

REGIONAL PLAN

Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2016-2030

Aktivitetsløftet

VEDTATT AV FYLKESTINGET 19.12.16

INNHold

Sammendrag.....	4
1 Innledning	7
2 Visjon og mål	7
2.1 Visjon for 2030	7
2.2 Mål for 2030	7
2.3 Styringsindikatorer	8
3 Planens formål og prosess.....	11
3.1 Formålet med planen	11
3.2 Bakgrunn og prosess.....	11
3.2.1 Fase 1: Planstrategi og planprogram	11
3.2.2 Fase 2: Utkast til regional plan.....	11
3.2.3 Fase 3: Høring og endelig plan.....	12
3.3 Planens avgrensinger	12
3.4 Disse perspektivene ligger til grunn for planen	13
3.4.1 Folkehelse	13
3.4.2 Langsiktighet	13
3.4.3 Inkludering og mangfold	13
3.4.4 Klima og miljø	13
3.5 Nasjonale og regionale føringer og forventninger	14
3.5.1 Nasjonale føringer og forventninger	14
3.5.2 Regionale føringer for denne regionale planen.....	15
4 Utviklingsområder i planperioden	17
A. Innovative og kreative – i møte med fremtiden.....	18
B. Fysisk aktive og inkluderende – hele livet.....	19
C. Aktive forflytninger – på sykkel og til fots	20
D. Regionale anlegg og rekreasjonsområder – i og på tvers av kommuner.....	20
E. Nærhet til aktivitetsarenaer – i byer og tettsteder.....	21
5 Styringskraft og regionale virkemidler	23
5.1 Virkning og oppfølging av vedtatt regional plan.....	23
5.2 Veivisere for arealbruk og lokalisering	23
5.3 Samhandling og arenaer for oppfølging av planen	25
5.3.1 Arenaer for samhandling og utvikling på regionalt nivå	25
5.3.2 Arenaer og nettverk for kompetansebygging på regionalt nivå.....	25
5.4 Regionale og fylkeskommunale økonomiske ressurser	26
5.4.1 Fylkeskommunal finansiering og tilskudd	29
5.4.2 Privat og annen finansiering.....	31
5.5 Samarbeidsavtaler	31

6	Utfordringer og muligheter	33
6.1	Sentrale utviklingstrekk og regionale utfordringer for Akershus	33
6.2	Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv - utfordringer og muligheter	34
6.2.1	Fysisk aktivitet og anbefalinger	34
6.2.2	Verdier og velferdsgevinst	36
6.2.3	Arealer og anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv	38
6.2.4	Kunnskap om fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv	42
6.2.5	Internasjonalt samarbeid	43
6.2.6	Frivillig sektors rolle og utvikling	44
6.2.7	Myndighetsområder lokalt og regionalt	44
6.2.8	Økonomiske virkemidler	45
6.3	Aktiv forflytning til fots og med sykkel	48
6.3.1	Aktivitet	48
6.3.2	Utvikle anlegg og transportsystemer	48
6.3.3	Behov for samhandling	49
6.4	Friluftsliv	50
6.4.1	Aktivitet	50
6.4.2	Arealer, anlegg og tilrettelegging for friluftsliv	52
6.4.3	Behov for samhandling	55
6.5	Idrett	56
6.5.1	Aktivitet	56
6.5.2	Utvikling av anlegg for idrett og fysisk aktivitet	56
6.5.3	Nasjonalanlegg	57
6.5.4	Private initiativ til anleggsutvikling	58
6.5.5	Ansvar og oppgavefordeling	59
6.5.6	Muligheter for utvikling av utvalgte anleggstyper	59
6.5.7	Rehabilitering av idrettsanlegg	65
6.5.8	Behov for samhandling	65
7	Vedlegg	67
7.1	Begreper	67
7.2	Oversikt over styringsindikatorer	70
7.3	Lokale og regionale myndigheter innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv per 2016	75
7.4	Oversikt over tilskuddsordninger per 2016	77

SAMMENDRAG

Aktivitetsløftet er Akershus fylkes regionale plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv for 2016-2030.

Planens visjon er «Aktiv i Akershus hele livet». Planens tre likestilte mål – for aktivitet, for areal og anlegg, og for kunnskap og kompetanse – skal bidra til at Akershus er en ledende region innen fysisk aktivitet i 2030. Jevnlig oppfølging av et utvalg av styringsindikatorer skal gjøre det mulig å følge utviklingen som er relevant for målene i planen. Hensikten med planen er å bidra til regional utvikling og et trendskifte for økt fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus. Gjennom ny, langsiktig og samlet satsing som løser felles behov i regionen, og koordinert samhandling for å nå målene.

Planen er delt i en strategisk del og en handlingsdel. I planens strategiske del beskrives utfordringer og muligheter i del 6, og dette legger premisser for resten av planen. Visjon, mål, formål og prosess beskrives i delene 2 og 3. Planens utviklingsområder, styringskraft og regionale virkemidler går fram av delene 4 og 5. I handlingsdelen inngår et fireårig handlingsprogram, som rulleres årlig.

Utviklingstrekk for Akershussamfunnet, utfordringer og muligheter for fysisk aktivitet, aktiv forflytning, idrett og friluftsliv er beskrevet. Fylkeskommunens kunnskapsgrunnlag er lagt til grunn.

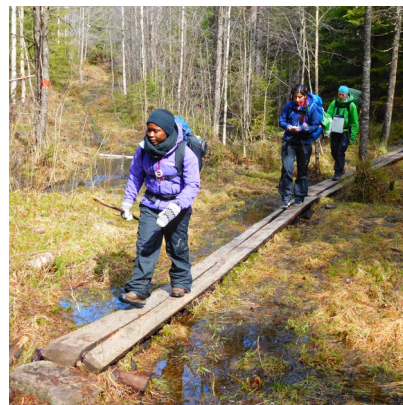
Planens fem utviklingsområder er a) Innovative og kreative – i møte med framtiden, b) Aktive og inkluderende – hele livet, c) Aktive forflytninger – på sykkel og til fots, d) Regionale anlegg og rekreasjonsområder – i og på tvers av kommuner, og e) Nærhet til aktivitetsarenaer – i byer og tettsteder. Hvert utviklingsområde følges opp av

framtidsbilder, som beskriver samfunnsutviklingen i planperioden og hva som er oppnådd i 2030. Strategiene følger opp framtidsbildene og beskriver hvordan Akershussamfunnet utvikles i planperioden for å oppnå ønsket samfunnsutvikling. Tiltak som følger opp utviklingsområdene inngår i handlingsprogrammet.

Planen skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og kommunal og statlig planlegging og virksomhet. Planens ti veivisere for lokalisering og arealbruk skal bidra til en god samordning med regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus, og sikre oppfølging av aktuelle statlige planretningslinjer. I oppfølgingen av planen utvikles samhandlingsarenaer for kompetansebygging etter behov.

For bedre samordnet regional satsing på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er det lagt til grunn en ny bruk av fylkeskommunens økonomiske virkemidler til utviklingsprosjekter og anleggsutvikling innenfor formålet kultur, frivillighet og folkehelse. Regionale kriterier for spilmiddelfordeling er oppdatert og ivaretar nå også behov for regionale anlegg, samt prioritering av anlegg for friluftsliv og nærmiljøanlegg. Oppfølgingen av prosjektet «Skolestruktur mot 2030 i Akershus» skal også bidra til å realisere idrettsanlegg ved enkelte videregående skoler. Samarbeid og finansiering av samferdselstiltak bidrar til økt andel aktiv forflytning på sykkel og til fots.

Handlingsdelens fire årlige handlingsprogram er dynamisk og rulleres hvert år. I handlingsprogrammet inngår tiltak som følger opp utviklingsområdene, anleggsutvikling og tilrettelegging av områder med regional betydning, tilrettelegging i statlig sikrede friluftslivsområder og oversikt over utbygging av videregående skoler.

1 INNLEDNING

Aktivitetsløftet er Akershus fylkes regionale plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv for 2016-2030.

Planen består av en strategidel og en handlingsdel. Strategidelen omfatter planens visjon og mål (del 2), formål og planprosess (del 3), fem utviklingsområder

med framtidsbilder og strategier (del 4), planens styringskraft og regionale virkemidler (del 5) og utfordringer og muligheter (del 6). Handlingsdelen er et eget dokument og omfatter et fireårig handlingsprogram. Handlingsprogrammet rulleres årlig og følger fylkeskommunens økonomiplanprosess.

2 VISJON OG MÅL

2.1 VISJON FOR 2030

Visjonen «Aktiv i Akershus hele livet» skal vise vei i utviklingen av Akershus som et bærekraftig fylke og et godt sted å leve. Akershus skal være et levende velferdssamfunn med fysisk aktivitet som en naturlig del av dagliglivet i alle livets faser. Attraktive muligheter for idrett og friluftsliv skal gjøre det populært og enkelt å være aktiv på egen hånd og delta i organiserte aktiviteter. Kapasitet, tilgjengelighet og tilrettelegging av arealer og anlegg skal utvikles i takt med en økende og mer sammensatt befolkning.

Disse «peilemerkene» støtter opp om visjonen:

I Akershus er det

- enkelt å være fysisk aktiv
- enkelt å gå og sykle
- enkelt å trene og konkurrere
- enkelt å oppleve natur, stillhet og ro
- enkelt å møte andre og være inkludert
- enkelt å forene ulike aktiviteter

2.2 MÅL FOR 2030

Planen har tre likestilte mål, som utfyller hverandre. Målet for kompetanse og kunnskap er likevel grunnleggende for å oppfylle målet for areal og anlegg, og begge bidrar til aktivitetsmålet. Målene er beskrevende for hva som skal være oppnådd innen 2030, og hvert mål er også mer utfyllende beskrevet.

MÅL FOR AKTIVITET

Akershusinnbyggeren er fysisk aktiv, hver dag og hele livet

MÅL FOR AREAL OG ANLEGG

Arealer og anlegg i og på tvers av kommuner gir bedre bruk og mer aktivitet

MÅL FOR KOMPETANSE OG KUNNSKAP

Aktivitets- og anleggsutvikling er innovativ og kunnskapsbasert

Utfyllende beskrivelse for hvert av målene

Målet for aktivitet i planperioden innebærer at innbyggerne i Akershus lykkes med å oppnå og opprettholde et aktivitetsnivå som imøtekommer helsemyndighetenes anbefalinger. I et omfang som samtidig gjør Akershus til det mest fysisk aktive fylket i Norge. Dette skal skje samtidig som fylket

vil få en økt, mer sammensatt og mangfoldig befolkning. Målet skal bidra til et bredt samfunnsansvar og -engasjement for innbyggernes mulighet til å ha sunne levevaner, og god fysisk og psykisk helse.

Målet for areal og anlegg i planperioden innebærer et godt samarbeid om mer helhetlig måte å opprettholde og skape økte aktivitetsmuligheter for en økende og mer mangfoldig befolkning. Utvikling av arealer og anlegg lokalt i den enkelte kommune, og regionalt på tvers av kommuner, skal bidra til enkel adgang til natur- og rekreasjonsområder, og til anlegg for idrett og spesialiserte aktiviteter. Målet skal bidra til bedre lokalisering og utnyttelse av anlegg med ulike arealbehov, og ivaretagelse av nok og lett tilgjengelige og opplevelsesrike naturområder.

Målet om kompetanse og kunnskap i planperioden innebærer at Akershussamfunnet løpende legger til rette for framtidens aktivitets- og anleggsutvikling innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Målet skal bidra til en målrettet utvikling som er kreativ og innovativ, og samtidig bygger på og utvikler relevant kunnskap og kompetanse.

2.3 STYRINGSINDIKATORER

Et utvalg av styringsindikatorer skal vise vei for utviklingen i planperioden og for de tre målene i planen. Styringsindikatorene gjør det mulig å følge

utviklingstrekk som er relevant for målene i planen i planperioden. Styringsindikatorene per 2016 bygger på kunnskapsgrunnlaget for planen, forskning og meningsmålinger i regi av andre offentlige aktører som gjennomføres på jevnlig basis. Nye styringsindikatorer kan legges til etter behov i planperioden, når det foreligger nye aktuelle kartlegginger.

Styringsindikatorer som er relevante for mål for aktivitet omfatter utvikling i samfunnet for: moderat aktivitet, aktiv forflytning til fots og med sykkel, idrettsutøvere og utøvelse av friluftsliv generelt og i nærmiljøet.

Styringsindikatorer som er relevante for mål for areal og anlegg omfatter utvikling i samfunnet for: anleggsdekning i Akershus i forhold til landsgjennomsnittet, trygg tilgang til rekreasjonsarealer og nærturterreng, sikrede friluftslivsområder, og allment tilgjengelige overnattingshytter.

Styringsindikatorer som er relevante for mål for kunnskap og kompetanse omfatter: videre utvikling av kunnskapsgrunnlag og kompetanse.

I vedlegg 7.2 er det en detaljert oversikt over styringsindikatorene med referanseår, status og kildehenvisning. Denne oversikten vil bli utviklet videre.

MÅL FOR 2030

Mål for aktivitet

Mål for areal og anlegg

Mål for kompetanse og kunnskap

Akershusinnbyggeren er fysisk aktiv, hver dag og hele livet

Arealer og anlegg i og på tvers av kommuner gir bedre bruk og mer aktivitet

Aktivitets- og anleggsutvikling er innovativ og kunnskapsbasert

3 PLANENS FORMÅL OG PROSESS

I det følgende beskrives formålet med planen, bakgrunn, avgrensning, nasjonale og regionale føringer, og hvordan planprogrammet som ligger til grunn, har blitt fulgt opp.

3.1 FORMÅLET MED PLANEN

Planen skal ivareta fellesskapets interesser og bidra til å utvikle og gjennomføre konkrete tiltak i fylket.

Formålet med den regionale planen er å utvikle Akershus til et bærekraftig fylke og et godt sted å leve. Planen setter ord på hvordan regional utvikling av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus skal bidra til

- ny, langsiktig og samlet satsing som løser felles behov i regionen
- koordinert samhandling for å nå målene, der alle aktører bidrar med sin del

Planen skal

- gi tydelige mål og strategier for prioriterte utviklingsområder
- gi styringskraft og merverdi ut over kommunenes planer
- gi best mulig bruk og nytte av tilgjengelige virkemidler

3.2 BAKGRUNN OG PROSESS

Denne planen er Akershus fylkes første regionale plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Planprosessen er gjennomført i tre faser.

3.2.1 Fase 1: Planstrategi og planprogram

Planprosessen startet med regional planstrategi for Akershus for 2013–2016. Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv ble identifisert som viktige politikkområder som skal styrkes og samles i en regional plan for å møte utfordringene framover. Planen avløser Sektor-

plan om anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Akershus 2010–2013, som ble evaluert og forlenget fram til nåværende plan ble vedtatt. Det vedtatte planprogrammet (2015) har lagt føringer for innholdet og gjennomføringen av planen.

3.2.2 Fase 2: Utkast til regional plan

Parallelt med arbeidet med utkastet til regional plan ble det utarbeidet en fylkeskommunal sykkelstrategi (2015). Denne er innarbeidet i planen sammen med fylkeskommunens styringsdokument for friluftsliv (2013).

I tråd med planprogrammet ble det utviklet et kunnskapsgrunnlag for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus parallelt med planarbeidet.

Planarbeidet ble ledet av en styringsgruppe på rådmannsnivå, og ledet av Akershus fylkeskommune. Det faglige arbeidet ble koordinert av en prosjektgruppe med representanter fra kommunene og fylkeskommunen for fagområdene folkehelse, idrett, friluftsliv og samfunnsplanlegging. Prosjektgruppen ble ledet av prosjektlederen i sekretariatet i fylkeskommunen. På styrings- og prosjektgruppens studietur i 2015 deltok også representanter for idretts- og friluftslivsorganisasjoner i fylket. Studieturen ble gjennomført sammen med fylkeskommunens prosjektgruppe for arbeid med skolestruktur mot 2030.

Planarbeidet har også blitt tilført kunnskap og kompetanse gjennom et oppstartmøte og flere åpne dialog- og temamøter. Det har vært bred deltagelse fra kommuner, frivillige organisasjoner, statlige aktører på fylkesnivå, og bidrag fra Helsedirektoratet, Klima- og miljødepartementet og Kulturdepartementet. Planarbeidet ble presentert på plantreffet for alle kommunene i 2015 og 2016, arrangert av fylkeskommunen og fylkesmannen. Det har dessuten vært flere samrådsmøter med ulike ressursgrupper fra frivillige organisa-

sjoner, kommunale fagmiljøer og med fylkesleverbudet. I planprogrammet var det også et mål å involvere representanter for helsefremmende fysisk aktivitet og friluftsliv utenom den organiserte frivilligheten. Treningssentrene interesseorganisasjon ble derfor invitert til å bidra. Til sammen har dette bidratt med verdifulle innspill til planen og kunnskapsgrunnlaget for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus.

Politisk har hovedutvalget for kultur, frivillighet og folkehelse, i tillegg til elderrådet, vært involvert i prosessen. Planarbeidet har blitt drøftet i møte mellom

idrettens representanter og politiske representanter for kommunene og fylkeskommunen. Det var ikke grunnlag for å gjennomføre det avtalte midtveismøtet i 2015 for alle fylkeskommunens råd, hovedutvalg og fylkesutvalget.

3.2.3 Fase 3: Høring og endelig plan

Det ble mottatt 31 svært konstruktive og for en stor del detaljerte høringsinnspill til planen. Enkelte av høringsinnspillene er innspill på vegne av flere. Slik som Follorådet på vegne av kommunene i Follo, Akershus idrettskrets som har forespurrt særvidrettene og idrettsrådene, og en felles uttalelsen fra Oslo og Omland Friluftsråd og Forum for Natur og Friluftsliv i Akershus med tilslutning fra medlemsorganisasjoner innen natur og friluft i Akershus. Alle innspillene er vurdert og en rekke av disse er innarbeidet, enten i teksten i planens strategiske del eller som tiltak i handlingsprogrammet. Prinsipielle innspill som ikke er innarbeidet ble vurdert i den politiske saken ved behandlingen av den endelige planen. Samtlige av høringsinnspillene følger planen som vedlegg.

3.3 PLANENS AVGRENSINGER

Planen følger opp planprogrammets føringer for formål, kunnskapsbehov og organisering.

Alle de fire temaområdene inngår i planen.

- aktiv i Akershus hele livet
- anlegg, områder og ferdselsårer
- kunnskap, kompetanse og innovative løsninger
- prinsipper for arealbruk, lokalisering og virkemiddelbruk

I planprogrammets forslag til undertema er det imidlertid gjort enkelte avgrensinger.

Planen går fram til 2030, som de andre regionale plandokumentene som er utarbeidet i samme periode. Dette gjør det mulig å skape sammenheng mellom planene og samtidig styrke integreringen av politikk-områdene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i regional utvikling for øvrig. De andre relevante plandoku-

mentene er Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus 2030 og fylkeskommunens Skolestruktur frem mot 2030 og Kulturplan for Akershus 2016-2023.

Planen kan også fungere som innspill til andre regionale planer senere i planperioden. I planstrategien er det blant annet tatt initiativ til en regional plan for kysten langs Oslofjorden.

Planens virkeområde er Akershus fylke, med strategisk samarbeid over fylkesgrenser etter behov.

Planen er både retningsgivende og rådgivende. Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i Akershus. Planen skal legge et grunnlag for samarbeid mellom offentlige myndigheter i Akershus, og for strategisk samarbeid med frivillige organisasjoner og andre aktører som ønsker å bidra til utvikling og løsninger. Sentrale aktørers roller og ansvar er omtalt i vedlegg 7.3.

3.4 DISSE PERSPEKTIVENE LIGGER TIL GRUNN FOR PLANEN

3.4.1 Folkehelse

Folkehelse er et overordnet og bærende perspektiv, preget av systematisk og langsiktig innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Folkehelsearbeid handler om å tilrettelegge for en bærekraftig samfunnsutvikling som både motvirker sosiale ulikheter og fremmer god helse i hele befolkningen. Dette handler igjen om å bidra til utvikling

av gode bo- og oppvekstvilkår for alle, å forebygge unødig sykdom og skader, og å utvikle et samfunn som legger til rette for sunne levevaner, beskytter mot helsetrusler og fremmer fellesskap, trygghet, inkludering og deltakelse.

3.4.2 Langsiktighet

I planen er langsiktighet et perspektiv på tvers av generasjoner og for livsløpssyklus.

3.4.3 Inkludering og mangfold

I planen er inkludering og mangfold perspektiver som skal bidra til

- like muligheter til å delta i fellesskapet – blant annet ut fra likestilling, etnisitet og funksjons- evne
- større bredde eller omfang – blant annet for fysisk aktive, aktiviteter, områder og anlegg

3.4.4 Klima og miljø

I planen er klima og miljø perspektiver som skal bidra til å

- ivareta naturmangfold og kulturminner
- redusere klimagassutslipp i tråd med en omstilling mot et lavutslippssamfunn
- redusere negative miljøkonsekvenser

3.5 NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER OG FORVENTNINGER

Planen er utviklet i tråd med gjeldende nasjonale føringer og forventninger, regionale planer og fylkeskommunale planer og strategier. Den er forankret i Akershus fylkeskommunes overordnede mål. Fylkeskommunen skal samordne sektormyndigheter og være et bindeledd mellom forvaltningsnivåene.

3.5.1 Nasjonale føringer og forventninger

For områdene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er statens politikk og føringer for fylker og kommuner delt mellom flere departementer og direktorater. Det er først og fremst disse departementene og direktoratene fylkeskommunen følger opp og samarbeider med:

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Helsedirektoratet

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Helsedirektoratet utvikler en folkehelsepolitikk på tvers av sektorer og samfunnsområder som skaper muligheter og fremmer mestring. Dette skjer blant annet ved å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel. Fysisk aktivitet er en del av ansvarsområdet. Meld. St. 19 (2014–2015) Mestring og muligheter er regjeringens gjeldende politikk på området.

Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet

Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet utvikler friluftslivspolitikken. Det gjør de ved å legge til rette for at flest mulig får et aktivt friluftsliv, og der friluftsliv i nærmiljøet er prioritert. Parallelt med dette planarbeidet ble det utarbeidet en ny stortingsmelding om friluftsliv: Meld. St. 18 (2015–2016) Natur som kilde til helse og livskvalitet.

Kulturdepartementet (KUD)

Kulturdepartementet (KUD) utvikler idretts- og frivillighetspolitikk. Gjennom rammebetingelser bidrar de til at befolkningen har et bredt spekter av lokalt forankrede aktivitetstilbud, både i regi av den frivillige medlemsbaserte idretten og gjennom egenorganisert aktivitet. Det innebærer gode idrettsanlegg som gir flest mulig mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet, og som speiler aktivitetsprofilen i befolkningen. I stortingsmelding Meld. St. 26 (2011–2012) Den norske idrettsmodellen, er visjonen idrett og fysisk aktivitet

for alle. KUD opprettet i 2015 et strategiutvalg for idrett for å utforme idrettspolitikken for framtiden, og dette arbeidet foregikk parallelt med arbeidet med denne regionale planen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har det overordnede ansvaret for regionalpolitikken og by- og tettstedsutvikling. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er sentralt. I 2017 legges det fram en stortingsmelding om politikk for bærekraftige byer og sterke distrikter, der attraktive bymiljøer er ett av flere prioriterte temaer.

Samferdselsdepartementet (SD)

Samferdselsdepartementet har det overordnede ansvaret for blant annet veg- og jernbanesektoren. I forbindelse med Nasjonal Transportplan 2014–2023 (NTP), har staten lagt opp til at det skal forhandles fram helhetlige bymiljøavtaler med storbyområdene. Avtalene skal være et virkemiddel for å nå målet i Klimaforliket om at veksten i persontransporten i disse områdene skal tas med kollektivtransport, sykling og gange. Det gjennomføres i 2016 forhandlinger om en første bymiljøavtale for Oslo / Akershus.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging er retningsgivende. Disse forventningene skal legges til grunn for fylkenes og kommunenes arbeid med planer, og for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen.

De nasjonale forventningene for fireårsperioden 2015-2018 er knyttet til tre hovedtemaer: 1) gode og effektive planprosesser, 2) bærekraftig areal- og samfunnsutvikling, 3) attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder. Forventningene skal fremme en bærekraftig utvikling, og peker på mål, oppgaver og interesser som regjeringen mener det er viktig at fylkeskommunene og kommunene legger vekt på i sin planlegging etter plan- og bygningsloven.

Statlige planretningslinjer

Statlige planretningslinjer (SPR) skal konkretisere nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, og gjelder for hele landet eller et geografisk avgrenset område. Planens punkt 5.2 med 10 veivisere for arealbruk og lokalisering følger opp aktuelle deler av de statlige planretningslinjene.

Årlige føringer og forventninger til fylkeskommunene om idrett og friluftsliv:

- Kulturdepartementets bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet
- Klima- og miljøverndepartementets forventningsbrev til fylkeskommunen om oppgaver innen friluftsliv med mer.

3.5.2 Regionale føringer for denne regionale planen

Overordnede føringer som skal vurderes og ivaretas i kommunal planlegging er listet opp i Fylkesmannens forventninger til kommunen i tillegg til Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging. Hensynet til arealvurderinger, Marka og strandsonen er spesielt viktig i denne plansammenhengen.

I regional planstrategi og regionalt planarbeid utformes det overordnede mål for regionen. I regional planstrategi 2013-2016 ble det lagt til grunn at regionen gjennom aktivt samarbeid skal

- være et godt sted å bo, lære og besøke
- ha økt verdiskaping og bærekraftig utvikling
- levere effektive og gode tjenester

Fylkeskommunen har som visjon å være ledende og levende. Visjonen og overordnede mål for regionen følges opp mer konkret i fylkeskommunens hovedmål for blant annet kulturliv, idrett, friluftsliv og folkehelse ved å:

- stimulere til et mangfoldig kultur-, idretts- og friluftsliv med bred deltagelse
- bidra til økt verdiskaping, bærekraftig utvikling og god folkehelse

Best mulig samordning med andre regionale planer og fylkeskommunal strategier er viktig. Dette er de mest sentrale føringene per 2016:

- *Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus* (vedtatt i 2015) som fastlegger regionalt utbyggingsmønster, senterstruktur og hovedtrekkene i transportsystemet.
- *Spor for fremtiden. Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus 2007-2018*. Et av hovedmålene for kulturminnepolitikken i Akershus er å vise at kulturarven kan bidra til å skape økt forståelse, identitet og tilhørighet, trivsel og verdiskaping.

Akershus fylkeskommunes strategier Skolestruktur mot 2030 (2016) og Kulturplan for Akershus 2016-2023 ble utarbeidet parallelt og er samordnet med planen. Skolestruktur mot 2030 omfatter en ny framtidig struktur for de videregående skolene i Akershus og konkrete forslag til videre arbeid med utbygging av skoler. Dette er samordnet med behov for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, og utvikling av attraktive byer og tettsteder. Se også punktene 6.2.3, 6.2.8 og 5.4.1.

Fylkeskommunens sykkelstrategi (2015) skulle utarbeides raskere enn de andre delene av denne regionale planen, og har senere blitt innarbeidet. Se også punktene 6.3. og 5.4.1.

4 UTVIKLINGSOMRÅDER I PLANPERIODEN

Fem strategiske utviklingsområder er prioriterte for å følge opp målene i del 2 og utfordringer og muligheter i del 6.

Hvert utviklingsområde følges opp av framtidsbilder og strategier. Framtidsbildene beskriver samfunnsutviklingen i planperioden og hva som er oppnådd i 2030. Strategiene beskriver hvordan Akershus-samfunnet må utvikles i planperioden for å oppnå ønsket samfunnsutvikling.

Strategiske samarbeidsaktører i oppfølgingen av framtidsbildene og strategiene er myndigheter og beslutningstagere som kommuner, fylkeskommunen, fylkesmannen og andre regionale og statlige myndigheter. Frivilligheten, interkommunale friluftsråd og andre aktivitetstilretteleggere, næringsliv, interesseorganisasjoner, stiftelser, private og andre, er også sentrale samarbeidsaktører i oppfølgingen. Forskningsmiljøer og kunnskapsformidlere vil være viktige bidragsytere.

Prioriterte utviklingsområder:

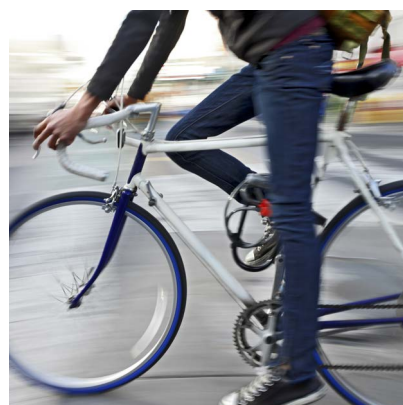
A. – Innovative og kreative – i møte med fremtiden

B. – Aktive og inkluderende – hele livet

C. – Aktive forflytninger – på sykkel og til fots

D. – Regionale anlegg og rekreasjonsområder – i og på tvers av kommuner

E. – Nærhet til aktivitetsarenaer – i byer og tettsteder

A. INNOVATIVE OG KREATIVE – I MØTE MED FREMTIDEN

Å finne rom for innovativt samarbeid og samhandling mellom ulike forvaltninger, næringer og miljøer vil være avgjørende for å lykkes med framtidens behov og muligheter, innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Dette vil skje gjennom nettverksbygging, samhandling, kommunikasjon, kunnskapsutvikling og formidling.

Fremtidsbilde:

- A.1. Hverdagsaktivitet er en naturlig og integrert del av kommunal areal- og samfunnsplanlegging.

Strategier:

- A.1.1. Rullering av kunnskapsgrunnlaget for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv inngår i oversiktsarbeid for folkehelse og er grunnlagsdokument for ny planstrategi.
- A.1.2. Nye lokale og regionale planer ivaretar hensynet til og mulighetene for økt fysisk aktivitet.
- A.1.3. I prioritering og planlegging synliggjøres økonomisk verdiskapning av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Fremtidsbilde:

- A.2. Akershus er en ledende kompetanseformidler for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Strategier

- A.2.1. Kompetansebygging og formidling skjer både for og på tvers av fagområder, forvaltningsnivåer og i samarbeid med andre fylker etter behov.
- A.2.2. Internasjonalt samarbeid og utveksling bidrar til kompetente og innovative frivillige organisasjoner og offentlige aktører.

Fremtidsbilde:

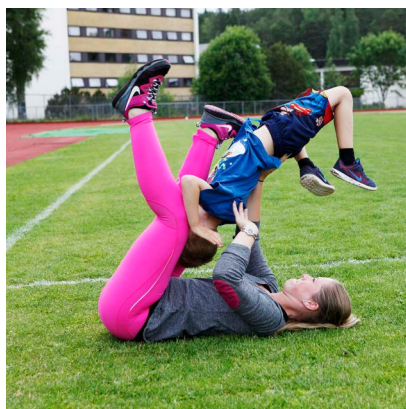
- A.3. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skaper flere, attraktive og nære arbeidsplasser i Akershus.

Strategier

- A.3.1. Stimulere til næringsutvikling som bidrar til motivering for fysisk aktivitet.
- A.3.2. Realisering av store idrettsanlegg og store arrangementer skal bidra til økonomisk vekst i regionen.

B. FYSISK AKTIVE OG INKLUDERENDE – HELE LIVET

Planens hovedformål er å legge til rette for et Akershussamfunn hvor fysisk aktivitet og bevegelse blir et naturlig valg i hverdagen. Alle instanser, både offentlige og frivillige organisasjoner har et ansvar for å legge til rette for at flest mulig skal kunne ha mulighet for å ta dette valget. Fysisk aktivitet er del av kommunenes folkehelseansvar. Samtidig blir stimulering og tilrettelegging et ansvar for svært mange samfunnsaktører. Frivilligheten har en særstilling for å bidra til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Fremtidsbilde:

B.1. Flere er i daglig fysisk aktivitet.

Strategier

- B.1.1. Styrke kunnskapen om barrierer og motivasjonsfaktorer for å redusere andelen inaktive.
- B.1.2. Motivere til økt og jevnlig fysisk aktivitet gjennom informasjon og formidling.
- B.1.3. Bidra til å redusere sosiale og økonomiske barrierer for et fysisk aktivt liv.
- B.1.4. Gode samarbeidsmodeller mellom frivillige, private og offentlige aktører skal bidra til bedre utnyttelse av arealer og anlegg for fysisk aktivitet.

Fremtidsbilde:

B.2. Nye generasjoner barn og unge er i fysisk aktivitet hele livet.

Strategier:

- B.2.1. Motivere og legge til rette for mer fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i skolen og i ulike skolefritidsordninger.
- B.2.2. Anlegg og områder i og ved skoler utformes med tanke på kreativ og variert fysisk aktivitet og god tilgang til natur.
- B.2.3. Ungdom skal medvirke i planlegging av anlegg og aktiviteter.

Fremtidsbilde:

B.3. Rekruttering til og inkludering i frivillige organisasjoner er i takt med befolkningsutviklingen.

Strategier

- B.3.1. Frivillighetens deltagerarenaer og møteplasser utvikles for økt inkludering og mangfold.
- B.3.2. Anleggsutviklingen skal gjenspeile aktivitetstall i organisasjoner og sikre at alle har et tilbud om ønsket aktivitet og god tilgang til natur.
- B.3.3. Frivillighetens arbeid med motivering, stimulering, rekruttering og inkludering har gode og langsiktige rammebetingelser.

C. AKTIVE FORFLYTNINGER – PÅ SYKKEL OG TIL FOTS

I tråd med Nasjonal Transportplan skal en stor andel av det økte transportbehov tas med sykkel og gange, og dette vil bidra til økt hverdagsaktivitet.

Fremtidsbilder:

- C.1. Ferdselsårer for aktiv forflytning er helhetlig utviklet i og på tvers av kommuner og er godt koblet med øvrig infrastruktur.
- C.2. Sykkel og gange er den mest attraktive og effektive måten å komme seg enkelt til kollektivknutepunkt, skole, jobb og fritidsaktiviteter. Dette sørger for at en stor andel av det økte transportbehov et tatt med sykkel og gange.

Strategier

- C.1-2.1. Støtte og løfte frem sykkel, sykkelparkering og myke trafikanter som et viktig interesseområde i planbehandling og dialog mellom stat, fylkeskommune, kommunene og andre aktører.
- C.1-2.2. Iverksette og støtte kommunikasjon og aktivitetsskapende arbeid for økt aktiv forflytning.
- C.1-2.3. Lokalisere skolebygg, anlegg for idrett og friluftsliv og andre virksomheter slik at flest mulig kan gå og sykle.
- C.1-2.4. Arbeide for at gange- og sykkelveinettet lokalt og regionalt, og mellom prioriterte byer og tettsteder er sammenhengende.
- C.1-2.5. Legge til rette for gange- og sykling fra dør til dør hele året.

D. REGIONALE ANLEGG OG REKREASJONSOMRÅDER – I OG PÅ TVERS AV KOMMUNER

Satsning på samarbeid på tvers av kommuner vedørende anleggs- og arealbehov, vil gi riktig plassering av de regionale anleggene. Anleggene kan ha flerbruksmuligheter. I prioriterte skogområder og ved kysten satses det på helhetlig regional områdeutvikling med vekt på natur- og kulturbaserte opplevelsesverdier, ferdselsårer og anlegg. Mulige prosjekter med regional betydning synliggjøres gjennom et årlig oppdatert handlingsprogram.

Fremtidsbilder:

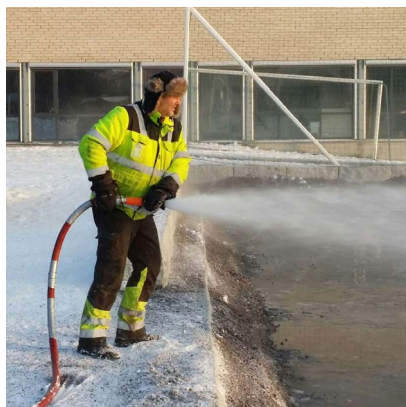
- D.1 Akershus har store anlegg med regional og / eller nasjonal betydning for idrett og fysisk aktivitet.
- D.2 Akershus har regionale områder for friluftsliv og aktivitetsarenaer som bidrar til gode rekreasjons- og opplevelsesmuligheter.

Strategier

- D.1-2.1. Bidra til god koordinering mellom statlig, regionalt og lokalt forvaltningsnivå og interesser for utvikling av anlegg, områder og ferdselsårer med regional og nasjonal betydning.
- D.1-2.2. Bidra til god samordning og tilrettelegging av brukerinteresser mellom idrett, friluftsliv, kulturminne- og miljøvern.
- D.1-2.3. Utvikle og finansiere anlegg, områder og ferdselsårer med regional og nasjonal betydning.
- D.1-2.4. Ivareta og utvikle områder på tvers av regioner og kommuner ved kysten, i marka og langs vassdrag.

E. NÆRHET TIL AKTIVITETSARENAER – I BYER OG TETTSTEDER

Lokale anlegg og områder for idrett og egenorganisert fysisk aktivitet i byer og tettsteder anses som et viktig tiltak for å oppnå en økning av fysisk aktive i Akershus. Dette innebærer at befolkningen skal ha kort veg til tilrettelagte friluftsområder, merkede stier, lokale idretts- og aktivitetsanlegg osv. Med dette menes også de lokale anleggene som av naturlige årsaker som for eksempel sikker tilgang på snø til skianlegg, må plasseres utenfor de tettbygde områdene i fylket. Dette er viktige anlegg som aktiviserer mange, både organisert og uorganisert.

Fremtidsbilde:

- E.1. Anleggsbehovene for organisert og egenorganisert fysisk aktivitet dekkes av lokale idretts, friluftslivs- og nærmiljøanlegg.

Strategier

- E.1.1. Utvikle aktivitetsarenaer som fungerer som sosiale møteplasser på tvers av generasjoner.
E.1.2. Tilstrekkelig dekning og variasjon sikres gjennom god planlegging, lokal medvirkning og behovsvurdert anleggsutvikling.

Fremtidsbilde:

- E.2. I Akershus har alle muligheter for friluftsliv i sitt nærmiljø.

Strategier:

- E.2.1. Prioriterte og verdifulle friluftslivsområder og ferdselsårer sikres og tilrettelegges.
E.2.2. Utvikle lett tilgjengelige friluftslivsporter tilrettelagt for naturopplevelse, friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær.
E.2.3. Ferdsel ved aktiv forflytning er enkelt i og ut av alle byer og tettsteder.
E.2.4. Innen 500 meter fra bolig finnes sammenhengende, skiltede og merkede ferdselsårer, som snarveier, stier og løyper, koblet sammen med gang og sykkelveier.
E.2.5. Alle kommuner skal ha godt vedlikeholdte områder for friluftsliv, som er tilgjengelig for personer med nedsatt funksjonsevne i tråd med gjeldende standard for uteområder.

5 STYRINGSKRAFT OG REGIONALE VIRKEMIDLER

Denne delen av planen beskriver regional samhandling og bruk av regionale virkemidler. Dette er viktig som styringskraft for å nå planens mål, følge opp utviklingsområdene og tiltak i handlingsprogrammet.

5.1 VIRKNING OG OPPFØLGING AV VEDTATT REGIONAL PLAN

Planen er et felles grunnlag for samarbeid mellom kommunene, fylkeskommunen og staten i Akershus for utvikling av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv mot 2030. Planen skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og kommunal og statlig planlegging og virksomhet (jf. plan- og bygningsloven § 8-2).

Planen koordinerer og samordner kommunenes, fylkeskommunens og statens veivalg for å nå målene og gjennomføringen av planen. For at planene skal ha gjennomføringskraft er det avgjørende at alle forvaltningsnivå innenfor planområdet har et eierskap til planen både politisk og administrativt.

Det forventes at planen følges opp i kommunens planstrategi for kommende periode (jf. plan- og bygningslovens § 10-1) og i det løpende arbeidet. Fylkeskommunen, fylkesmannen og andre regionale myndigheter skal legge planen til grunn ved oppfølging av kommunale planer. Fylkeskommunen og fylkesmannen har veiledningsansvar, og vil sammen og hver for seg veilede og bidra til økt kompetanse for relevante tema.

Planen kan være underlag til planarbeid på kommunalt og statlig nivå, og for konkretisering med tiltaksrettede planer. En slik videreføring av regionale planer kan bidra til mer effektiv planlegging, hindre dobbeltarbeid og bidra til en mer målrettet styring av felles målsetninger. Dette er også i tråd med nasjonale føringer om å effektivisere planleggingen.

Hvert fjerde år vurderes behov for rullering av den regionale planen, i forbindelse med arbeidet og behandlingen av regional planstrategi. I forkant av dette oppdateres aktuelle data og utviklingstrender i kunnskapsgrunnlaget. Status for utvikling av styringsindikatorene rapporteres også.

5.2 VEIVISERE FOR AREALBRUK OG LOKALISERING

Arealbruk og lokalisering av områder og anlegg som utvikles for formålene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, innenfor og utenfor byer, tettsteder og i vekstområder, vil ha stor betydning for bærekraftig utvikling av regionen.

Ett av hovedmålene i regional plan for areal og transport, er at utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt, basert på prinsipper om såkalt flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grønnstruktur. Ett underordnet mål er at byer og tettsteder i regionen skal utvikles med kvalitet og innhold, ved at økonomisk, sosial, fysisk og kulturell utvikling sees i sammenheng.

Arealbruk og lokalisering av anlegg og områder for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i planperioden bidrar til slik kvalitet, og er vesentlig for å nå målene i den regionale planen for areal og transport. Statlige planretningslinjer (SPR) stiller også krav som angår arealbruk og lokaliseringsvalg.

Ti veivisere nedenfor er råd til bruk ved behovsvurdering, prioritering, planlegging og utvikling for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus. Hensikten med veiviserne er å støtte opp under viktige kvaliteter som skal sikres i oppfølging av den regionale areal- og transportplanen og statlige planretningslinjer, og med anbefaling å innarbeide de i den enkelte kommunes planbestemmelser.

10 VEIVISERE

for arealbruk og lokalisering av anlegg og områder for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

1. Lokaliser anlegg etter behovs- og helhetsvurdering av ønsket aktivitet på rett sted.
2. Aktivitetsområder skal alltid være vurdert med flere aktiviteter, ved sambruk og samlokalisering av aktuelle anlegg. Tilrettelegging bør være tilpasset landskap og natur.
3. Vektlegg løsninger som gir korte gang- og sykkelavstander i forhold til daglige gjøremål, med sykkelparkering og effektiv samordning mellom ulike miljøriktige transportvalg.
4. Lokaliser nasjonale og regionale publikumsrettede anlegg ut fra en regional helhetsvurdering tilpasset kollektivknutepunkter og senterstruktur, når det er aktuelt. Bruk av bil og arealer kan begrenses ved sambruk av parkeringsareal.
5. Ivareta allemannsretten i utmark samt gode ferdselsmuligheter i byer og tettsteder.
6. Skilt og merk ferdselsårer for daglig fysisk aktivitet og aktiv forflytning i og mellom byer og tettsteder, samt til aktivitets- og friluftslivsområder.
7. Tilstreb at regionale friluftsområder med stor bruk har sykkelparkering og god kollektivdekning.
8. Tilstreb universelt utformede og godt tilrettelagte utendørs- og innendørs områder og anlegg i og rundt byer og tettsteder.
9. Sikre kvalitet og innhold i byer og tettsteder ved å ivareta grønne strukturer med varierte naturkvaliteter og arealer egnet for naturopplevelser, og fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.
10. Sikre arealer og anlegg for barn og unge i nærmiljø og skoler for fysisk utfoldelse. Sørg for at de er sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare.

5.3 SAMHANDLING OG ARENAER FOR OPPFØLGING AV PLANEN

I oppfølging av planen er det behov for samhandling;

- på tvers av plantemaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv og øvrig samfunnsutvikling
- mellom forvaltningsnivåene
- mellom kommunene
- mellom kommune, fylkeskommune, stat og frivillig og privat sektor

De offentlige myndighetenes samfunnsansvar for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er grunnleggende for oppfølgingen. For en helhetlig og inkluderende regional politikk for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er de offentlige myndighetenes samhandling med frivillige organisasjoner, interesseorganisasjoner og andre relevante aktører avgjørende for å lykkes, og ligger som en forutsetning i planen.

Forvaltningens myndighetsområder er beskrevet i vedlegg 7.3, og frivillig sektor er omtalt i punkt 6.2.6.

5.3.1 Arenaer for samhandling og utvikling på regionalt nivå

Fylkeskommunen har som regional utviklingsaktør rollen med å ta initiativ til samarbeid og arenabygging for å følge opp planen, men alle aktører kan selvstendig fremme sine behov for samarbeid.

Samhandling og utviklingsarbeid regionalt på tvers av plantemaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er en viktig føring i planen og samtidig en ny tilnærming. For å følge dette opp må behovene for nye arenaer avveies og det må vurderes om eksisterende samarbeidsarenaer bør og kan videreutvikles. Arenaer for samhandling og utvikling bør samsvare med prosjekter og tiltak som iverksettes i planens handlingsprogram. Antall arenaer og hvilke aktører som deltar må gjenspeile hvem som har hovedansvar og hvem som må bidra i samarbeid.

Underveis i planarbeidet er det drøftet behov for å etablere et regionalt aktivitets- og anleggsråd i Akershus. Dette har sammenheng med behovene for

økt samarbeid om anlegg og tilrettelegging av regional betydning på tvers av kommuner og aktiviteter. I løpet av 1. halvår 2017 vil det bli invitert til etablering av et slikt råd. Mandat og sammensetning må avklares, og vedtas politisk. Hensikten er å legge til rette for et rådgivende organ som kan bidra til at anleggsbehov av regional betydning utvikles. Rådet kan også gi innspill til prioritering av denne typen anlegg som kan motta spillemidler (oppfølging av delprogram 4). Aktuelle deltagere i et anleggsutvalg kan være representanter for Akershus Idrettskrets, regionale friluftslivsinteresser, kommuner, fylkeskommunen samt representanter for egenorganisert aktivitet.

Når det gjelder arenaer som i større omfang bidrar til samarbeid og utvikling av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv og øvrig samfunnsutvikling er planlegging og by- og tettstedsutvikling sentralt. Arenaene Plan-treff, Planforum og Urban Idé er gode eksisterende arenaer for formålene. I sammenheng med oppfølging av regional plan for areal og transport bør det i tillegg vurderes behov for nye arenaer, der behovene knyttet til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv inngår. Det etableres en årlig møtearena i forbindelse med rullering av planens handlingsprogram.

Regional og lokal planlegging for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, samt areal og samfunnsplanlegging spiller en viktig rolle for mulighetene til å utvikle anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet. Fra regionalt hold vil det for planperioden arbeides for å styrke kommunens forutsetninger for god lokal planlegging for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Dette kan oppnås gjennom fokus på kunnskap og kompetanseformidling innen ulike temaer for fagfeltene.

5.3.2 Arenaer og nettverk for kompetansebygging på regionalt nivå

Kompetanse og kunnskap er grunnleggende for oppfølging av denne regionale planen, og er prioritert når planen iverksettes. Planens mål for kompetanse og kunnskap skal bidra til at aktivitets- og anleggsutvikling er innovativ og kunnskapsbasert. På den måten kan også planens to andre mål lettere oppnås.

Parallelt med utviklingsarbeid må derfor kompetanse-delning og kompetanseoverføring utvikles kontinuerlig. Over tid er det bygget opp en betydelig kompetanse i Akershus som imøtekommer behov. Dette videreføres slik at aktuelle medspillere, innen offentlig, frivillig og privat virksomhet, til en hver tid har oppdatert og rett kompetanse. Også her bør det vurderes behov og synergi på tvers av plantemaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Arenaer for samhandling og utvikling kan også være arenaer for kompetansebygging.

Fylkeskommunen har et særlig ansvar for å veilede og bidra til kompetanseheving. Kommuner og frivillighetens lokale og regionale erfaringer er verdifulle både i regional utvikling og i erfaringsoverføring. Kompetanse-, kunnskaps- og forskningsmiljøer og internasjonalt utviklingsarbeid skal tilføre ytterligere kompetanse og bidra til innovasjon.

Det eksisterer ingen felles nettverksarena for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, og behovet for dette bør vurderes. De nettverkene som er etablert i Akershus er:

- Et regionalt nettverk for idrettskonsulentene i fylket har jevnlig samlinger, med faglige oppdateringer og befaringer av anlegg. Fagsamlinger gjennomføres i nært samarbeid med Østfold fylkeskommune.
- Nettverk for friluftsliv for kommunene har tidligere vært del av et nettverk for miljøsamarbeid med jevnlig samlinger. Dette er avviklet og tematiske nettverkssamlinger er senere gjennomført to til fire ganger i året. Det er etterspurt og behov for mer regelmessige nettverkssamlinger. I dialog med Oslo kommune er det også tatt initiativ til felles samlinger for økt kunnskaps- og kompetanseutvikling, der både kommunene, friluftsrådene og frivillige organisasjoner er målgruppe.
- Et regionalt nettverk for kommunenes folkehelsekoordinatorer har også jevnlig samlinger i løpet av året.

5.4 REGIONALE OG FYLKESKOMMUNALE ØKONOMISKE RESSURSER

Følgende regionale økonomiske virkemidler er disponible til formålene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, hver for seg og i kombinasjon:

- Statlige tilskudd
- Fylkeskommunal finansiering og tilskudd
- Kommunal finansiering
- Frivillighetens og andre samarbeidspartneres finansiering og dugnad
- Privat og annen finansiering

Statlige tilskudd

Fylkeskommunen forvalter 9 tilskuddsordninger på kulturområdet på vegne av staten per 2016. De statlige tilskuddsordningene som er direkte målrettet til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv per 2016 er kort omtalt i vedlegg 7.4. Gjeldende tilskuddsordninger vil i planperioden være oppdatert på fylkeskommunens nettside.

Tilskudd til tiltak i statlig sikra friluftslivsområder

Investeringsbehov i henhold til denne tilskuddsordningen inngår i delprogram 2 i planens handlingsprogram.

Staten gir tilskudd til tiltak i statlig sikra friluftslivsområder og friluftslivsområder med servituttavtale. Basert på årlig søknad fra kommunene og interkommunale friluftsråd, og med 5-årige planer i henhold til godkjent forvaltningsplan.

Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet

I Akershus er det knyttet regionale kriterier til tildeling av statlige spillemidler, i tillegg til Kulturdepartementets årlige «Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet».

De regionale kriteriene legger opp til at det foretas to årlig tildeling av spillemidler. Hovedfordelingen skjer primært i mai - juni, mens fordeling av renter og inndratte midler skjer i september - oktober.

Kriteriene for hovedfordelingen av spillemidler er utarbeidet med ønske om fortsatt å støtte opp under lokale behov og prioriteringer, samtidig som fylkeskommunen i større grad enn tidligere gis mulighet for å ta en rolle vedrørende regional utvikling av anlegg og områder.

Prioritering av anlegg for friluftsliv og nærmiljøanlegg er videreført. Nytt er prioriteringen av anlegg og områder med regional betydning som inngår i handlingsprogrammets delprogram 4. Programmet omfatter regionale satsingsområder og anlegg som for eksempel sammenhengende turstier/veier, godt tilrettelagte friluftslivsområder, store arrangementsarenaer for ulike idretter, større svømmeanlegg, skianlegg med rulleskimagigheter og sikre snøforhold på vinteren, motorsportanlegg med videre.

Denne typen anlegg krever god og riktig lokalisering. Fra regionalt nivå er det ønskelig å bidra i planleggingen i forbindelse med vurdering av behov, utformingen av området og anlegget og finansieringsmu-

ligheter med videre. I denne sammenhengen er det også viktig å vurdere mulighetene for samarbeid med kommuner i tilgrensende fylker.

I årene som kommer forventes en stor økning i antall spillemiddelsøknader - spesielt for lokale anlegg til fysisk aktivitet idrett og friluftsliv. Samtidig registreres en sterk vekst av kostnadskrevende anlegg som kan motta tilskudd fra spillemidlene.

Det er de lokale anleggene i nærheten av der hvor folk bor som aktiviserer den største andelen av befolkningen. De nye kriteriene er derfor utarbeidet for i stor grad å kunne prioritere denne typen anlegg og følge opp lokale prioriteringer. Samtidig er det i større grad enn åpnet for å stimulere til utvikling av regionale anlegg. Kriteriene anbefales evaluert i 2019 - 2020, for å vurdere behov for justeringer for perioden 2021 - 2030.

Kriteriene for fordeling av renter og inndratte midler er utarbeidet på bakgrunn av føringer i bestemmelsene, samt for å øke satsningen på nærmiljøanlegg.

REGIONALE KRITERIER

Regionale kriterier for hovedfordeling av spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet i Akershus

Kriteriene legges til grunn for fordeling av spillemidler i Akershus. I tillegg til kriteriene vektlegges Kulturdepartementets bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Det forutsettes at 10 veivisere for arealbruk og lokalisering fra denne planen er tatt med i vurderingen i forbindelse med kommunenes prioritering av spillemidler.

- Anlegg og områder med regional betydning kan prioriteres med inntil 15 % av den årlige spillemiddelrammen.*
- Tildeling av spillemidler følger som en hovedregel kommunenes vedtatte prioritering.
- Kommunenes samlede godkjente søknadssum vektlegges ved tildeling.
- Kommunene innvilges som en hovedregel hele eller deler av søknadssummen for ett av de høyest prioriterte anleggene (ordinært og / eller nærmiljøanlegg).**
- Nærmiljøanlegg og friluftslivsanlegg tildeles årlig inntil 15 % samlet av fylkets tildelte ramme.
- Kommunene innvilges årlig minst ett omsøkt friluftslivsanlegg.

*Søknader på anlegg og områder som løftes frem i handlingsprogram for anlegg og områder med regional betydning skal prioriteres. Det forutsettes at et regionalt anleggsutvalg er oppnevnt og gir innspill og anbefalinger til den årlige rulleringen av handlingsprogrammet. Anleggsutvalget vil også være med på å definere ordningen. Dette skjer med innfasing fra og med 2018. Prosentsatsen kan justeres avhengig av omfanget av innkomne søknader rettet mot satsningen og anleggsutvalgets vurderinger. Prosentsatsen må også vurderes mot omfanget av øvrige søknader. Tilskudd til kommuner fra denne potten vil ikke gå på bekostning av kommunens øvrige tilskudd fra spillemidlene.

**Kommuner med få søknader og god anleggsdekning vil i enkelte år ikke tildeles spillemidler, og / eller få mindre tilskudd delt opp over flere år. Oppdatert anleggsstatistikk og kommunenes godkjente søknadssum vil være styrende for dette. Dette vil kunne bidra til en mer lik ventetid på spillemidlene i alle kommuner.

Regionale kriterier for fordeling av renter og inndratte midler i Akershus

- I eventuelle klagesaker hvor klagen er imøtekommet tildeles midler.
- Resterende midler tildeles hovedsakelig til nærmiljøanlegg, men midlene kan også tildeles mindre ordinære anlegg med søknadssum under 500 000 kroner. Vedtatt kommunal prioritering vektlegges.

5.4.1 Fylkeskommunal finansiering og tilskudd

Fylkeskommunal medfinansiering ved oppfølging av planen deles i tre nye finansieringsmåter/-kilder.

- Fylkeskommunal investering på tvers av ansvarsområder
- Fylkeskommunale tilskuddsordninger på tvers av øvrige ansvarsområder
- Fylkeskommunal tilskuddsordning for regionale prosjekter og anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Fylkeskommunal investering på tvers av ansvarsområder

Fylkeskommunen kan styrke rollen som regional utviklingsaktør på satsingsområdet fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Det er som eier av videregående skoler og eier av fylkeskommunale veier fylkeskommunen har de mest betydelige virkemiddelene i samfunnsrollen som utviklingsaktør. Her er det også store muligheter til investeringer av betydning for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Utbygginger knyttet til framtidens skolestruktur vil med en strategisk og koordinert tilnærming gi synergier for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i mange kommuner.

Fylkestinget har vedtatt utbygging av ny skole på Fornebu, utbygging av Eikeli og Rud videregående skoler i Bærum, og utbygging av elevplasser i Asker. I Follo er det vedtatt ny skole sentralt i Ski og det planlegges for utvidelse av Ås videregående skole. På Romerike planlegges det utvidelse av Skedsmo og Lørenskog videregående skole, og et mulig byggetrinn 2 på nye Jessheim. Det vil være behov for økt areal til kroppsøving / idrettshaller ved flere av utbyggingene. I tillegg er forholdene lite tilfredsstillende ved flere skoler med behov for økt idrettshallkapasitet, dette omfatter blant annet Vestby og Asker. Forholdene ved Lillestrøm videregående skole bør også forbedres. Fylkeskommunen er allerede i dialog med flere kommuner for å etablere nye idrettsanlegg. Det forventes store investeringer i videregående skoler for flere milliarder totalt i årene 2020 – 2023. I del 6 er det nærmere omtale

av en igangsatt utredning Akershus fylkeskommune har tatt initiativ til om ulike finansieringsmodeller for drift- og ny investering i idrettsanlegg ved videregående skoler.

I planens handlingsprogram inngår en oversikt over aktuelle idrettsanlegg ved vedtatte nye skoler, planlagte utbygginger av skoler og forbedringer av eksisterende skoler. For tilrettelegging av skolenes uteområder for fysisk aktivitet er flere anleggstyper berettiget spillemidler, og dette følges opp av skolene og vertskommunene. Fylkeselevråd / elevråd bør også involveres.

Fylkeskommunens utviklingsaktørrolle som veieier bidrar til virkemidler for investering i gang- og sykkelveier og trafikksikkerhetstiltak. I tillegg er det planlagt en rekke innfartsparkeringer for sykkel. Utdrag fra handlingsprogram for samferdsel i Akershus vises i delprogram 1 C-4 og C-5.

Fylkeskommunale tilskuddsordninger på tvers av ansvarsområder

Ved å effektivisere ønsker fylkeskommunen å styrke satsingsområdet fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv for oppfølging av planen. Fylkeskommunen forvalter per 2016 til sammen 12 generelle fylkeskommunale tilskuddsordninger på kulturområdet. Jf. vedlegg 7.4.

Satsing på økt fysisk aktivitet er sektorovergrepene på tvers av fylkeskommunens ansvars- og satsingsområder og følges opp i relevante eksisterende og nye tilskuddsordninger. Dette gjelder primært innen by- og tettstedsutvikling, klimatiltak og trygging av skoleveier. En kontinuerlig gjennomgang av tilskuddsordningene med fysisk aktivitet som formål vil kunne bidra ytterligere til dette.

Fylkeskommunal medfinansiering i regionale prosjekter og anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Av de 12 generelle fylkeskommunale tilskuddsordninger fylkeskommunen forvalter på kulturområdet per 2016 er én av disse en tilskuddsordning med formål friluftsliv.

Fylkeskommunen skal bidra som samfunnsaktør for å oppnå samarbeidsdrevet trendskifte. Nivå er avhengig av omdisponering innenfor fylkeskommunens ramme.

Som regionalt virkemiddel, med unntak av fylkeskommunal medfinansiering på 2,5 millioner årlig av Nes Arena, har det ikke vært noen ordning for støtte til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. En konkret

oppfølging av delprogram 4 i handlingsprogrammet, kan være et anleggspolitisk program for Akershus / tilskudd til anlegg med regional betydning. Tilskuddet til Nes Arena utløper i 2017. En eventuell videreføring / opptrapping av et regionalt tilskudd vil være av stor verdi for utvikling og oppfølging av planen og regionale anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

Omdisponeringene skal kunne gi fylkeskommunen en økonomisk ramme for å bidra til:

- 1) Fylkeskommunalt økonomisk handlingsrom til oppfølging av planen
 - a. Kontinuerlig kompetansebygging/kunnskapsutvikling og - deling
- 2) Fylkeskommunal medfinansiering i samarbeid og utvikling
 - a. Tilskudd til utviklingstiltak/prosjekter (2-4 års varighet)
 - b. Langsiktige avtalebaserte utviklingsprosjekter og tiltak (4-6 års varighet)
- 3) Fylkeskommunal deltagelse og medvirkning i anleggsutviklingen

En betydelig omdisponering av fylkeskommunale midler må til for å kunne realisere dette. For 2017 er det allerede foreslått en omdisponering på 3,4 millioner kr til oppfølging av den regionale planen.

Føringer for fylkeskommunens handlingsrom fra 2017 og kriterier for tilskudd:

Tiltak som følger opp utviklingsområdene i regional plan og handlingsprogrammet

- Tematisk omfattes: Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv
- Satsing på geografiske områder
- Satsing på tematiske tiltak
- Administrasjon av nettverk og arrangement for kompetansebygging
- Utvikling av kunnskapsgrunnlag

Kriterier for støtte til utviklingsprosjekter utarbeides i 2017 og gjøres gjeldende for søknadsåret 2018.

- Kan kombineres med statsstøtte.
- Nivået på støtte til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er likestilt
- Beregningsgrunnlaget er kronebeløp per innbygger justert i takt med befolkningsutviklingen
- Primært gis inntil 50 % støtte i størrelsesorden 50 000 – 500 000 kr fra 2017 (forutsetter omdisponeringsplanen over.
- Definerte anleggstyper med tilleggskfunksjoner for flere idretter samlet kan gis støtte fra 2021 (forutsetter omdisponeringsplanen over). For eksempel idretts-haller som bygges med lavtakshall for blant annet kampsport, turn, dans mv.

Søknadsberettigede:

- Kommunene, interkommunalt samarbeid (IKS, ideelt AS)
- Regionale organisasjoner/nettverk (som omfatter Akershus fylke inkl friluftsråd)
- Spillemiddelberettigede i henhold til Kulturdepartementets krav i spillemiddelbestemmelsene.

5.4.2 Privat og annen finansiering

Prosjekter og anlegg for allmennnyttige formål innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv finansieres også gjennom annen finansiering enn den offentlige og frivillige innsatsen. Det kan være basert på spleiselag mellom offentlige og private aktører og / eller mellom frivilligheten og private aktører. Slike private aktører kan for eksempel være stiftelser, næringsliv og privatpersoner. For en del prosjekter og anlegg kan annen

privat finansiering være utløsende for gjennomføringen. I ulike sammenhenger er private aktører initiativtagere eller kun finansieringspart. Dette kan reise problemstillinger rundt medbestemmelse i privat finansierte prosjekter for allmennnyttige formål.

Eksempler fra de siste årene på ulike prosjekter med privat finansiering i Akershus er:

- Det flerårige nasjonale turskiltprosjektet. Med samfinansiering mellom fylkeskommunen og Gjensidige stiftelsen, og med stor dugnadsinnsats fra frivillige organisasjoner.
- Oppgradering av kystledhytta og lagerbygget på Bergholmen i Frogn er gjennomført med samfinansiering mellom Oslofjordens Friluftsråd og Sparebankstiftelsen DNB, som har bidratt med flere gaver.
- DNT Oslo og Omegn kjøpte Nydalshytta i Lillomarka av Nydalen Skiklubb, til aktiviteter for barn og unge, med økonomisk støtte fra eiendomsutvikler Olav Thon.
- Lørenskog Vinterpark, innendørs- og utendørs ski- og vintersportsanlegg med mer, der Selvaag Gruppen er initiativtaker og utbygger er under planlegging.

5.5 SAMARBEIDSAVtaler

For samordnet og forutsigbar oppfølging av planen vil det kunne være aktuelt å inngå avtaler mellom fylkeskommunen og andre samarbeidsaktører. Dette er mest aktuelt for langsiktige samarbeidstiltak- og prosjekter over flere år, og der fylkeskommunal medfinansiering inngår.

Plan for rullering og evaluering skal inngå ved inngåelse av langsiktige samarbeidsavtaler.

6 UTFORDRINGER OG MULIGHETER

Innholdet i denne delen av planen er vesentlig utgangspunkt for valg av målene i del 2 og prioriterte utviklingsområder i del 4. Samtidig er denne delen felles bakgrunn for konsensus og forankring hos alle relevante aktører.

Det er glidende overganger mellom fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, og det er i varierende grad tradisjon og praksis for utvikling av politikkområdene samlet. Utfordringer og forutsetninger er både felles og spesifikke for temaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Når denne planen har som formål å styrke og samle de tre område, gir det nye muligheter.

I punktet 6.2 blir fysisk aktivitet omtalt og vurdert samlet for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Punktene 6.3 til 6.5 går nærmere inn på utfordringer og muligheter spesifikt for aktiv forflytning, friluftsliv og idrett.

Utfordringer, forutsetninger og muligheter vil endre seg fra planperioden starter, og i årene fram mot 2030. Planen skal peke på viktige utfordringer og forutsetninger som Akershus-samfunnet står overfor, og se på hvordan disse kan løses på en god måte. Planen skal først og fremst bidra til omstilling og utvikling av gode regionale løsninger for lokale og regionale utfordringer.

For å gjøre planarbeidet kunnskapsbasert og målrettet er det tatt utgangspunkt i kunnskapsgrunnlag for temaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus som er utviklet av Akershus fylkeskommune i 2016. Dette er supplert med kunnskap om viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer i serien Akershus-statistikk fra 2016.

Kunnskap er en forutsetning for omstilling. Likevel er det evnen til å bruke denne kunnskapen og forskningen i beslutninger, og viljen til innovasjon og nyskaping, som er det avgjørende. Delene 4 og 5 følger opp utfordringer og muligheter omtalt i denne delen.

6.1 SENTRALE UTVIKLINGSTREKK OG REGIONALE UTFORDRINGER FOR AKERSHUS

I et langsiktig folkehelseperspektiv skal planen bidra til at Akershus, som del av Oslo-regionen, skal være

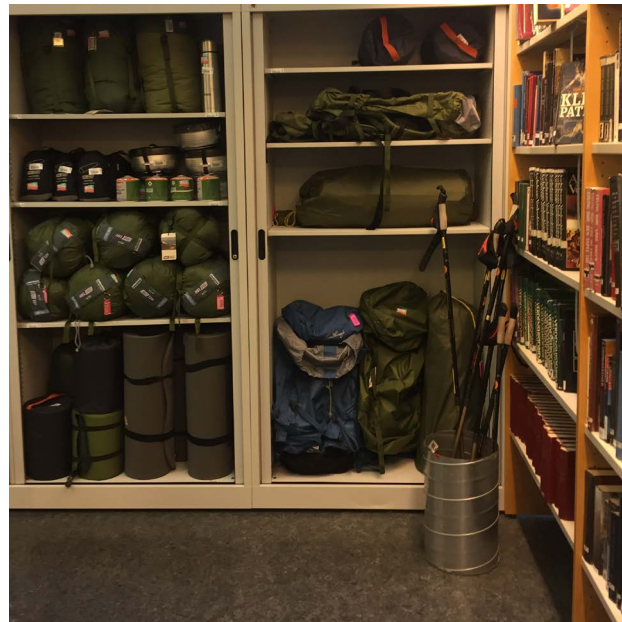
en bærekraftig og konkurransedyktig region i Europa. Samfunnsutviklingen påvirker og påvirkes av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. De største utfordringene og mulighetene i planperioden vil likevel høyst sannsynlig være knyttet til globale klimaendringer, og regional befolkningsutvikling og urbanisering.

Akershus fylkeskommune har et mål om å halvere klimautslippene innen 2030 og være klimagassnøytral innen 2050. Det innebærer at alle deler av samfunnet må omstille seg, og omstillingen må kunne skje raskt. Klimautslipp knyttet til aktivitet og infrastruktur for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv må reduseres kraftig. Dette krever også omstilling og løsninger som ivaretar klimatilpasning og konsekvenser av klimaendringer med økt nedbør og varmere klima.

Akershus fylke er del av veksten i hovedstadsområdet og det fylket i landet med nest høyest relativ befolkningsvekst etter Oslo. Befolkningsveksten i Akershus stiller krav til en samordnet og langsiktig planlegging og velferdsutvikling. For å imøtekomme dette har Akershus fylkeskommune og Oslo kommune sammen forpliktet¹ seg til omstilling til et mer arealeffektivt utbyggingsmønster, basert på prinsipper om flerkjernet utvikling og bevaring av grønnsstruktur. Et mer arealeffektivt utbyggingsmønster innebærer også et effektivt, miljøvennlig transportsystem med tilgjengelighet for alle, og med lavest mulig behov for biltransport. Dette både forplikter og gir muligheter - også for utvikling innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

I 2016 passerer Akershus-befolkningen 600 000 innbyggere, og befolkningsveksten forventes fortsatt å øke kraftig til tross for endringer i flyttmønsteret. Fylkeskommunens prognoser tilsier at folketallet i Akershus kan øke til 760 000 innbyggere i 2030. Samti-

¹ Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus

dig med at befolkningen i Akershus er relativt ung, vil andelen eldre øke. Det har alltid vært omfattende inn- og utflytting mellom Akershus og Oslo. Det er først og fremst yngre personer som har flyttet over kommune- og fylkesgrenser («livsfaseflytting»).

Godt over halvparten av de som flytter til Akershus fra innlandet og nabofylker, og da, særlig fra Oslo til Nedre Romerike, har innvandrerbakgrunn. Ved inngangen til planperioden utgjorde personer med innvandrerbakgrunn ca. 18 prosent av befolkningen i Akershus, mot landsgjennomsnittet på 15,5 prosent. Forskjellene internt i fylket er relativt store, men tendensen som helhet er likevel entydig økende. I noen områder er innvandrerandelen estimert til å nå rundt 40 prosent i 2030, og det er særlig kommunene på Nedre Romerike (Lørenskog, Skedsmo, og Rælingen) som kan forvente den største økning i antall innvandrere fremover. For å møte endringer i befolknings-sammensetningen og levemåter må arbeidet med inkludering og mangfold prioriteres.

En stadig større andel av befolkningen bor i byer og tettsteder, og denne utviklingen kommer til å fortsette. Varierte familiestrukturer og forskjellige livsmønstre skaper behov for nye tjenester og boformer – og stiller krav til god, urban samfunnsutvikling. Dette gir utfordringer og muligheter på alle

politikkområder. Utviklingen stiller også krav til omstilling og tilrettelegging som kan ivareta grupper og enkeltpersoners muligheter for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

6.2 FYSISK AKTIVITET, IDRETT OG FRILUFTSLIV - UTFORDRINGER OG MULIGHETER

6.2.1 Fysisk aktivitet og anbefalinger

Det er behov for et trendsifte for økt fysisk aktivitet i Akershus. En hovedutfordring i planperioden er å bidra til å øke den jevnlige fysiske aktiviteten og andelen moderat fysisk aktive.

Vi er skapt til å være i bevegelse, og aktivitetsmønsteret i befolkningen er svært variert. I et folkehelseperspektiv er likevel inaktivitet en økende utfordring. Samfunnsutviklingen har bidratt til at mange daglige gjøremål ikke innebærer fysisk aktivitet. Selv om flere trener langt mer enn før, veier ikke treningen opp for periodene i ro uten aktivitet for flertallet av befolkningen.

Alle aldersgrupper tilbringer store perioder i ro, med såkalt sedat tid. Voksne tilbringer hele 62 prosent av våken tid i ro². Samtidig har forskjellene i aktivitetsnivå mellom de som er aktive, og de som ikke er det, blitt mer

² Helsedirektoratet 2015.

polarisert. Barn og eldre er mest aktive, ungdom mindre aktive, og blant voksne er bare to av ti aktive nok. I gjennomsnitt er aktivitetsnivået lavest for aldersgruppen 30–49 år. Blant barn er det fysiske aktivitetsnivået i større grad i samsvar med anbefalingene, men aktivitetsnivået synker med alderen i barne- og ungdomsårene. Ni av ti seksåringer tilfredsstiller anbefalingene, mens tilsvarende tall for 15-åringer er nede i henholdsvis fire av ti blant jenter og seks av ti blant gutter.

Hvilket aktivitetsnivå anbefales?

Ansvarer for å ivareta egen helse ligger i stor grad hos den enkelte. Voksne og eldre anbefales minimum å være moderat fysisk aktive minst to og en halv time i uken, mens barn og unge bør være i aktivitet minst en time hver dag³. I tillegg anbefales alle aldersgrupper økt hverdagsaktivitet for å redusere stillesitting og lange perioder i ro.

Hva er barrierene, og hvilke endringer kan bidra til et trendskifte?

Sosial bakgrunn, utdanningsnivå og inntekt påvirker i stor grad fysisk aktivitetsnivå og aktivitetsmønster. Generelt er yrkesaktive og høyere utdannede mest aktive⁴. Desto mer utdanning, desto større andel aktive. Dette gjelder generelt hele befolkningen. Slik sett er det ikke landbakgrunn, men sosioøkonomiske bakgrunnsvariabler som forklarer forskjeller i deltakelse⁵. I kommuner med gjennomgående høyt inntektsnivå er deltakelse i organisert idrett svært høy, ved at mange deltar og deltar i flere aktiviteter. I kommuner med lavere inntektsnivå enn gjennomsnittet i fylket, er det en tilsvarende lavere andel som er med i idrettslag og ulike aktiviteter. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor finner større sosiale forskjeller i deltakelse og rekruttering til idretten enn til andre frivillige organisasjoner⁶. Det er en kostnadsside ved mange av idretts- og friluftslivsaktivitetene som setter begrensinger, særlig der det er krav om utstyr og kostnader ved deltakelsen⁷.

3 Jf. Helsedirektoratets oppdaterte anbefalinger, 2014, og der anbefalingene er mer utfyllende beskrevet.

4 Levekårsundersøkelsen 2014.

5 Eimhjellen og Segaaard 2010.

6 Enjolas, B. og Wollebæk, D. Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering, Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, rapport 2010:2.

7 SSB 2013a.

Kunnskap om hva som ligger bak, både knyttet til sosiale ulikheter i helse og et generelt lavt aktivitetsnivå i befolkningen, og også i forhold til motivasjonsfaktorer er imidlertid mangelfull. Det finnes lite forskning og kartlegging av befolkningen i Akershus. For å styrke arbeidet med motivasjon, rekruttering og deltagelse og øke kunnskapsgrunnlaget må dette utvikles – og allerede kjent kunnskap må deles.

I en kartlegging⁸ for hele landet oppga over halvparten av de voksne deltakerne tidsklemma som «en meget stor» årsak eller en årsak av «en viss betydning» for at de ikke trener. En tredjedel svarte at det er for slitsomt eller krever for mye.

Det kan skilles mellom organisert og egenorganisert aktivitet, og begge typer aktivitet må stimuleres. Organisert idrett aktiviserer flest barn og unge. En trend har vært at egenorganisert aktivitet har tatt over for organisert aktivitet i ungdomsårene, og at andelen egenorganisert aktivitet har hatt en stor økning i den voksne delen av befolkningen, spesielt for kvinner. Friluftaktiviteter og egenorganisert utholdenhets- og styrketrening er de mest populære aktivitetsformene for voksne. Fysisk aktivitet i naturen i nærmiljøet er den formen for fysisk aktivitet seks av ti kan tenke seg å gjøre mer av i framtiden. Det gjelder både lite aktive og moderat aktive.

8 Norsk monitor 2014.

Den økende befolkningsandelen med innvandrerbakgrunn gir utfordringer og muligheter på de fleste politikkområder. Idrett og fysisk aktivitet, men også i økende grad friluftsliv, kan ha et stort potensial og er viktige arenaer for inkludering i tradisjonelle organisasjoner. Idretten er antakelig den arenaen der barn og unge med innvandrerbakgrunn i størst grad kommer i kontakt med den norske frivilligheten. Samtidig er deltakelsen blant barn og unge med innvandrerbakgrunn relativt lav. Andelen gutter og jenter i aldersgruppen 13-19 år med minoritetsbakgrunn som i 2010 deltok i organisert idrett, var henholdsvis drøyt 50 prosent og ca. 25 prosent. Blant majoritetsungdom var tilsvarende andel ca. 45 prosent for begge kjønn⁹. Det betyr at svært få organisasjoner så langt har lyktes med å inkludere unge med innvandrerbakgrunn på en måte som gjenspeiler befolkningen. Dette gjelder særlig barn og unge. I tillegg har det oppstått parallelle organisasjonsliv der innvandrere organiserer seg etter etnisk opprinnelse og velger å spille fotball eller gå på tur innenfor denne klubbens rammer. Det legges også delvis til rette for dette gjennom statlige tilskudd til innvandrersamfunnsorganisasjoner.

Akershus fylkeskommune fikk i 2015 gjennomført undersøkelsen «Idrett og inkludering» for å kartlegge inkluderingstiltak i fylket og identifisere barrierer for deltakelse. Rapporten peker på at den største opplevde barrieren for inkludering i Akershus-idretten er økonomi. Ikke-vestlige innvandrere møter i tillegg enkelte kulturelle barrierer knyttet til norsk idrettskultur. Norsk frivillighetskultur og språk oppleves også som betydelige barrierer.

For å bryte ned barrierer for deltakelse er det nødvendig med tiltak både på lokalt nivå og på regionalt nivå. Enkeltorganisasjoner på lokalt nivå er i stor grad avhengig av lokalkunnskap og personlig engasjement i arbeid med inkludering, viser rapporten. På regionalt nivå trengs det bedre nettverk og samarbeidsstrukturer på tvers av organisasjoner. Å organisere seg i egne innvandrersamfunnsorganisasjoner kan i utgangspunktet virke som lite gunstig for integreringen. Det har imidlertid vist seg å ha flere integrerende effekter hvis organisasjonene klarer å finne samarbeidsformer med de

tradisjonelle norske organisasjonene. Innvandrersamfunnene kan bidra til å skape kontakt med nettverk i majoritetssamfunnet. Gjennom såkalte bridging-tiltak kan personer som er aktive i innvandrersamfunnene, fungere som brobyggere for mindre integrerte personer. Også organisasjoner som primært er rettet mot ulike deler av innvandrerbefolkningen, kan fungere som en plattform for bredere deltakelse i storsamfunnet.

Mange har behov for ekstra motivasjon for å komme seg ut på tur. En rekke kommuner, turlag, historielag og andre lager derfor turmål og arrangementer basert på kultur og kulturhistorie eller med kulturinnslag og kulturhistoriske severdigheter. Mye av dette er først og fremst for individuell bruk, men det legges også opp turer og utflukter med turledere som organiserer og sørger for trygge rammer.

I arbeidet med planen har mange pekt på hvor viktig det er å satse på hverdagsaktivitet i nærmiljøet og skoler. I tillegg vurderes inkludering, bredde og et mangfoldig aktivitetstilbud som viktige forutsetninger for at alle kan finne aktiviteter de trives med. Aktivitetene bør være så allsidige som mulig for å sikre optimal utvikling hos barn, og gjerne ha fokus på glede, sosialt felleskap og mestring gjennom alle fire årstider. Ved å se fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og andre samfunnsområder i sammenheng øker mulighetene for å integrere fysisk aktivitet i hverdagslivet – både i skole, arbeid, transport, kulturliv, næringsutvikling med mer.

Fysisk aktivitet er en del av kommunenes folkehelseansvar. Samtidig blir stimulering og tilrettelegging et ansvar for svært mange samfunnsaktører. Frivilligheten har et særlig ansvar for å bidra til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

6.2.2 Verdier og velferdsgevinst

Friluftsliv og idrett, slik vi kjenner det i dag, har røtter og tradisjoner langt tilbake i europeisk og norsk kultur, identitet og livsbering. Naturens premisser, samfunnsutvikling og trender har preget og vil prege utviklingen og verdiene knyttet til friluftsliv og idrett. Samtidig vil det hele tiden utvikles nye aktiviteter og nye måter å utøve friluftsliv og idrett på.

⁹ Seippel, Strandbu og Aaboen 2011.

En viktig forutsetning i utviklingsarbeidet er erkjennelsen av at fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i seg selv har verdi med unik betydning for den enkelte. Den direkte nytteverdien for den enkelte kan være økt livskvalitet, bedre fysisk og psykisk helse, og forbedret samspill mellom fysisk aktivitet, naturopplevelse og mestring. I et samfunnsperspektiv kan nytte av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i økende grad knyttes til velferd, og helsemessige og økonomiske verdier.

Hvilke effekter gir satsing på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv?

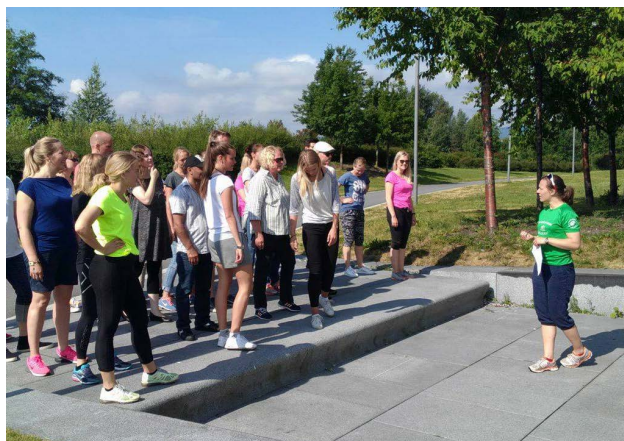
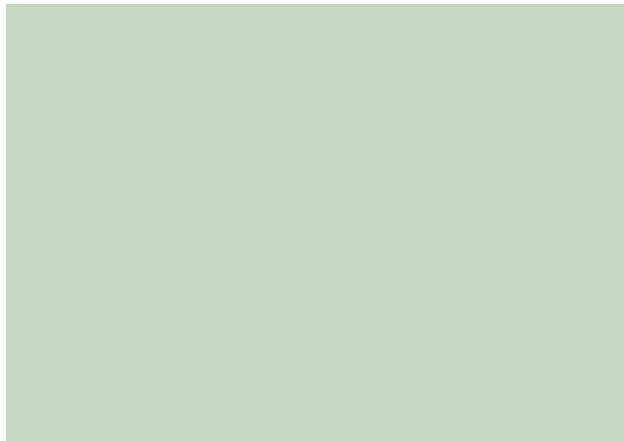
Økt fysisk aktivitet øker antall leveår og kan gi store velferdsgevinster.¹⁰ Helsedirektoratet har gjort en beregning som tar utgangspunkt i data for den norske befolkningen, som viser at 80 prosent av befolkningen har et forbedringspotensial for fysisk aktivitet. Der-

10 Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet, Helsedirektoratet, 02/2014.

som alle som ikke oppfyller anbefalingene til fysisk aktivitet, øker sitt fysiske aktivitetsnivå fra inaktiv eller delvis aktiv til aktiv, er velferdsgevinsten beregnet til 455 milliarder kroner.¹¹ I denne sammenhengen er velferdsgevinst et hypotetisk anslag på den økonomiske verdien av leveårene som vinnes, og livskvaliteten som bedres.

Åtte av ti utgjør en stor del av befolkningen, men det kreves lite fysisk aktivitet før det gjør utslag for å imøtekomme anbefalingene for den enkelte og gi en samfunnsøkonomisk gevinst. Helsedirektoratet har beregnet den samfunnsøkonomiske gevinsten av litt økt fysisk aktivitet, det vil si 10-15 minutters rolig gange. 80 prosent av befolkningen i Akershus tilsvarer 480 000 innbyggere. Den samfunnsøkonomiske gevinsten

11 Basert på Helsedirektoratets tall for kvalitetsjusterte leveår som er vunnet, og en verdi på 1,12 mill. kroner for et kvalitetsjustert leveår. Økning i antall leveår avhenger av alder.

av at 480 000 innbyggere går 10-15 minutter per dag, kan utgjøre opptil 13,4 mrd. kroner årlig.¹²

Naturen i Akershus og Oslo-regionen omfatter store velferdsverdier og gir gode muligheter for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Regionen har nasjonalt og regionalt viktige og verdifulle rekreasjonsområder, som Oslofjorden og Oslomarka.

Verdier av økosystemtjenester¹³ beskriver goder og tjenester vi får fra naturen, og er utviklet for å forstå sammenhengen mellom tilstanden i økosystemer og menneskelig adferd. Hvis disse godene og tjenestene endres, vil det kunne påvirke menneskers velferd. Økosystemer og naturmangfold spiller en viktig rolle for friluftsliv og mange typer turisme. For disse interessene er økosystemtjenester en metode som kan brukes i bevisstgjøring og kost/nytte-avveininger for verdier knyttet til ressursene og bruk av områder. Økosystemtjenester som metode har for eksempel blitt brukt for å måle verdien av naturen i Oslo.¹⁴ Kon-

¹² Beregnet i kvalitetsjusterte leveår (QALY) og verdsatt med økonomisk verdi. Beregningene er avhengig av hvilket aktivitetsnivå man antar at de nye gående starter på. Forutsatt at de 480 000 nye gående regnes som inaktive eller ikke tilstrekkelig aktive etter nasjonale anbefalinger, blir helsegevinsten beregnet til ca. 0,025 QALYs per år.

¹³ NOU 2013:10 Naturens goder – om verdien av økosystemtjenester.

¹⁴ Naturen i Oslo er verdt milliarder, NINA Rapport 1113.

sekvenser for friluftsliv skal også utredes og vurderes etter KU-bestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Andre verdier og sammenheng mellom fysisk aktivitet, naturkontakt og rekreasjon blir i økende grad dokumentert. Sammenhengen mellom fysisk aktivitet og kognitive prestasjoner er signifikant positiv og veldokumentert. Fysisk aktiv har også god effekt på motorisk utvikling og psykiske helse. Det å være aktiv i eller i samspill med naturen har positiv innvirkning både psykologisk og sosialt. I arbeidslivet bidrar fysisk aktivitet til mindre fravær.

For bransjer innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er verdiskaping gjennom næringsutvikling betydelig. Den verdien europeisk idrett genererer tilsvarer ca. 3,6 % av EUs samlede bruttonasjonalprodukt. Det er grunn til å anta at verdiskapningen i Akershus er tilsvarende eller større.

6.2.3 Arealer og anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Befolkningsutviklingen er den største regionale utfordringen i planperioden for arealbruk og anleggsutvikling. Behovet for større kapasitet, flere anlegg og godt tilrettelagte områder vil øke, og gjør at prioriteringene for anleggsutvikling og tilrettelegging må endres. Det blir derfor avgjørende å finne fram til nye løsninger for økt anleggskapasitet på mindre areal, og å sikre arealer langsiktig. Samarbeid og involvering mellom lokale og regionale myndigheter, organisasjoner og interessenter må styrkes i prosesser og planlegging av anleggene for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i hele Akershus. Spesielt viktig blir dette likevel for anlegg i byene, tettstedene og de prioriterte vekstområdene, som fortettes gjennom et arealeffektivt utbyggingsmønster.

I regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus er det en generell målsetting om at vekst skal gå foran vern i prioriterte vekstområder, og at vern skal gå foran vekst utenfor prioriterte vekstområder. For fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv innebærer dette at hensynet til viktige arealverdier og regional grønnstruktur for friluftsliv som ligger utenfor de prioriterte vekstområdene, skal prioriteres foran utbygging. Utvikling utenfor prioriterte vekstområder bør skje innenfor

allerede bebygde områder, og i prioriterte vekstområder legges det til rette for høy arealutnyttelse.

Målsettingene i areal- og transportplanen gjør at utviklingen av arealer og anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv også i denne planen vil være todelt. Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv er viktige interesser og behov som skal ivaretas både i by- og tettstedsutvikling og i utvikling av regionale områder og anlegg utenfor prioriterte vekstområder. Det er derfor behov for en politikk som ivaretar areal- og anleggsbehov i kommuner og på tvers av kommuner.

Hvordan kan fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv gjøre byene og tettstedene mer attraktive?

Man oppnår best tilrettelegging for økt fysisk aktivitet gjennom tiltak og samfunnsplanlegging for flere områder og arenaer: i barnehage og skole, på arbeidsplasser, ved aktiv transport og forflytning, i nærmiljø og i fritiden. Dette krever et godt samarbeid mellom ulike sektorer og forvaltningsnivåer.

Kommunene har gjennom god og helhetlig samfunns- og arealplanlegging den viktigste rollen i arbeidet med å ivareta arealer og anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. I areal- og transportplanen forventes det at kommunene definerer en langsiktig avgrensning av de prioriterte vekstområdene (langsiktig grønn grense). Kommunene skal også stille kvalitetskrav til arealutviklingen både innenfor og utenfor prioriterte vekstområder. Kvalitetskravene skal legge til rette for en attraktiv by- og tettstedsutvikling som ivaretar blågrønne strukturer, kulturminner og kulturmiljøer.

Avklaring av langsiktig grønn grense og utvikling av kvalitetskrav er aktuelle samarbeidsoppgaver på tvers av kommuner. Fylkeskommunen er initiativtager til samarbeid med og mellom kommuner om kvalitetskrav i by- og tettstedsutviklingen, og dette vil være en viktig tverrfaglig samarbeidsarena som kan ivareta fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Utformingen av det fysiske miljøet, og særlig nærmiljøet, legger i stor grad premissene for den enkelte innbyggers aktivitetsmuligheter. Godt tilrettelagte områder for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i nærområder er viktige virkemidler for å stimulere til

fysisk aktivitet for alle aldersgrupper. For barn og ungdom dreier dette seg i stor grad om idretts- og nærmiljøanlegg. For eldre er tilgjengeligheten til anlegg og områder som stimulerer til egenorganisert aktivitet det viktigste, som tur- og lysløyper, treningssentre og svømmebasseng. Dette må tillegges vekt i planlegging, ved lokalisering og utforming av boligområder, skoler og barnehager, møteplasser og nye anlegg og områder til aktivitetsformål og rekreasjon.

Hvordan utvikle anlegg og møteplasser som mobiliserer til aktivitet?

Anleggsutviklingen er et konkret virkemiddel for å gi et godt velferdstilbud og vil kunne bidra til et trendskifte for fysisk aktivitet. Akershus er det fylket i landet med tredje dårligst dekning for idrettsanlegg. Bare Oslo og Østfold kom dårligere ut i 2015.¹⁵ Anleggsbehovene til både organiserte og egenorganiserte aktiviteter er store.

Gode lokale behovsanalyser i forkant av utviklingen av nye anlegg for idrett og fysisk aktivitet åpner for muligheten til å prioritere mellom anleggstyper som kan gi gode utslag i den enkelte kommune, og også regionalt på tvers av kommuner. Hvis det er behov for å utvikle større areal- og kostnadskrevenende anlegg

¹⁵ Kulturdepartementet og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités statistikkssamling (2015).

i enkeltkommuner, bør man alltid vurdere et felles anlegg med tilgrensende kommuner i Akershus eller i nabofylker.

Anlegg som tilrettelegger og stimulerer til aktivitet for målgruppene som ikke oppfyller de anbefalte kravene til fysisk aktivitet, vil kunne ha stor effekt. Dette gjelder også anlegg som tilrettelegger for flere av jenters aktiviteter, aktiviteter for ungdom som går ut av organisert aktivitet, grupper med innvandrerbakgrunn og andre målgrupper med aktivitetsbehov og -vaner utenom de tradisjonelle anleggene og aktivitetsområdene.

Behovsanalyser kan også avklare og prioritere anleggenes standard og følge opp prinsippet om universell utforming. Alle idrettsanlegg og utvalgte friluftsområder skal ha høy standard av universell utforming.¹⁶ Dette gjelder spesielt for friluftsområder i og i nærheten av byer og tettsteder, og kan inngå i et regionalt nettverk av områder. Utvikling og bruk av informasjonsdatabaser for formålet bør øke, og bruk av ulike sertifiseringsordninger kan være aktuelt for å signalisere og sikre områdenes grad av tilrettelegging og standarder.

Anleggsutvikling er også tilrettelegging for ferdsel og god tilgjengelighet. For friluftsliv i nærmiljøet og spesielt ved aktiv forflytning til fots og på sykkel, er god og sammenhengende infrastruktur en viktig forutsetning. Bedre plankoordinering av anlegg og bruk av virkemidler, som gir helhetlige ferdselsårer gjennom alle årstider i den enkelte kommune og over kommunegrensene, vil gi økte muligheter. Dette gjelder utvikling av sammenhengende nettverk av ferdselsårer for idrett og friluftsliv, men vel så viktig er det at disse kobles godt sammen med samferdselsanlegg for gående og syklende. I by- og tettstedsutviklingen vil dette kunne gi et differensiert, helhetlig nettverk med ulike standarder fra snarveier til gang- og sykkelveier. Dette øker også mulighetene for hverdagsaktivitet og friluftsliv med korte avstander og tilgangen til naturområder i nærmiljøet.

Skoler er arenaer der alle barn og unge oppholder seg store deler av dagen i oppveksten -og har fått økende

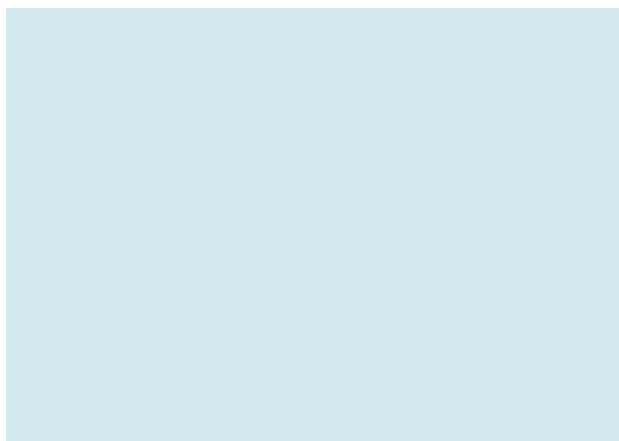
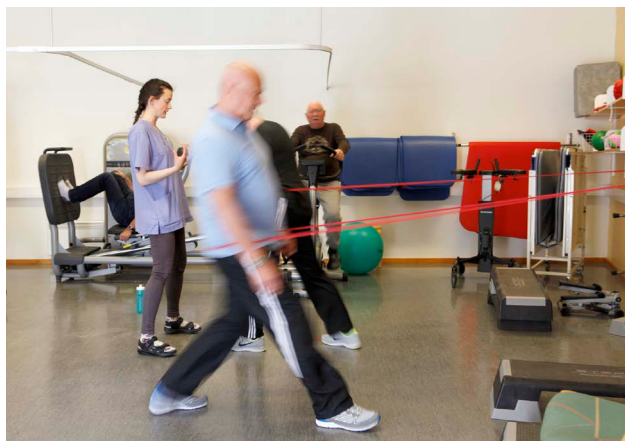
betydning, både i undervisningssammenheng og i fritiden. Som en av de viktigste sosiale møteplassene i nærmiljøet for barn og unge er skolen en viktig arena for organisert og egenorganisert fysisk aktivitet og idrett. Ved å legge vekt på skolenes arealer og nær-områder, som viktige sosiale møteplasser, er vi et steg nærmere økt satsing på fysisk aktivitet.

I forbindelse med utbygging av nye og eksisterende videregående skoler ligger det store muligheter for en rekke synergier hvis det planlegges for dette på et tidlig stadium. I videregående opplæring gir den store befolkningsveksten behov for nye elevplasser. Det foreligger i februar 2016 fylkestingsvedtak om ny skolestruktur med utbygginger av nye og eksisterende skoler og utbygginger av idrettsanlegg med innfasing fra 2018. I arbeidet med framtidig skolestruktur og utbygginger har det vært tett samarbeid i arbeidet knyttet til framtidig skolestruktur og dette regionale planarbeidet.

Både i forbindelse med økt elevtall og som følge av lite tilfredsstillende forhold ved enkelte skoler er det behov for økt idrettsanleggskapasitet. Nye idrettsanlegg må utvikles i tett samarbeid mellom fylkeskommunen og vertskommunene. Felles bruk av anlegg der skolene er dagbrukere, og kommune og idrettslag er kvelds- og helgebrukere, er en god samfunnsøkonomisk modell. Kulturdepartementet signaliserer at det ikke bør bygges gymsaler eller mindre anlegg i tilknytning til skoler, men at det bør bygges idrettshaller som er egnet til flerbruk og sambruk med den frivillige idretten utenom skolenes brukstid.

Det er utarbeidet en liste med ti veivisere for god arealbruk og lokalisering av anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv – se også del 4. Punktene er hovedsakelig satt sammen av relevante strategier i areal- og transportplanen og utvalg av statlige planretningslinjer (SPR). I første omgang er de utviklet som et innspill for bedre integrering av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv lokalt, gjennom blant annet økt samlokalisering av aktiviteter og anlegg, arealeffektiv sambruk, lokalisering etter senterstruktur og kollektivdekning, universell utforming med mer.

¹⁶ NS 11005:2011 Universell utforming av opparbeidede uteområder – Krav og anbefalinger i desember 2011.

Punktene kan inngå og videreutvikles i arbeidet med kvalitetskrav i by- og tettstedsutvikling og eventuelt oppdateres når planen skal revideres.

Dagens aktiviteter i fremtidens klima

Det forskes mye på klima, og dokumentasjon viser at det blir mildere og våtere. Dette påvirker også utendørs aktiviteter, både innen friluftsliv og idrett. Barmarksesongen forlenges i begge ender, og vinteren blir kortere, spesielt i lavlandet. Her i Norge merker vi foreløpig endringene i mindre grad enn lenger sør i Europa.

Norsk Klimastiftelse publiserte i februar 2016 en rapport om fremtidens klimascenarioer og hvordan dette vil påvirke snøbaserte aktiviteter, både rekreasjonelt, idrettslig og næringsmessig. Det er naturligvis svingninger over tid, og én vinter kan variere veldig

fra vinteren før. Men tendensen over tid er klar; antall dager med skiføre går jevnt nedover. Samtidig øker nedbørsmengdene, gjerne med intensiv nedbør over kortere perioder. Tendenser basert på innsamlet data fra tiden som har gått kan ingen motsi, men det er mange faktorer som kan påvirke prognosene for fremtiden.

For utendørs aktiviteter henvises til Kjetil S. Østli i Harvest sin bruk av begrepet the shifting baseline. Hvordan endrer vi våre vaner (aktiviteter) når virkeligheten (klimaet) rundt oss endrer seg? Dersom forutsetningene for vinteraktivitet endrer seg, og mulighetene for å være aktiv til fots eller på hjul forlenges vil dette sannsynligvis også endre våre aktivitetsvaner. Samtidig vil det kreve økt tilrettelegging for å opprettholde aktivitetsvanene våre, når de klimamessige forutsetningene gir utfordringer for utøvelsen. For vinteraktiviteter betyr det for eksempel utvikling av

snøproduksjon med høyere temperaturer, lokalisering og underlag i skitraseer og mulighetene for å utøve vinteraktiviteter selv om det er bart ute. For barmarksaktiviteter som sykkel og vandring vil for eksempel mer opparbeidete turveier, klopping og drenering bli nødvendig i intensivt brukte utfartsområder og nær der folk bor.

6.2.4 Kunnskap om fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Innovasjon krever kunnskap. Et oppdatert kunnskapsgrunnlag er derfor avgjørende for oppfølgingen av planen.

Tilgjengelig og systematisert kunnskap om Akershus er så langt det foreligger lagt til grunn for denne regionale planen. Kunnskapsgrunnlaget for Akershus som dokumenterer status for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv viser at eksisterende data og kartlegginger om plantemaene er begrensede og lite systematiserte. Kunnskap om friluftsliv, fysisk aktivitet og sykkel er fragmentert, og det foreligger lite forskning og kartlegging på Akershus-nivå. Årlig vil idrettsanleggsdata kunne oppdateres og legges til grunn for prioriteringer. Det eksisterer enkelte, men ikke tilsvarende databaser om friluftsliv og fysisk aktivitet. I 2019 vil (de fleste) kommunene i fylket ha kartlagt og verdsatt

områder som er egnet for friluftsliv. Dette er et godt utgangspunkt som kan videreutvikles og brukes i analyser og planer framover.

Det bør utvikles en strategi for videre kartleggingsarbeid for å følge opp kunnskapsbehov i Akershus. Både på fylkes- og kommunenivå er det fortsatt behov for å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for planens tema og deretter oppdatere kontinuerlig. Om det er hensiktsmessig å integrere dette som en del av kunnskapsgrunnlaget/oversiktsarbeidet for folkehelse, og koble det til planstrategiens grunnlagsdokumenter, bør følges opp.

Innspill om mulighetene som en nasjonal kunnskapsbase med fylkesvise kunnskapsoversikter for temaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv kan gi, bør være grunnlag for en langsiktig strategi overfor nasjonale myndigheter. For fylkene og kommunene ville det kunne bidra til vesentlig bedre grunnlag for politikkutforming, evaluering av resultatoppnåelse og ikke minst store ressursbesparelser. Fylkeskommunene har i 2016 startet et samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) om utvikling av bedre kunnskapsgrunnlag for blant annet fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

I 2016 er det også tatt initiativ til samarbeid mellom fylkeskommuner og forskningsmiljøer om ulike kartlegginger, blant annet for aktivitetskartlegging og idrettsdata. Som en oppfølging av det nasjonale tur-skiltprosjektet vil også resultatene av tre års satsinger i Akershus og en rekke andre fylker kartlegges. Det er også satt i gang en kartlegging av fritidsfiske i Osloom-arka i samarbeid med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Mulighetene for et godt kunnskapsgrunnlag øker med ny teknologi. Utviklingen går i retning av bruk av «big data» i tettere samarbeid mellom private og offentlige aktører, og aktivitetskartlegging på helt andre plattformer enn fysisk ute i marka. Datateknologi kan også bidra til å påvirke hverdagsaktiviteten i positiv retning gjennom informasjon på individnivå og gjennom økt tilgang på målrettet informasjon.

I del 2 og i vedlegg 7.2 er et utvalg av nasjonale systematiske kartlegginger lagt til grunn som styringsindikatorer i oppfølgingen av planen. Disse gir mulighet til å følge samfunnsutviklingen til målsettingene i planen. Det er Folkehelseinstituttet som fra 2016 har ansvar for å videreføre nasjonale kartlegginger for fysisk aktivitet med 4-årige intervaller, sist gjennomført i 2015 av Helsedirektoratet. SSB, forsknings- og meningsmålingsinstitusjoner bidrar, både jevnlig og på oppdrag, med kartlegginger av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Dette gir noe begrenset informasjon og kan være aktuelt å supplere, helst også på fylkesnivå, dersom det systematisk gjennomføres nye aktuelle kartlegginger.

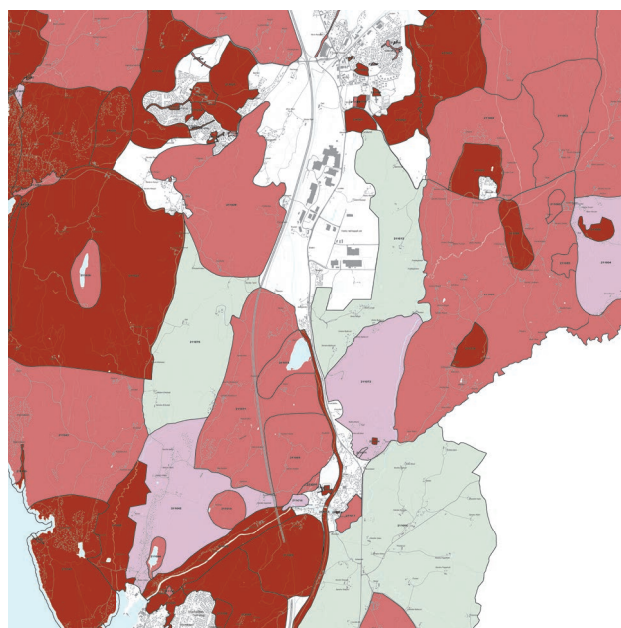
6.2.5 Internasjonalt samarbeid

Det er tidligere høstet gode erfaringer i Akershus med deltagelse i store EU-prosjekter der frivillige organisasjoner, kommuner og fylkeskommunen har deltatt i grenseoverskridende Interreg prosjekter i Sverige-Norge og Øresund-Kattegat-Skagerak programmene. Prosjektet «Verdens Beste Idrettsregion» har høstet positiv omtale i EU-systemet, og har skapt internasjonale arenaer og samhandling for utdanning av unge innen idrett. «Rekreative Ruter» og «Tilgjengelig Friluftsliv» var to store prosjekter relatert til friluftsliv og fysisk aktivitet, som bidro til videre utvikling av kysten. Blant annet økt tilgjengelighet for alle og

nettverk av ruter for rekreasjon på tvers av kommuner, fylker og landegrenser. Prosjektet «Ren kystlinje om marint søppel», hvor svenske, danske og norske partnere inngår, startet opp i 2016. Akershus fylkeskommune deltar i prosjektet, og det er delprosjekter både for friluftsliv og idrett. I perioden fram til 2020 vil idrett og fysisk aktivitet sortere under EU-programmet Erasmus+, som er EU's program for utdanning, opplæring, ungdom og sport. Forskning knyttet til folkehelse vil foregå i programmet Horizon 2020.

I 2007 kom EU's Hvitebok om sport hvor EU for første gang og satte fokus på idrettens forebyggende betydning for en framtidig helsepolitikk. I tillegg peker Hviteboken om sport på betydningen av frivilligheten i idretten, idrettens sosiale rolle og hvordan idretten og idrettsarrangement har stor økonomisk betydning. Idretten er internasjonal i sin innretning og utbredelse. Idrettsaktiviteter i Norge og Akershus utøves etter internasjonalt vedtatte regler og prinsipper. Internasjonalt idretts samarbeid og utveksling i Akershus har skjedd gjennom Akershus Idrettskrets, særkretser, lag og foreninger.

I arbeidet med regional utvikling bør Akershus fylkeskommune legge til rette for overføring av erfaringer fra internasjonal «best in practice» gjennom nettverk

og studieturer. Dessuten å bistå frivillige organisasjoner og kommuner i relevant internasjonalt samarbeid, ved å legge til rette for dette med fagkompetanse og økonomiske virkemidler.

6.2.6 Frivillig sektors rolle og utvikling

Frivillige aktører er viktige strategiske samarbeidspartnere i utviklingen av fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i fylket, og har en rolle og et handlingsrom som utfyller det offentlige, til en helhetlig satsing. Frivillige aktører har en helt avgjørende rolle for å lykkes med den samlede innsatsen for et trendskifte for økt fysisk aktivitet. Frivilligheten i Akershus er preget av stort mangfold av organisasjoner, både regionalt og lokalt.

Det finnes ingen entydig definisjon av frivillighet, men begrepet omfatter gjerne individuelt frivillig arbeid, frivillige organisasjoner og organisasjoner og nettverk som rekrutterer og formidler frivillige. Tradisjonelt sett har frivillighet vært brukt til å beskrive ubetalt arbeid, organisert i frivillige lag og

foreninger. Det frivillige feltet er dynamisk. Mange lag og foreninger opplever at det har blitt vanskeligere å mobilisere medlemmer til langsiktige engasjementer og mer pliktpreget innsats. Samtidig har medlemsoppslutningen i lag og foreninger blitt supplert med en individualisert frivillig innsats som er fristilt fra medlemskap. «Punkt-frivillighet», «saksfrivillighet» eller «event-frivillighet» der den frivillige innsatsen finner sted i avgrensede aksjoner eller i form av bidrag ved enkeltarrangementer, har økt det siste tiåret.

Det er viktig å skille mellom frivillig arbeid og organisasjoner som koordinerer frivillig arbeid. De sistnevnte har ofte ansatte og organiserer aktiviteter med profesjonelt tilsnitt, og er derfor bedre definert som ikke-kommersielle velferdstjenester eller non-profit-organisasjoner. Profesjonalisering av frivilligheten blir mer aktualisert der det stilles stadig større krav til faglig kompetanse knyttet til foreningenes virksomhet, enten det er i form av trenere og instruktører, drift av anlegg eller med tanke på administrativ og forretningsmessig kompetanse.

Både offentlige instanser og markedsbaserte aktører har utstrakt bruk av frivillig arbeidskraft. Frivillighet er dermed ikke en eksklusiv ressurs for de frivillige organisasjonene. I deler av frivilligheten er det viktig med lønnet arbeidskraft som gjør at frivillig arbeid skal kunne gjennomføres best mulig og mest mulig effektivt. Dette er en forutsetning for at mange engasjerer seg i frivillig arbeid, og de frivillige er langt mer bevisste på hvilke oppgaver de vil påta seg – og på hvilke premisser.

En frivillighetspolitikk for framtiden er avhengig av at det offentlige bidrar til å skape gode rammer og lar den endrede frivilligheten være utgangspunkt for ny politikk på området.

6.2.7 Myndighetsområder lokalt og regionalt

Arbeid med å fremme og tilrettelegge for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skjer i samarbeidet mellom det offentlige, frivilligheten og i økende grad også private aktører.

Ansvarsfordeling, samarbeid og samspill er utviklet

over lang tid. Det finnes mange ulike modeller for hvordan dette samspillet foregår. Samarbeid mellom offentlige aktører og frivilligheten på den ene siden og private aktører på den andre siden har tradisjonelt vært begrenset. I tiden framover kan det imidlertid være behov for å finne fram til nye samarbeidsmodeller og finansieringsløsninger som utnytter ressurser og kapasitet bedre enn i dag.

Det er et økt behov for å utvikle og ta i bruk arenaer for samarbeid mellom regionalt og kommunalt nivå på tvers av plantemaene, og samarbeid mellom offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner. I forbindelse med kompetansebygging kan dette gjøres i samarbeid med nabofylker med felles utfordringer og arealbruk.

For å styrke samarbeid og involvering mellom lokale og regionale myndigheter, organisasjoner og interessenter er det tatt initiativ til et regionalt anleggs- og aktivitetsråd, en arena for å utvikle og drøfte hvordan ressurser skal prioriteres. Dette er nærmere beskrevet i del 4.

Myndighetsområdene lokalt og regionalt for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv per 2016 er beskrevet i vedlegg 7.3. Reformarbeid med endret kommune- og fylkesinndeling er satt i gang og kan ha konsekvenser for myndighetsområdene og myndighetsutøvelsen i planperioden.

6.2.8 Økonomiske virkemidler

Finansiering av aktivitet og tilrettelegging for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skjer hovedsakelig i spleiselag. Både offentlig og privat finansiering og støtte bidrar til å dekke de prioriterte behovene som finnes. I det videre tas det utgangspunkt i utvikling av offentlige arealer og anlegg. Hovedsakelig tar kommunene den største andelen av finansieringen med ulike prosentvise andeler i støtte fra staten, fylkeskommunen og i noen grad også fra private stiftelser, gaver og lignende. De aktuelle statlige støtteordningene bidrar primært til ulike sektorformål, og fylkeskommunale støtteordninger skal bidra til en helhetlig utvikling. De statlige støtteordningene til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv per 2016 er kort beskrevet i vedlegg 7.4.

Med gjeldende støtteordninger utgjør i korte trekk statlige spillemidler til anlegg for idrett og fysisk akti-

vitert ved inngangen til planperioden rundt 20 prosent av totalfinansieringen av anlegg. Andelen statlig støtte til friluftslivsformål varierer avhengig av formål. Fylkeskommunale tilskudd til regionale friluftslivsformål har vanligvis utgjort opptil 50 prosent av de totale kostnadene.

For anlegg og tilrettelegging av områder som det søkes om støtte til er det store gap mellom økonomiske rammer og godkjente søknader. Et eksempel er spillemidler tildelt Akershus i 2015. Fylket mottok 101 millioner kroner fra spillemidlenes overskudd, men hadde en total søknadssum på 349 millioner kroner. Tildelingen utgjorde ca. 29 %. Gapene mellom rammer og total søknadssum har vært økende over mange år både for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. De store søknadssummene og antallet gode søknader er en viktig indikasjon på behov, kostnadsnivå og den store viljen til å satse på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus.

Hvordan kan knappe ressurser målrettes bedre?

Utfordringene blir blant annet å jobbe for økte andeler av statlige tilskuddsmidler til Akershus som et av landets mest folkerike områder. Samtidig blir det avgjørende å bruke de økonomiske ressursene mer effektivt og prioritert. Det kan derfor bli aktuelt med økt samordning for de tre plantemaene fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, mer bruk av regionalt samarbeid på tvers av kommuner for anlegg og arealer, og koordinert samarbeid med og mellom frivillige organisasjoner.

Friluftsliv er et formål der det koster lite å gjøre en stor forskjell for mange innbyggere. Sammenlignet med å investere i de fleste ordinære anlegg til idrett og fysisk aktivitet er tilrettelegging og stimulering til friluftsliv rimelige tiltak. Tilskudd til friluftslivsformål er søknadsbaserte, og det er generelt mindre økonomiske ressurser tilgjengelig over statsbudsjettet til friluftsliv enn til idrett. Likevel er det et større potensial for å bruke spillemidler til friluftslivsformål og nærmiljøtiltak.

Akershus var den fylkeskommunen i landet som i 2015 ga mest støtte til friluftslivsanlegg over spillemidlene med i overkant av 6 millioner kroner. Dette er rundt én million kroner mer enn Nordland, Hordaland og Møre og Romsdal. Likevel har nivået på søknader om spillemidler til friluftslivsformål ligget ganske stabilt i flere år. Fra 2011 har det samtidig vært en sterk økning i antall søknader og total søknadssum fra kommuner og frivillige organisasjoner om støtte til friluftslivsformål i Akershus som er bevilget over Miljødirektoratet og fylkeskommunens tilskuddsordninger. I 2015 var den totale søknadssummen 10,5 millioner kroner, og samlet ramme var 3,7 millioner kroner. I en sammenligning mellom fylkene viste FL at det er store forskjeller mellom fylkenes bevilgninger til friluftslivsformål. Fylkeskommunene Nordland, Hordaland og Rogaland bevilget hver rundt dobbelt så mye som Akershus. Per innbygger lå Akershus på 12 plass av 17 fylker.

For best mulig regional utvikling forventes det at kommunene vurderer og tar initiativ til regionalt samarbeid når det kan løse lokale behov mer effektivt. Dette er beskrevet tidligere i del 6.

I del 4 er nye kriterier for prioritering og tildeling av spillemidler utviklet for planperioden. I tillegg til å ivareta lokale behov er også mulighetene for å prioritere regionale anlegg tatt inn i kriteriene. Prioritering av friluftslivstiltak og nærmiljøtiltak videreføres.

Hva kan fylkeskommunen bidra med?

For mer helhetlig og effektiv bruk av fylkeskommunale økonomiske midler til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, er det foreslått omdisponert fylkeskommunale midler. Dette håndteres vedt innspill i økonomiplanprosessene. Hensikten med omdisponeringen er å øke mulighetene for felles satsing og sammenheng mellom de tre plantemaene, og å legge til rette for økt og mer langsiktig og forutsigbart regionalt samarbeid. En slik ny modell for støtte til regionale utviklingsprosjekter vil kunne innebære en tydeligere ansvarsdeling mellom regionalt og lokalt nivå. I stedet for støtte til enkelttiltak lokalt vil modellen kunne legge til rette for å inngå samarbeid om å utvikle regionale områder og aktiviteter over tid, og å stimulere regional anleggsutvikling. Slikt regionalt samarbeid skal primært følge opp denne planen og kan etableres mellom kommu-

ner, mellom kommuner og fylkeskommunen, og mellom det offentlige og frivilligheten. Endringene i bruk av fylkeskommunale midler med denne omdisponeringen vil kunne gi konsekvenser for kommunene. Konsekvensene innebærer blant annet at kommunene i større grad må ta ansvar for å utvikle og tilrettelegge for lokale enkelttiltak for friluftsliv utenfor statlig sikret område, og også i større grad ta i bruk mulighetene spillemidlene gir for anleggsutvikling på øvrige arealer. Retningslinjer for en ny finansieringsordning for regionale utviklingstiltak vil måtte utvikles med virkning tidligst for søknadsåret 2018.

Fylkeskommunens økonomiske ressurser til regionale utviklingsprosjekter (frie midler) for økt fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, tilrettelegging og anleggsutvikling er begrenset. I 2016 utgjør dette rundt 6 kroner per innbygger.

Fylkeskommunens bidrag til tilrettelegging og anleggsutbygging for økt fysisk aktivitet kan også oppnås gjennom tiltak på flere samfunnsområder og arenaer, blant annet ved satsing på by- og tettstedsutvikling der kommunene tilbys å søke støtte til plan- og utviklingsarbeid.

Som samferdselsmyndighet og veieier inngår det gjennom bymiljøavtaler / nasjonal transportplan for 2014-2023 midler til blant annet investering og utvikling av fylkeskommunale gang- og sykkelveiprosjekter. Akershus fylkeskommune har vedtatt en 10-års plan for trygging av skoleveger i Akershus. Fylkeskommunen følger opp arbeidet med å sørge for trygge skoleveier på 78 høyt prioriterte strekninger i Akershus¹⁷ og tilbyr grunnskolene tilskuddsordningen «Aktive barn – tryggere skolevei» som skal gi elevene trygg skolevei og få flere barn til å gå eller sykle til og fra skolen og SFO. Kostnaden ved å bygge ut alle de prioriterte gang- og sykkelvestrekningene med behov for tryggingstiltak er grovt beregnet til kr 2,3 mrd. (+/- 40 %).

Som eier av videregående skoler er det betydelige muligheter for fylkeskommunen i den videregående skolestruktursatsingen mot 2030 og utbygginger knyttet til framtidens skoler. De siste 15 årene er det inngått en rekke avtaler mellom fylkeskommunen og kommuner om å etablere nye idrettshaller. Det er brukt ulike modeller for investering, leie og drift. Hovedsakelig har 40/60-modellen vist seg å være en god modell for samarbeid mellom fylkeskommunen og kommunene.

Fylkeskommunen startet i 2016 arbeidet med å utrede andre mulige samarbeidsmodeller og løsninger mellom kommuner og fylkeskommunen for å investere i og drifte nye idrettshaller i fylket. Det er fylkeskommunens ønske å samarbeide med kommunene for å finne felles løsninger som kan dekke behov – for kommunene, fylkeskommunen og frivilligheten. I samarbeidsprosjekter mellom kommuner og fylkeskommunen om idrettshaller er det imidlertid problemstillinger både knyttet til finansiering og merverdiavgiftkompensasjon som må avklares. På bakgrunn av dette vil fylkeskommunen i løpet av planperioden kunne skissere andre mulige samarbeidsmodeller mellom kommuner og fylkeskommunen for å investere i og drifte nye idrettshaller i fylket.

Parallelt med utviklingen av denne planen har et strategiutvalg for idrett, utnevnt av kulturministeren, arbeidet med en rapport for å gi konkrete anbefalinger for utvikling av den statlige idrettspolitikken. Rapporten «Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid» ble levert 8. juni 2016, og retter seg fortrinnsvis mot statlig idrettsanleggspolitikk og statlig bruk av virkemidler og ressurser rettet mot idrett og fysisk aktivitet. Akershus fylkeskommune tok initiativ til flere møter med strategiutvalget for å gi innspill. Store deler av rapportens anbefalinger er i tråd med Akershus fylkeskommunes regionale plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

¹⁷ «Trygging av skoleveger» er grunnlaget for prioritering er en investeringsstrategi vedtatt av fylkestinget i juni 2013 med virkning fra 2014.

6.3 AKTIV FORFLYTNING TIL FOTS OG MED SYKKEL

6.3.1 Aktivitet

Aktiv transport og forflytning er en utmerket måte å oppnå økt fysisk aktivitet på. Økt sykling og gange kan bidra til bedre folkehelse og i tillegg løse utfordringer med framkommelighet i områder med sterk befolkningsvekst. Det er en nasjonal forutsetning og målsetting at økt vekst i persontransport skal tas med gange, sykkel og kollektivtransport i årene framover.¹⁸

Generelt velger nordmenn i liten grad å gå eller sykle til ulike gjøremål, og i Akershus er andelen lavere enn ellers i landet. Gangandelen i Akershus er på anslagsvis 18 prosent, og sykkelandelen er på 4 prosent.¹⁹ Gjennomgående er andelen som går, større enn andelen som sykler, for alle formål og over tid.

På landsbasis er det anslagsvis 61 prosent av skolebarna i alderen 6-12 år som går eller sykler daglig til skolen, mens 74 prosent går til skolen minst én dag i uken. I Akershus er andelen også for denne gruppen betydelig lavere. En lokal reisevaneundersøkelse for barn (TØI 2010) viste at andelen barn som går til skolen i Akershus, bare var 44 prosent.

For sykling følger denne planen opp målene og strategiene i fylkeskommunes sykkelstrategi for 2015-2030, som var en politisk forsering av sykkelstrategien i Akershus. Planen sikres dermed god oppfølging av nasjonal²⁰ og regional sykkelstrategi, og regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus. Mål for klima og miljø og folkehelseperspektivet står sentralt i disse strategiene og planene.

Sykkelandelen av alle reiser skal minimum doubles i planperioden. Det vil si at sykkeltrafikken i Akershus innen 2023 skal utgjøre 8 % av alle reiser. For å nå målet kreves en betydelig og styrket innsats på sykling, spesielt i alle byområder og tettsteder. I byene bør sykkelandelen minst være 10-20 % i 2023 avhengig av lokale forhold.

Styrking av arbeidet med trafiksikkerhet og økt persontransport på sykkel er viktige satsingsområder i planperioden, og i samsvar med fylkeskommunens sykkelstrategi. Transportsykling er prioritert og omfatter blant annet sykling til skole, jobb, trening og handleturer. Sammen med tilrettelegging for fritidssykling, som turer i marka, trening, sykkelritt og reiselivsbasert sykling bidrar dette til en mer helhetlig satsing i denne planen.

Hvis flere bruker sykkel til fritidsbruk og trening, vil det kunne bidra til lavere terskel for å velge sykkel som daglig transportmiddel. De aller fleste daglige reiser er på 1-3 km og gir et stort potensial ved overgang fra bilbruk til gange og sykling. Med økende bosetting i byer og tettsteder vil dette bli ytterligere forsterket.

For å lykkes med økt andel aktiv transport og forflytning til jobb, skole og fritid i Akershus må omgivelsene invitere til og gjøre det enkelt å velge sykkel og å gå i stedet for å bruke bil.

Den viktigste forutsetning for å gå eller sykle til jobb, skole eller daglige gjøremål i nærmiljøet er at det fysiske miljøet, stier, gang- og sykkelveier fungerer godt. Tilrettelegging for at barn og unge som bor i gang- og sykkelavstand til skolen, skal kunne gå eller sykle til skolen på en trygg vei, videreføres. Blant de myke trafikantene er barn de mest sårbare, og derfor er det særlig viktig å ivareta dem i trafikken. Målrettede opplæringskampanjer vil kunne gjøre gående, syklist og bil- og kollektivsjåfører trygge og kompetente i trafikkbildet.

For å kartlegge og utnytte de mulighetene som finnes, må det legges til rette for styrket medvirkning i by- og tettstedsutviklingen ved bruk av metoder som «Barne-tråkk» og «Folketråkk». Dette gir bedre grunnlag for å utvikle gode skiltplaner for sykkelstier og løyper, noe som motiverer og gir informasjon om de mulighetene som finnes.

6.3.2 Utvikle anlegg og transportsystemer

Tilrettelegging for økt gange og sykling i planperioden koordineres med utviklingen av transportsystemet innenfor regional areal- og transportstruktur i Oslo og Akershus, og fylkeskommunes sykkelstrategi.

¹⁸ Jf. Stortingets klimaforlik og Oslopakke 3.

¹⁹ Den nasjonale reisevaneundersøkelsen, 2013/2014.

²⁰ Nasjonal sykkelstrategi er grunnlagsdokument til Nasjonal transportplan 2014 - 2023.

I denne sammenhengen er det avgjørende at de to strategiene for utvikling av transportsystemet for gående og syklende i regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus følges opp. Det må med andre ord utvikles et helhetlig transportsystem for hele Oslo og Akershus som bygger opp om regional struktur, og det må utvikles transportløsninger i prioriterte vekstområder som bidrar til gange, sykling og enkle kollektivreiser.

Rask befolkningsvekst vil gi økt transportbehov i områder der det allerede er stor trafikk. Anlegg må planlegges, dimensjoneres og etableres for å møte målet om en dobling av sykkelandelen, og hvordan syklistenes behov for trygghet, trivsel og attraktivitet utvikler seg. Det er derfor viktig å fortsette fylkeskommunens satsning på sykkelhotell og sykkelparkering ved kollektivknutepunkter.

Den helhetlige planleggingen og integreringen av samferdselssektorens transportsystemer og ferdselsårer med turveisystemer, stier og løyper som er utviklet for friluftsliv og idrett, må styrkes i planperioden. Det betyr at det i tillegg til transportløsninger også må

legges til rette for en helhetlig grønnstruktur med ferdselsårer og varierte frilufts- og aktivitetsområder i og nært alle byer og tettsteder. Mulighetene er gode for å videreutvikle og etablere nye sammenhengende ferdselsårer fra nærfriluftslivsområdene til større friluftsområder som marka, langs fjorden og de store elvene og innsjøene i fylket. God tilgang til friluftsområder er avhengig av at det etableres adkomst via turveier, stier, gang- og sykkelveier fra der folk bor, og at det blir parkeringsmuligheter for sykkel i friluftsområdene og andre målpunkter.

6.3.3 Behov for samhandling

Samhandling mellom offentlige og frivillige aktører

Utviklingsarbeid for å øke sykkelandelen er omfattende, komplekst og stiller høye krav til tverrfaglig samarbeid og kompetanse. Dette innebærer at i tillegg til fylkeskommunen og Statens vegvesen Region Øst, må kommunene ta sin del av ansvaret for å nå målsettingene.

De fem sykkelstrategiene i Akershus fylkeskommunes sykkelstrategi blir fulgt opp i del 4.

6.4 FRILUFTSLIV

6.4.1 Aktivitet

Friluftsliv er den vanligste formen for fysisk aktivitet i Norge, og som nordmenn flest er befolkningen i Akershus aktive friluftsmennesker. Rundt fire av ti nordmenn driver friluftsliv minst tre ganger i uka, mens seks prosent ikke deltar i friluftsliv²¹. Interessen for friluftsliv er økende og kjennetegnes først og fremst av et stort mangfold av aktiviteter. Flere deltar i flere typer aktiviteter enn før. Friluftsliv er for det meste lite kostnadskreven lavterskelaktiviteter, og kjennetegnes av å være egenorganiserte aktiviteter, utført sammen med venner og familie eller alene. Egenorganisert fysisk aktivitet i naturen oppleves av mange som positivt fordi det gir muligheter til å velge tidspunkt og tempo uten press fra andre²². Samtidig har arrangerte turer og friluftslivsdager, spesielt for barn og barnefamilier og eldre, ofte stor oppslutning.

Den nasjonale kampanjen Friluftslivets År (FÅ15) ble arrangert for tredje gang i 2015 og skapte enormt engasjement. Hovedmålsettingen med året var å skape varig økt friluftslivsaktivitet, som samsvarer godt med denne planens målsettinger. Endringer i oppslutning om friluftsliv evalueres i 2017²³, men foreløpige beregninger viser en økning på 22 prosent «mer friluftsliv» i løpet av Friluftslivets År²⁴. Erfaringer med FÅ15 i Akershus bør også legges til grunn for det videre arbeidet for varig økt friluftslivsaktivitet.

Det vil i arbeidet med å øke andelen som utøver regelmessig friluftsliv være behov for flere tilnærminger. Videreføring av støtte og forbedring av rammebetingelsene til aktivitetene med stor oppslutning er viktig. Det vil først og fremst bety at mulighetene for de som ønsker å gå turer i nærmiljøet og i skogen, som er den hyppigste og mest foretrukne aktivitetsformen i alle aldersgrupper, prioriteres. Mer enn åtte av ti i Akershus og Oslo oppgir å ha vært på kortere spaserturer. Bading i både saltvann og ferskvann er også noe de fleste liker å gjøre i Akershus og Oslo.

Oppmerksomhet på endringer i friluftslivet og det å tilgodese nye og potensielle friluftslivsutøveres behov er vel så viktig. En tendens over tid har vært endringene i fokus på sted og naturopplevelser til et mer sportslig og aktivitetspreget friluftsliv, særlig blant yngre aldersgrupper. Barn og unges muligheter for å drive friluftsliv har avgjørende betydning for utviklingen av friluftslivet. Familien spiller en mindre rolle enn tidligere i rekruttering til friluftsliv, og en svært stor del av hverdagen for barn og unge er organisert og inneholder andre aktiviteter enn friluftsliv. Friluftsliv i skole og barnehage, og i regi av frivillige organisasjoner og friluftsråd, er viktigere enn tidligere, når utelek i nærmiljøet blant barn i aldersgruppen 6-12 år har avtatt. Generelt har høstingsaktiviteter som jakt, fiske og bærplukking mindre oppslutning, mens interessen for skiturer og sykling som turaktivitet har økt.

Økt kunnskap om motivasjonsfaktorer og barrierer er grunnleggende for å sikre mulighetene for jevnlig aktivitet, økt oppslutning og rekruttering til friluftsliv. Motivasjonen for å drive friluftsliv i befolkningen over 15 år er i stor grad den samme som for idrettsaktiviteter, men i friluftslivet med noe større vekt på psykiske helsegevinster, som at opphold i naturomgivelser gir ro og reduserer stress²⁵. For mange fungerer friluftslivstilbud i nærmiljøet som et lavterskeltilbud, der merking av stier og løyper er det som oppgis som viktigste tiltak for å motivere til å være mer ute²⁶. Det å være sammen med noen i aktiviteten, blir oppgitt som viktig for hyppighet og lengden på friluftaktiviteten. Friluftsliv bør kunne være en svært god integreringsarena. Et inkluderende og inspirerende friluftsliv, som gjør det enkelt for flere enn de mest aktive å delta, må prioriteres. Friluftsliv som en miljøvennlig og aktiv livsstil er også en motivasjonsfaktor med nye forutsetninger.

Med et mer mangfoldig friluftsliv, generelt økt velstandsutvikling og sterkere urbanisering oppstår interessemotsetninger mellom brukerinteresser og press på arealene. Informasjon om allemannsretten, ferdselsrettigheter og god helhetlig planlegging kan bidra til å dempe konfliktpotensialet.

21 Nordmenns deltagelse i friluftsliv. Miljøstatus.no / Miljødirektoratet 02/2016.

22 Ipsos MMI 2012.

23 Levekårsundersøkelsen, SSB.

24 Norsk Friluftsliv.

25 Miljøverndepartementet 2009, Myrvang 2003.

26 TNS Gallup, 2014.

Friluftslivsorganisasjoner og friluftsråds betydning

Friluftsliv er i Akershus organisert med et mangfold av organisasjoner regionalt og lokalt, og med ulike formål. De enkelte friluftslivsorganisasjonene med lokalforeninger ivaretar ofte ulike deler av friluftslivets interesser, spesifikke aktiviteter og friluftslivsområder. Medlemskap i friluftslivsorganisasjoner kan vel så mye være støtte til at friluftslivs-interesser ivaretas, som for å kunne delta i organisert friluftslivsaktivitet. Friluftslivsorganisasjonene er demokratiske organisasjoner, men som representanter for utøvere av friluftsliv ofte i en svakere posisjon sammenlignet med for eksempel idrettens organisasjoner. Andelen registrerte organisasjonsmedlemskap i friluftslivsorganisasjoner var i 2014 på 16 prosent og i idrettslag på 25 prosent i Akershus og Oslo samlet for personer over 16 år ²⁷.

De tre regionale friluftslivsorganisasjonene med flest antall medlemskap ²⁸ i Akershus er DNT Oslo og Omegn med over 30 000 medlemmer, Skiforeningen med over 26 000 medlemmer og Norges Jeger- og Fiskerforbund i Akershus med rundt 13 000 medlemmer. Friluftslivsorganisasjonenes medlemskategorier er ikke direkte

sammenlignbare, og medlemskap tegnes ofte på tvers av organisasjoner.

Forum for natur og friluftsliv i Akershus (FNF) er et samarbeidsforum for de to friluftsrådene og 19 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Akershus ²⁹. Formålet med FNF er å styrke organisasjonenes arbeid med å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i aktuelle saker med konsekvens for naturverdier og friluftsliv. I tillegg inngår friluftslivs-organisasjoner for barn og unge i Akershus Barne- og Ungdomsråd (ABUR), en paraplyorganisasjon og et samarbeidsorgan for rundt 50 frivillige barne- og ungdomsorganisasjonen i Akershus.

Oslofjordens Friluftsråd (OF) og Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) er interkommunale friluftsråd og viktige kompetansesentra, som også aktiviserer til friluftsliv i og ved Oslofjorden og Oslomarka. Per 2016 er til sammen 14 kommuner medlemmer, og 3 av disse kommunene er medlem av begge friluftsrådene, på lik linje med fylkeskommunen. Kommunene øst og nord på Romerike deltar ikke i friluftsråd. Totalt er også 42 friluftsliv- og naturvernorganisasjoner, velforbund og idrettsorganisasjoner medlemmer av OOF.

27 SSB tabell 09138 Organisasjons-medlemskap for personer 16 år og over per 2014.

28 Medlemstall per 31.12.2014. Kilde: Forum for Natur og Friluftsliv i Akershus.

29 Per 2015.

6.4.2 Arealer, anlegg og tilrettelegging for friluftsliv

Arealer til friluftslivsformål

Friluftsliv er en arealbruksinteresse både i bebygde og ubebygde områder, og arealutvikling til friluftslivsformål vil også følge opp målsettingene og arealstrategiene i regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus.

For at alle skal ha mulighet til jevnlig å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet er arealbruk som bidrar til naturopplevelser og miljøforandring en forutsetning. Det skal være rom for at friluftslivsaktiviteter i Akershus har varierende behov for store, mindre og sammenhengende arealer, med ulik egnethet og grad av tilrettelegging for friluftsliv.

Arealene har ulik bruksverdi. Fra den mangfoldige naturen som er viktigste arena for mange innbyggere for varierte friluftslivsmuligheter året igjennom, nærmiljøets store betydning i det daglig for korte turer, og hele hovedstadsområdet regionale friluftslivsområder i bruk hovedsakelig i helger og ferier. Velstandsutviklingen de siste ti-årene har ført til at deler av befolkningen i fritiden bruker hytter, båter og områder i inn- og utland oftere som utgangspunkt for friluftsliv i helger og ferier.

Verdsetting og sikring av områder for friluftsliv

I Akershus har kommuner og de interkommunale friluftsrådene bidratt til at regionalt og lokalt viktige områder for friluftsliv har vært sikret siden 1930-tallet, og til at arealer er regulert for friluftslivsformål ved bruk av plan- og bygningsloven. Friluftslivsinteressene ble ytterligere styrket i 2009 ved vernet av Oslomarka, som er det største felles sammenhengende området med verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett i hovedstadsområdet.

Dokumentasjon av friluftslivets arealer, behov og egnethet har likevel vært begrenset i Akershus. Fra 2019 vil kommunene i Akershus ha et svært godt kunnskapsgrunnlag om verdiene av ulike friluftslivsområder, når kommunenes områder egnet for friluftsliv er kartlagte og verdsatte med samme metode. Områdene vil da inngå i det offentlige kartgrunnlaget og gi en rekke nye muligheter for å ivareta friluftslivsinteresser. Kartgrunnlaget kan brukes i analyser, planlegging og sikring av arealer, som bidra til mer helhetlig avveining mellom samfunns- og arealinteresser.

Allemannsretten, friluftsløven og arealplanlegging etter plan- og bygningsloven er viktige virkemidler for å ivareta friluftslivsinteressene, men ikke til hindrer for at friluftslivsarealer kan omdisponeres til andre formål.

Muligheten kommunene og de interkommunale friluftsrådene har til å sikre varig råderett eller bruksrett, og tilrettelegge, i aktuelle områder med viktige friluftslivsinteresser er lite i aktiv bruk i Akershus. Statlig sikring innebærer at kommunen og Miljødirektoratet går sammen om å skaffe råderett over nøkkelområder og tilrettelegge for friluftsliv, slik at flest mulig får tilgang til flotte naturopplevelser. Miljødirektoratet kan gi økonomisk medvirkning til kjøp eller varig bruksrett til arealer med lokalt, regionalt eller nasjonalt viktige interesser, men vil framover prioritere områder i nærmiljø. Per 2016 er det kun 115 statlig sikrede friluftslivsområder i Akershus som til sammen utgjør rundt 9 km². Sikring av områder vil framover måtte avklares med grunnlag i kommunens kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder. Ved søknad om statlig støtte til tilrettelegging i disse områdene forutsettes det allerede at området har forvaltningsplan. Bruk av sikring vil bli mer aktualisert framover og kan brukes i områder der presset på arealbruken er spesielt sterkt, i områder der det er behov for fysiske tiltak for å ivareta områdets naturkvaliteter og legge til rette for bruk. Dessuten områder der allmenhetens bruk overstiger det grunneier må akseptere i henhold til friluftsloven og allemannsretten.

Kartgrunnlaget med verdsatte friluftslivsområder vil i tillegg være et godt grunnlag for tematiske planer for eksempelvis sammenhengende grønnstruktur, og sti og løypeplaner som kan binde friluftslivsområder sammen regionalt.

Kartlegging og oversikt over såkalte «stille områder», kan være aktuelt regionalt samarbeidstiltak i og ved de prioriterte vekstområdene. Det vil si områder med verdifulle kvaliteter for rekreasjon, friluftsliv og kulturaktiviteter i omgivelser skjermet eller i god avstand fra dominerende støykilder. Fortetting i byområdene medfører at flere kan utsettes for støy. Et av miljøproblemene som rammer flest mennesker i Norge er støy.

Tilrettelegging og anlegg for friluftsliv

Det fantastiske med friluftsliv er at natur i seg selv, med sine kvaliteter og uten særlig tilrettelegging eller anlegg, kan være det beste grunnlag for gode friluftslivsmuligheter og opplevelser. Der tilgjengelighet er basert på allemannsretten, og ofte med bruk av eksisterende stier og veier.

Det bør alltid avveies om fysisk tilrettelegging for friluftsliv er nødvendig og ønskelig. Ut i fra folks kunnskap og ferdigheter til å ta seg fram og oppholde seg i naturen, bruksintensitet, særskilte behov og behov for vern av biologisk mangfold.

Fysisk tilretteleggingen av et område kan være differensiert, og omfatte hele eller deler av et område. Tilrettelegging og anlegg for friluftslivsformål kan øke bruksverdien av et område og være nødvendig for å kanalisere ferdsel. Tilrettelegging kan eksempelvis også være informasjon, trykt, elektronisk eller i terrenget, og fysisk tiltak som stier, løyper, rasteplasser, bålplasser, utsiktsteder, badeplasser, parkeringsplasser og etablering av kollektivtransport og båtforbindelser. Et godt offentlig transporttilbud og sammenhengende nettverk av ferdselsårer til områder som er tilrettelagt for friluftsliv vil gjøre områdene tilgjengelige for flere, og bidra til mindre behov for parkeringsplasser.

Akershus fylkeskommune har deltatt i det nasjonale turskiltprosjektet fra 2014 til 2016, som vil kunne videreføres som en regional satsing med sterkere kommunal / interkommunal forankring. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom privat-, offentlig og frivillig sektor med målsetting om å fremme folkehelsen ved få flere ut på tur i nærheten av der de bor og oppholder

seg over tid. Turrutene legges inn i Nasjonal base for tur- og friluftsliv ruter og turruter skiltes og merkes etter en nasjonal standard.

Videreutvikling av turskiltprosjektet, i kombinasjon med regionale tematiske og historiske tur- og friluftsliv ruter og integrering av kulturminner som opplevelsesverdi, har et stort potensiale. Den brede kunnskapen som finnes om kulturminner kan gjøres bedre tilgjengelig og formidles som merverdi til turopplevelsen. Utfordringer knyttet til bruks- og verneinteresser mellom friluftsliv og kulturminner bør avklares i aktuelle statlig sikrede friluftslivsområder.

Norsk Standard for universell utforming av opparbeidede uteområder³⁰ skal bidra til at alle kan ta del i utendørsaktiviteter, friluftsliv, rekreasjon og sosialt samvær. Standarden inneholder også anbefalinger som bidrar til økt tilgjengelighet der universell utforming ikke kan oppnås. I Akershus er en rekke områder, både sikrede friluftslivsområder og andre

friluftslivs- og rekreasjonsområder, tilrettelagt med universell utforming. Etter en statuskartlegging i Akershus i 2007 som viste at ingen av 77 kartlagte områder helt ut tilfredsstilte minstekravene, ble det utarbeidet plan for økt tilgjengelighet til regionalt viktige friluftslivs- og rekreasjonsområder med tiltaksplaner for 2011 - 2016. Som del av en regional satsing på universell utforming av friluftslivs- og rekreasjonsområder er det aktuelt å videreføre arbeidet. En regional satsing bør i tillegg bidra til at det opparbeides minst ett område i hver kommune med ulike naturkvaliteter, høy grad av tilrettelegging og bruksformål for friluftsliv. Dette gir flere muligheter til naturopplevelser ved å begrense barrierer og gapet mellom brukernes forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon.

Utarbeidelse av kystsonenplan, eventuelt for Indre Oslofjord sammen med nabofylker, er i utkast til planstrategi for 2017 - 2020 foreslått utsatt til 2020. Hensikten med planen skal være å forebygge interessekonflikter i kystsonen inklusive sjøområder. Planen skal avklare interesser og arealbehov for en mest mulig bærekraftig bruk av kystsonen langs Oslofjorden, som natur- og rekreasjonsområde og for næringer knyttet

30 NS 11005:2011 Universell utforming av opparbeidede uteområder – Krav og anbefalinger i desember 2011.

til kystsonen. For å styrke friluftslivsinteressene og tilgjengelighet kan prioriterte landfaste områder og områder som kan nås med kollektivdekning utvikles med anlegg som tåler høy bruksintensitet og flere kystledhytter. Tilsvarende som i Oslo, kan det satses på sentralt plasserte fjordsentra og videreføre arbeidet med sammenhengende kyststi med rundsløyfer.

Markaloven sikrer Markas grenser. I forhold til bærekraftig bruk for dette felles, og største sammenhengende området for naturopplevelser, friluftsliv og idrett, har fylkeskommunen fra 2010 i ulike sammenhenger reist spørsmål om det er behov for å avklare ytterligere samordningsbehov regionalt på tvers av kommuner. Med formål å avklare omfanget og lokalisering av anlegg og tilretteleggingstiltak til frilufts- og idrettsformål i Marka på regionalt nivå. I 2015 ga Klima- og miljødepartementet retningslinjer for saksbehandling av stier og løyper i Marka i den enkelte kommune. Det kan være hensiktsmessig å avvente evaluering av retningslinjene før dette tas opp til vurdering senere i planperioden.

Et nettverk av vann og vassdrag karakteriserer Akershus og er et viktig element for naturopplevelser og rekreasjon. Flere av vassdragene fungerer som korridorer mellom markaområder og fjorden, men tilgjengeligheten er stedvis dårlig. Andel vassdragssoneareal i Akershus påvirket av bygninger, jernbane, vei eller dyrket mark er på rundt 37 prosent og er høyest i landet³¹. Det er behov for bedre tilrettelegging av fiskeplasser og ferdselsårer. Glomma-vassdraget, det største av vassdragene har unike natur- og kultur verdier i det store deltaområdet i Øyeren med Nordre Øyeren naturreservat, og som er utredet for utvikling til friluftslivsformål med mer. Strandsonen langs Mjøsas østside er et nytt sammenhengende område som inngår i Mjøstråkk og har flere godt tilrettelagte badeplasser.

6.4.3 Behov for samhandling

Satsing på friluftsliv, først og fremst i nærmiljø, er det som enklest vil bidra til økt fysisk aktivitet med laveste kostnader både for den enkelte og samfunnet.

Lokalt er samarbeid mellom kommune og frivillige lokale og regionale organisasjoner, og eventuelt også

interkommunale friluftsråd der de er representerte, en forutsetning for best mulig utvikling av friluftslivet. Både for aktiviteter og tilretteleggingstiltak.

På lik linje med lokale idrettsråd i den enkelte kommune, opprettes det i flere kommuner lokale friluftsråd som gir friluftslivsinteressene en mulighet til påvirkning i saker som berører friluftsliv, men også for å sikre gode planprosesser i forbindelse med revidering og rullering av kommunale planer og handlingsprogram.

Regionalt samarbeid om aktivitetsfremmede friluftslivstiltak og felles strategier for lokal friluftslivssatsing i nærmiljø og by- og tettstedsutvikling, er svært aktuelle felles satsingsområder i oppfølgingen av planen. I tillegg vil utvikling av prioriterte regionale områder i og på tvers av kommuner være en sentral oppgave for det regionale anleggs- og aktivitetsrådet, der friluftslivsinteressene bør være representert.

31 SSB 8.7.2015.

6.5 IDRETT

6.5.1 Aktivitet

I alle særvidrettene i Norges idrettsforbund (NIF)³² er det aktive medlemmer med medlemskap i et eller flere idrettslag i Akershus. Totalt var det i 2014 i overkant av 192 000 aktive medlemskap i fylket. Litt over halvparten av disse var barn og unge i aldersgruppen 6-19 år, som er den viktigste målgruppen for den statlige idrettspolitikken. Nesten 39 % av medlemmene var personer over 26 år. For aldersgruppen 6-19 år er 93 % av befolkningen i Akershus registrert som aktive medlemmer. Det kan se ut til at det er en sammenheng mellom andelen særvidretter som tilbys lokalt, og andelen aktive barn og ungdom. Dette utpeker seg særlig i Asker og Bærum som er den delregionen med flest antall særvidretter, og størst andel aktive medlemskap.

I kunnskapsgrunnlaget for Akershus 2015 vises det en sammenheng mellom aktivitetstall og anleggsdekning. Kommuner med god anleggsdekning for enkelte anleggstyper har ofte høye aktivitetstall i de idretter anleggene retter seg mot.

6.5.2 Utvikling av anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Anlegg skaper aktivitet og aktivitet skaper anlegg. Telemarksforskning har gjennom idrettsindeks dokumentert denne sammenhengen³³. For anleggsutviklingen i Akershus betyr dette at de tradisjonelle idrettsanleggene som fotballbaner og idrettshaller i stor grad aktiviserer barn og ungdom. Anlegg som turstier, skiløyper, svømmehaller er i større grad rettet mot hele befolkningen. Dette er i all hovedsak lokale anlegg som bør ligge i byer og tettsteder, og i nærheten av der folk bor.

Som nevnt i punkt 6.2 vil det være behov for at utviklingen av anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet i Akershus i planperioden er av en slik art og omfang at det tilfredsstiller det lokale behovet for trenings- og aktivitetsarealer i takt med befolkningsutviklingen og -sammensetningen. I kommunenes arbeid bør denne type anlegg være prioritert. Det vil også være fylkeskommunens hovedprioritet i forbindelse med veiledning, kurs og tildeling av tilskuddsmidler.

³² Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité forkortes Norges idrettsforbund eller NIF.

³³ Telemarksforskning 2016.

I kunnskapsgrunnlagets analyse av anleggsdekning for de største anleggstypene i Akershus-kommunene ble det vist til at de 4 delregionene i Akershus hadde ulike anleggsmessige utfordringer de kommende årene. I denne sammenhengen er det viktig å være oppmerksom på at det kan være store forskjeller i anleggsdekning mellom kommunene innad i delregionene. Analysen viste at dekningen i Akershus, som for landet for øvrig, generelt var dårligst i kommuner med lite areal og høy befolkning. Status for de fire delregionene i analysen viste følgende:

- Asker og Bærum lå under fylkessnittet på idrettshaller og svømmehaller.
- Follo hadde den beste generelle dekningen, men enkelte kommuner lå dårligst an i fylket sett under ett. Det gjaldt Oppegård for svømmehaller og for kunstgress i Frogn.
- Nedre Romerike var dårligst i fylket på ishall, men best på svømmehaller. Fet, Nittedal og Rælingen lå lavt på dekningen av idrettshaller.
- Øvre Romerike lå generelt sett godt an på de fleste anleggstyper i forhold til fylkesgjennomsnittet, men her var forskjellene innad i regionen stor.

Nærmiljøanlegg og spillemidler

Nærmiljøanlegg er anlegg for utendørs egenorganisert aktivitet, primært rettet mot barn og ungdom i aldersgruppen 6-19 år. Nærmiljøanlegg kan ikke disponeres til organisert aktivitet og skal hovedsakelig lokaliseres i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder.

Ordningen med nærmiljøanlegg gir i planperioden gode muligheter for utvikling av anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet ved eller i nærheten av alle skoler, barnehager, idrettsanlegg og boligområder. Anleggene bør innby til ulike og varierte former for fysisk aktivitet. Med andre ord et mangfold av anleggstyper, som også følger utviklingstrender og lokalbefolkningens aktivitetsmønster. Nærmiljøanlegg som stimulerer til kreativitet, innovative anlegg og anlegg som retter seg mot de minst aktive gruppene bør gis prioritert lokalt. Dette kan for eksempel være anlegg

tilpasset ungdom og jenters behov, og godt tilrettelagte og merkede turstier som stimulerer til fysisk aktivitet i og rundt nærmiljøet. Kommunenes prioriterte nærmiljøanlegg vil bli fulgt opp gjennom regionale kriterier for tildeling av spillemidler.

Ordinære anlegg og spillemidler

Ordinære anlegg er primært anlegg for organisert idrett, men omfatter også enkelte anlegg for friluftsliv. Interkommunale anlegg og anlegg som omfattes av ulike anleggspolitiske program som defineres av Kulturdepartementet inngår også.

Ordinære anlegg bidrar til den største andelen av anlegg og arenaer for idrett og fysisk aktivitet lokalt. Gode, varierte og tilgjengelige anlegg og områder i byer og tettsteder for idrett og fysisk aktivitet, er den viktigste tilretteleggingen for å få flere i regelmessig fysisk aktivitet. Gjennom den regionale planen ønsker fylkeskommunen å følge opp de lokale behovene for denne typen anlegg. Dette vil først og fremst gjøres ved at den største andelen av spillemidler gis til oppfølging av kommunens prioriteringer for ordinære anlegg. Ordinære anlegg kan i mange tilfeller med fordel utvikles i idretts / aktivitetsparker hvor det legges til rette for et stort mangfold av aktiviteter, både egenorganiserte og i regi av den organiserte idretten.

I tillegg til anlegg som skal dekke lokale aktivitetsbehov har Akershus behov for større kamp- og konkurransearenaer med tribunefasiliteter for ulike idretter og høyt nivå, som for eksempel ballidretter, kampsport, motorsport og lignende. Dette er en utfordring i planperioden der kommuner, regioner og idretten må se på mulighet for samarbeid om arenaer som tilfredsstiller eliteidrettens krav. Dette er ikke arenaer som kan bygges i alle kommuner, og er anlegg som bør realiseres i tilknytning til sentrumsnære områder med god kollektivdekning. I planperioden ønsker fylkeskommunen å ta en mer aktiv rolle enn tidligere for å stimulere til økt samarbeid om utvikling av anlegg og områder med regional betydning. For utvikling av større anlegg i enkelte av Akershuskommunene vil de tilgrensende nabofylkers kommuner også kunne være naturlige samarbeidsparter.

6.5.3 Nasjonalanlegg

Nasjonalanlegg defineres av Kulturdepartementet og per 2016 er det slike anlegg for idrettene fotball, ski nordiske grener, skiskyting, alpine fartsdisipliner og tekniske grener, skiflyging og skøyter. Ingen av disse anleggene er lokalisert i Akershus. En eventuell status som et nasjonalanlegg for idretter utenom disse vil avgjøres av Kulturdepartementet.

Fram til 1997 var riksanlegg en egen klassifisering av anlegg. Dette innebar at de fleste særvidretter hadde et hovedanlegg som ga visse fordeler i forbindelse med tilskudd fra spillemidlene. I Akershus var Årungen i Ås kommune riksanlegg for roing og padling, mens Løvenskioldbanen i Bærum kommune var riksanlegg for skyting.

De senere årene har det vært konkrete planer for realisering av nasjonalanlegg for idrettene håndball og skyting i Akershus. Det er parallelt med utarbeidelsen av planen vært initiativ for etablering av et større kampsportanlegg i Akershus. Et slikt anlegg vil sannsynligvis ikke kunne oppnå status som nasjonalanlegg, men kan allikevel ha stor nasjonal og regional betydning for kampsportidrettene. Felles for alle disse anleggene er at de vil stille høye idrettsfunksjonelle krav fra den enkelte særvidrett. I tillegg kreves gode publikumsfasiliteter, forhold for media og tv overføring av arrangementer med videre. Anleggene vil være kostbare og kreve gode og riktige arealer. I tillegg til å dekke konkurransebehov på høyt nivå vil anleggene også være viktige bidrag til den lokale idretten og dens behov for trenings- og rekrutteringsanlegg.

Det arbeides videre med disse planene, og fra regionalt nivå er det ønskelig å støtte opp under dette og arbeide

for å kunne realisere et eller flere av anleggene³⁴. Eventuelle nasjonalanlegg / anlegg av nasjonal betydning vil være et anlegg hvor det vil kunne arrangeres større mesterskap. Samtidig er dette et anlegg som vil gi store løft i form av treningsfasiliteter for ulike idretter. Nasjonalanlegg bør lokaliseres til et befolkningstett område med god kollektivdekning fra hovedflyplassen, og i tråd med retningslinjene i den regionale areal og transportplanen.

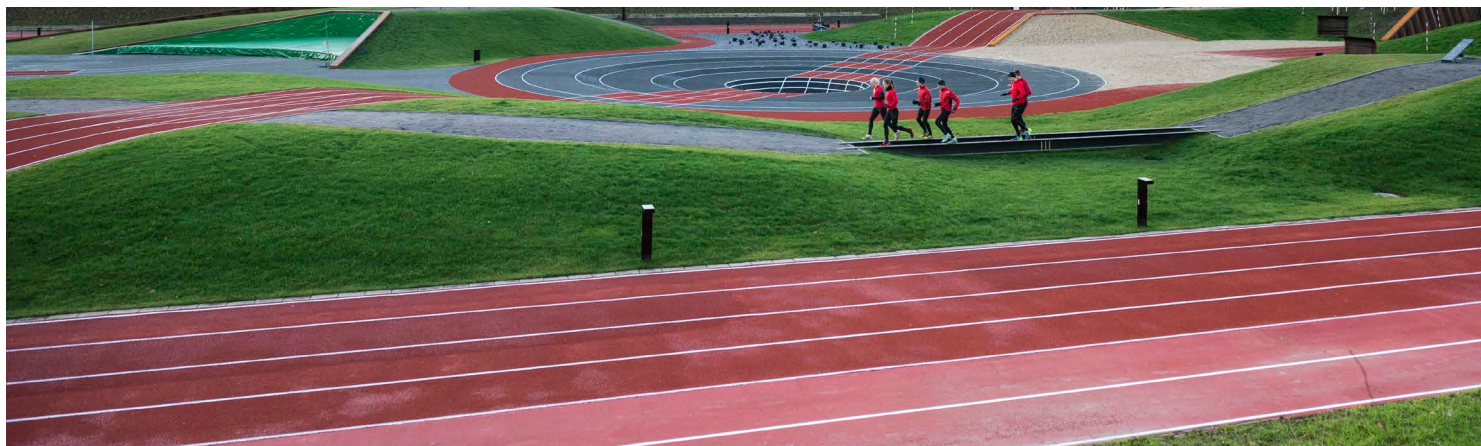
6.5.4 Private initiativ til anleggsutvikling

I tillegg til anlegg som bygges og eies av det offentlige og frivillige lag og foreninger, er private idretts- og treningsanlegg et viktig bidrag til Akershusbefolkningens muligheter til fysisk aktivitet. Slike anlegg og private treningssentre vil ikke kunne motta spillemidler. Allikevel er det viktig at kommunene som planmyndighet legger til rette for at det skal være mulig å etablere og videreutvikle slike tilbud.

Det største prosjektet ved inngangen til planperioden er en innendørs skihall i Lørenskog med planlagt

34 For håndball har Skedsmo vært diskutert som et alternativ. Det samme har Telenor Arena i Bærum (samarbeid mellom NHF og NFF). Løvenskioldbanen i Bærum er aktuell som nasjonalanlegg for skyting og Asker kan være aktuell for plassering av velodrom. En eventuell status som nasjonalanlegg vil avgjøres av KUD.

ferdigstilling i 2018. Anlegget vil være det første av sitt slag i Norge, og gi gode trenings- og konkurransemuligheter for idrettene langrenn, skiskyting og alpint. For ulike utendørselementer som skiløyper, friluftslivsanlegg og idrettsanlegg i tilknytning til anlegget, kan det være mulig med offentlig finansiering i form av spillemidler.

I Akershus finnes en rekke private / kommersielle anlegg som er en viktig bidragsyter for befolkningens varierte mulighet for utøvelse av fysisk aktivitet. Ved siden av private treningssentre er enkelte golfbaner og alpinanlegg anleggstyper som benyttes av store deler av befolkningen. Dette bidrar til både organisert og egenorganisert aktivitet i de fleste aldersgrupper.

I bestemmelser for tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet er det de siste årene åpnet for mulig samarbeid mellom offentlige og private virksomheter for realisering av idrettsanlegg. For større og kostnadskreven anlegg kan derfor ulike eierskap og finansieringsmodeller vurderes.

6.5.5 Ansvar og oppgavefordeling

Alle store anlegg som er kostnadskreven, både hva gjelder realisering og drift, bør i så stor grad som mulig eies og driftes av det offentlige og stilles til disposisjon for den organiserte idretten. Frivillige lag og organisasjoner bør ha som hovedoppgave å arbeide for å drive aktiviteter på ulike nivåer, og tilgjengelige anlegg er en viktig forutsetning for å gjøre rammevilkårene best mulig for dette. Økonomi er av mange oppgitt som en årsak for ikke å kunne delta i ulike idrettsaktiviteter.

I så stor grad som mulig bør derfor treningstid være gratis for barn og ungdom i offentlig eide anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Allerede i startfasen av planlegging av idrettsanlegg må det inviteres til en bred medvirkning for vurdering av behov. I tilfeller hvor anlegg bygges av det offentlige må det i tillegg til skolers behov for aktivitetsanlegg på dagtid også tas høyde for idrettens og lokalmiljøets behov for trenings og aktivitetsanlegg på kveldstid. Samarbeid mellom kommune og idrettsråd / idrettslag er avgjørende for gode løsninger. Ulike investerings- og driftsmodeller kan vurderes i ulike tilfeller.

Planen inneholder ikke anbefalinger eller føringer for antall innbygger per anlegg. I første omgang er dette kommunens ansvar i samhandling med idretten gjennom behovsvurdering og prioriteringer av lokale anlegg. I løpet av planperioden vil det arbeides for å innføre gode rutiner, blant annet basert på reelt behov, medvirkning og anleggsdekning, for kommunal prioritering av spillemiddelsøknader.

Regionale anbefalinger for større anlegg vil kunne vurderes av det regionalt anleggs- og aktivitetsrådet.

6.5.6 Muligheter for utvikling av utvalgte anleggstyper

I det følgende gis noen eksempler på muligheter og anbefalinger for utvikling av enkelte anleggstyper i Akershus i planperioden. Anleggstypene er valgt ut fra omfanget av søknader og tildelinger i oppfølgingen

av sektorplanen i forrige planperiode, og sett i sammenheng med forventet søknadsmasse de kommende årene. Enkelte av anleggene omtales også på grunn av spesielle behov for lokalisering, i tillegg til anleggenes store potensial for aktivitet for ulike brukergrupper.

Ved utvikling av de fleste anleggstyper og aktivitetsområder, og i forbindelse idrettsbygg av ulike størrelser anbefales det å legge til rette for sosiale møteplasser utenom aktivitetsflatene. Spesielt i idrettshaller er dette et viktig aspekt av bygget, og gjør det mulig å møtes på tvers av idrettsgrener før og etter trening. Dette er også et viktig areal for foreldre, søsken og andre som er med under trening og konkurranse. Også ved utvikling av nærmiljøanlegg og andre aktivitetsanlegg vil slike møteplasser gjøre anlegget til et mer attraktivt oppholdssted for flere brukergrupper enn de direkte brukerne av anleggene. Dette kan være et viktig bidrag til å skape gode sosiale miljøer hvor fysisk aktivitet er en viktig del av dette.

Behov for aktivitetssaler er stort. I tilknytning til alle nye og eksisterende idrettshaller, eller andre idrettsbygg, bør aktivitetssaler vurderes som tilleggsbygg. Salene vil i de fleste tilfeller kunne være viktig supplement til den ordinære aktivitetsflaten, og dekke behov innenfor mange idretter og aktiviteter som i mange

tilfeller nedprioriteres ved tildeling av treningstid i forhold til for eksempel ballidretter.

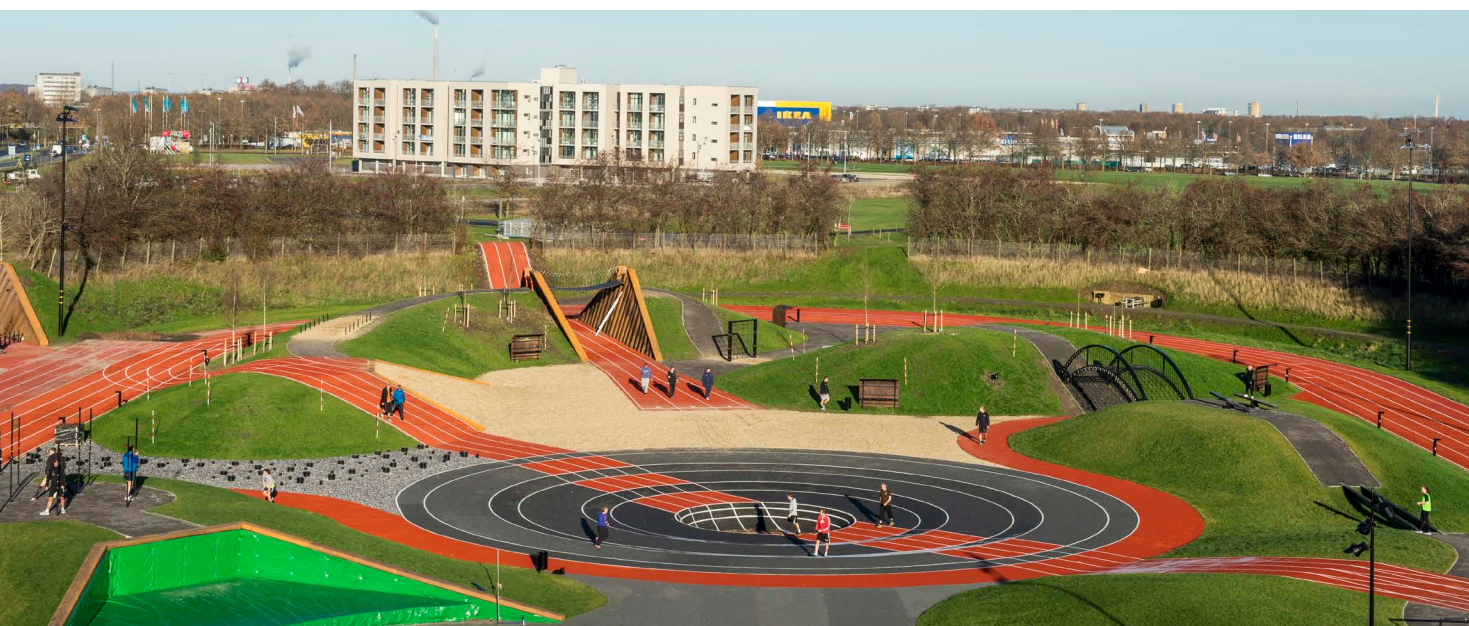
Ved planlegging av andre idrettsanlegg og idrettsparker bør også mulighetene for tilrettelegging og sambruk for flere idretter og aktiviteter vurderes. Et samlet miljø bestående av en kombinasjon av ordinære anlegg for ulike idretter og nærmiljøanlegg vil erfaringsmessig danne møteplasser som generer fysisk aktivitet for mange ulike grupper. Det er viktig å vurdere behov for anlegg for både eksisterende og eventuelt nye idretter. Et økt mangfold av anleggstyper vil med all sannsynlighet øke innbyggernes mulighet for deltakelse i fysisk aktivitet.

Sosiale rom, aktivitetssaler og andre tilleggselementer er i de fleste tilfeller spillemiddelberettigete, og ved god og riktig planlegging kan anleggsprosjekter motta et markant høyere tilskudd fra spillemidlene, uten at kostnadene nødvendigvis blir vesentlig høyere enn om det kun bygges anlegg etter minimumsbehov.

Alle typer idrettshaller og aktivitetssaler

Idrettshaller³⁵ defineres som en hall som kan brukes vekselvis til ulike idretter uten tidkrevende klargjø-

35 Kulturdepartementet 2015.

ring eller omgjøring. Hallen skal kunne ha løpende vekselbruk mellom ulike idretter.

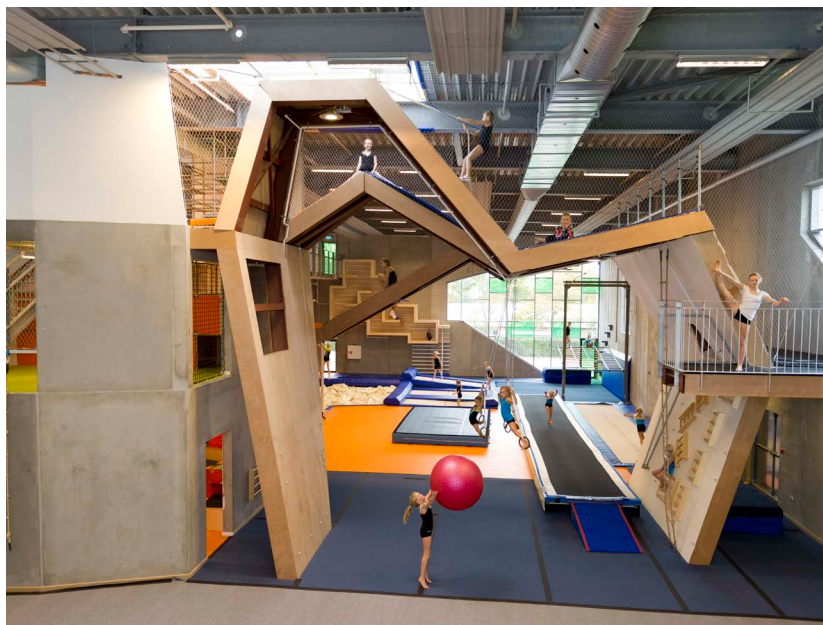
Anleggsdekningen for idrettshaller i Akershus bør minimum være på det nivået at det dekker det lokale behovet for treningsarealer.

Idrettshaller deles inn i ulike størrelse etter aktivitetsflate. Nye idrettshaller i Akershus bør minimum bygges med aktivitetsflate på 25 x 45 meter. Denne størrelsen er dekkende for de fleste idretter. Enkelte idretter vil kreve en større takhøyde enn minimumskravet på 7 meter. Noen kommuner i Akershus har vedtatt at det skal bygges idrettshaller og ikke gymsaler ved etablering av nye skoler. Det anbefales at alle kommuner tar en vurdering på dette gjennom revidering kommunale planen for anlegg for idrett og fysisk aktivitet. En idrettshall vil i mye større grad enn en gymsal dekke behovet for fysisk aktivitet både for skole på dagtid og for frivilligheten på kveldstid og helger. Dette bør også tilstrebes ved bygging og rehabilitering av anlegg ved videregående skoler i regi av fylkeskommunen.

I enkelte tilfeller vil det kunne anbefales at det bygges idrettshaller med større aktivitetsflate og dermed også flere spilleflater. Det lokale behovet for anlegg og tilgjengelige og riktige arealer vil være avgjørende.

Selv om en idrettshall etter definisjonen skal fungere som en arena med løpende vekselbruk mellom flere idretter er dette noe som sjelden fungerer i praksis. Flere idretter bruker mye av den tildelte treningstiden på rigging og rydding av utstyr. Enkelte idretter har utfordringer i haller hvor det er mye klisterbruk fra håndball og lignende. Behov for aktivitetssaler i tilknytning til idrettshaller bør vurderes ved alle nye haller og som tilleggsbygg til eksisterende. En aktivitetssal skal være egnet for trening og mindre konkurranser for aktiviteter som kampsport, aerobic, dans, fekting, styrketrening og lignende.

Turnhall / basishall er en treningshall for turn med permanent oppmontert utstyr. I alle kommunene bør vurderes behov for denne typen hall i planperioden. Anleggstypen er et viktig supplement som treningsanlegg med verdi for mange idretter, og kan

være et viktig aktivitetstilbud til de som ikke ønsker å delta i de tradisjonelle ballidrettene.

Klatrehaller / buldrevegger er anlegg som erfaringsmessig bidrar til stor aktivitet, selv om det ikke er noe spesielt lokalt klatremiljø før hallen bygges. Det er de senere årene bygget flere klatreanlegg i ulike størrelse i forbindelse med hallprosjekter.

Enkelte av de eksisterende idrettshallene i Akershus ble bygget på 70 – 80 tallet og for flere av disse er det behov for rehabilitering av ulike grad. Som ved andre rehabiliteringsprosjekter må det vurderes hvorvidt det er lønnsomt å rehabiliterer eller bygge nye anlegg.

Svømmeanlegg / svømmebasseng

Svømmebasseng, opplæringsbasseng, stupetårn, stupebasseng med videre, er anlegg som retter seg mot store deler av befolkningen. Anleggene er uavhengige av sesong, og er viktige både for svømmeopplæring i skole, egenorganisert aktivitet for mennesker i alle aldre, familier og ikke minst den organiserte idretten. Samtidig er dette anlegg som er svært avhengig av god kunnskap hos driftspersonell og er kostnadskravende både med tanke på investering og drift. Ulike driftsmodeller må vurderes nøye ved planlegging av slike anlegg.

Mindre svømmeanlegg / opplæringsbasseng (12,5 eller 25 meter) bør det være en viss dekning av i alle kommuner. Anleggsdekningen bør minimum gi et tilfredsstillende svømmeopplæringstilbud, og gi lokalbefolkningen mulighet for regelmessig å benytte anleggene.

Eventuelle planlagte konkurransebasseng med tribunekapasitet (25 eller 50 meter) og badeland er anlegg hvor det bør ses på muligheter for samarbeid på tvers av kommuner og / eller med private aktører for å realisere bygging.

Flere av svømmeanleggene i Akershus ligger i tilknytning til skoler og flere ble bygd på 60 - 70 tallet. Det vil derfor fremover være et behov for å rehabiliterer flere av disse anleggene. Som ved andre rehabiliteringsprosjekter må det vurderes hvorvidt det er lønnsomt å rehabiliterer eller bygge nye anlegg.

I tillegg til hovedbassenget vil opplæringsbasseng, stupe-tårn, sosiale rom og så videre være supplerende tilbud som kan være viktige bidrag til å nå flere brukere.

Det er parallelt med utarbeidelse av planen etablert en ressursgruppe bestående av aktuelle personer fra kommuner som bygger eller planlegger svømmehaller i Akershus. Gruppen har fungert meget godt som arena for erfaringsutveksling og kompetanseheving. Res-

sursgruppen vil videreføres og videreutvikles gjennom planperioden. Liknende ressursgrupper kan også opprettes for andre anleggstyper.

Ishaller og kunstisbaner

Ishaller og kunstisbaner dreier seg hovedsakelig om anlegg for bandy, hurtigløp skøyter, curling og ishockey. Som svømmehaller er dette anleggstyper som ofte er kostnadskrevenne både med tanke på investering og drift. Anleggene er ikke bare rettet mot den organiserte idretten, men er anlegg som har et stort potensial for egenorganisert aktivitet for alle aldre.

I henhold til kunnskapsgrunnlaget er det varierende dekning av ishaller i Akershus. Det er ved inngangen til 2016 ingen kunstisanlegg for hurtigløp skøyter.

Spesielt anlegg for hurtigløp vil være anlegg hvor det bør tilstrebes interkommunalt samarbeid. Det samme gjelder andre typer ishaller. Hver delregion bør som et minimum ha nok anlegg for å gi befolkningen mulighet for aktiviteter på is.

Skianlegg

Skianlegg omfatter anlegg for nordiske grener, skiskyting, alpint, telemark og freestyle / snowboard.

Flere større anlegg for både langrenn og skiskyting og alpint er ved inngang til planperioden under planlegging i Akershus. Anlegg av en viss størrelse, hvor det planlegges større arrangementer og mesterskap, bør lokaliseres i snøsikre områder. Det bør ses på muligheter for samarbeid om de større anleggene på tvers av kommuner, fylker og skiklubber. Skianlegg bør også lokaliseres og planlegges ut fra mulig infrastruktur, kollektivtilbud, parkeringsarealer og muligheter for uttak av vann til snøproduksjon. Ideelt sett bør slike anlegg også fungere som utfartssteder og et naturlig utgangspunkt for å komme seg videre ut i skogen og større sammenhengende løypenett.

Når det gjelder de mindre anleggene, som rekrutteringshoppbakker, lysløyper og mindre alpinanlegg, er det viktig at det finnes tilstrekkelig med anlegg i alle delregionene. Først og fremst for å sikre mulighet for lokal aktivitet og rekruttering.

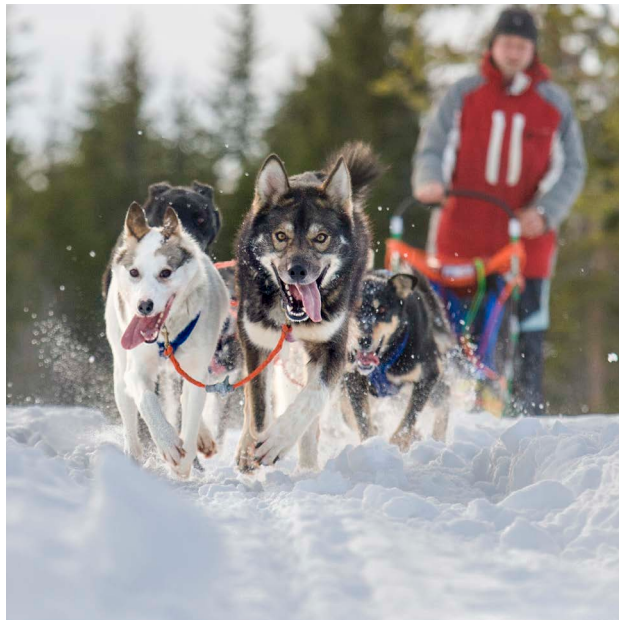
De senere årene har vintrene stadig blitt varmere og våtere. Dette har til dels begrenset mulighetene for idrett og fysisk aktivitet på snø. For å imøtekomme denne typen utfordringer, som kan vedvare i følge prognosene, bør det ses på ulike løsninger som både ivaretar miljø og ønsket tilrettelegging. Dette kan for eksempel være etablering av helårstraseer som krever lite snø for å få gode løyper og som samtidig fungerer godt for mange brukergrupper på sommeren. Det kan også være god og riktig lokalisering av anlegg for snøproduksjon. I enkelte deler av fylket er det slik at snøproduksjon ikke bare vil være et nødvendig supplement for å kunne være i fysisk aktivitet på snø, men en nødvendighet.

Lysløyper / helårstraseer er anlegg som er viktige for store deler av befolkningen. Undersøkelser viser at dette er anlegg som er mye brukt, også som uorganisert aktivitet. Av disse grunner vurderes ofte dette som et friluftslivsanlegg, og kommer derfor inn under ordningen for prioriterte spillemidler til friluftsliv og nærmiljøanlegg.

Rulleski er en av de mest langrennsspesifikke måtene å trene på i sommerhalvåret. Samtidig er skaderisikoen ved bruk av rulleski betraktelig større enn vanlig langrenn på snø. Årsakene til dette er blant annet hardere underlag, potensiell høyere fart og ikke minst at det i Akershus er relativt langt mellom flere tilrettelagte anlegg for rulleski. Mange benytter seg derfor av mer eller mindre trafikkerte veier, noe som kan medføre utfordringer både for rulleskiløpere og trafikanter. Endringer i klimaet gjør vintersesongen kortere, og behovet for anlegg for rulleski større.

Kommende anlegg for rulleski i Akershus bør fortrinnsvis utformes slik at de fungerer godt som et sikkert sted for nybegynnere og som treningsanlegg for de yngste utøverne. Enkelte av anleggene bør også ha sløyfer som er mer utfordrende og som kan brukes av aktive utøvere og mosjonister som et reelt og godt alternativ til trafikkerte veier.

Store konkurranseanlegg for skiidretter, både for sommer og vinter, er det ikke behov for i alle kommuner og delregioner i Akershus. Behov for og utvikling av nye

anlegg må vurderes i sammenheng med de eksisterende store anleggene i Akershus og Oslo.

Anlegg for motor- og luftsport

Anlegg for motor- og luftsport kan omfatte anlegg for flere ulike varianter av idretten. Felles for disse anleggene er at de er avhengig av riktig lokalisering, både på grunn av størrelse, men også på grunn av støy og miljømessige utfordringer. Hvor det er mulig bør kom-

muner og klubber med anleggsplaner vurdere samarbeidsløsninger for å dekke både de lokale og regionale behov, samt arbeide for å finne riktig lokalisering. Det bør også vurderes å utvikle eksisterende anlegg, slik at disse gir flere muligheter for de ulike formene for motorsport, fremfor å utvikle helt nye anlegg.

Akershus har per 2016 en viss dekning for motorsportanlegg i ulike grener, fortrinnsvis mindre anlegg som dekker lokale, og til dels regionale, behov. På Gardermoen er et større anlegg for dragrace under planlegging, og vil utformes med tanke på gjennomføring av større konkurranser og vil dekke både nasjonale og regionale behov.

Akershus har ingen anlegg for motorsport i vann og sjø. Eventuelle behov for slike anlegg vil måtte vurderes i sammenheng med verneinteresser.

Det finnes i 2016 ingen anlegg for luftsport i Akershus, med unntak av enkelte flystriper og militære områder som omfatter segmenter innen luftsporten. På lik linje med motorsportanlegg må eventuelle anlegg for luftsport måtte vurderes i sammenheng med verneinteresser, regionale behov og lignende.

Kunstgress spilleflate 64 x 100 + eventuell undervarme og større, fotballhaller

Kunstgressbaner er anlegg som ikke regnes som et kostnadskrevende anlegg for investering og drift. Dette er heller ikke anlegg som vil kunne ha regional betydning, men er en viktig del av den lokale anleggsutviklingen. Kunstgressbaner gir en vesentlig større mulighet for aktivitet enn gressbaner. Den samlede søknadssummen for spillemidler til anleggstypen er stor. Årlig godkjent søknadssum for kunstgressbaner har de siste årene ligget i overkant av 40 millioner kroner. Selv om rekrutteringen til fotball har falt noe de siste årene er dette den største idretten i Akershus, og behovet for anlegg er stort.

Kunstgressbaner kan motta tilskudd fra spillemidlene til rehabilitering etter 10 års brukstid. Akershus har ved inngangen til planperioden passert 100 kunstgressbaner av ulike størrelse. Flere av anleggene er eldre enn 10 år, og mange har et behov for rehabilitering. Det er derfor ventet en stor andel rehabiliteringssøknader for kunstgressbaner i den kommende planperioden. I forbindelse med utskifting av kunstgress er det gamle gresset å regne som spesialavfall. Ved utskifting av gammelt kunstgress bør det kreves en saneringsplan for arbeidet som sikrer at dette gjøres på en god miljømessig måte.

For å opprettholde spillkvaliteten på underlaget er banene avhengig av et godt og regelmessig vedlikehold. En viktig del av dette er rens av eksisterende og påfyll av ny gummigranulat. Bruken av gummigranulat i kunstgressbanene og eventuelle helse- og miljømessige konsekvenser av dette er diskutert. Eventuell ny forskning, kunnskap og retningslinjer om dette vil følges opp gjennom planperioden. En konkret oppfølging vil skje gjennom fylkeskommunens deltakelse i interregprosjektet «Ren kystlinje» hvor av delprosjektene omhandler bruk av gummigranulat. Det vil i planperioden også arbeides sammen med Akershus idrettskrets for å utvikle og anbefale gode modeller og tiltak for å begrense eventuelle utslipp fra banene, samtidig som anleggene tilfredsstiller idrettsfunksjonelle krav.

6.5.7 Rehabilitering av idrettsanlegg

I Akershus er det ved inngangen til 2016 en rekke ulike typer anlegg med betydelig behov for rehabilitering.

Det er ventet at rehabiliteringsprosjekter, spesielt for kunstgressbaner, men også for haller og svømmehaller, vil utgjøre en vesentlig del av søknadsmassen de kommende årene.

Omfattende rehabilitering kan ofte være like kostbart som nybygg, og dette bør vurderes for det enkelte anlegg som reelle alternativer av anleggseier. I denne forbindelse bør også kvalitet-, miljø- og energi perspektiver inngå i vurderingene. Et nytt anlegg vil i mange tilfeller være mer rettet mot nåværende anleggs- og aktivitetsbehov. De vil også kunne være mer optimalt rettet mot universell utforming og ha mer energibesparende løsninger enn hva som er mulig å oppnå gjennom en rehabilitering.

6.5.8 Behov for samhandling

Den norske idrettsmodellen har vært tuftet på et prinsipp om at det offentlige i så stor grad som mulig skal stå for anleggsutviklingen, mens de frivillige organisasjonene skal stå for organiseringen av den fysiske aktiviteten. Dette forholdet har endret seg noe over tid³⁶. I Akershus finnes ulike modeller for anleggsutviklingen. I enkelte tilfeller står kommunen for nesten all anleggsutvikling. I noen kommuner eier og drifter idretten i stor grad anleggene. I andre kommuner kan det være en kombinasjon av disse modellene.

Lokalt er samarbeid mellom kommune og idrettsråd en forutsetning for best mulig anleggsutvikling. Dette både for å sikre idrettens mulighet for påvirkning i saker som berører idrett, men også for å sikre gode planprosesser i forbindelse med revidering og rulling av kommunale planer og handlingsprogram. I alle tilfeller hvor nye anlegg er under planlegging forutsettes at både det offentliges behov, blant annet for aktivitetsanlegg til skolebruk, ses i sammenheng med frivillighetens behov for anlegg til aktiviteter etter skoletid. Her spiller idrettsrådene en viktig rolle.

Akershus idrettskrets (AIK), som er fylkets største frivillige organisasjon, har ansvaret for idrettspolitiske innsatsområder på regionalt nivå. Videre arbeider idrettskretsen for å styrke idrettens rolle og bedre idrettslagenes rammevilkår. AIK spiller en viktig rolle i forbindelse med ulike utviklingsprosjekter rettet mot fysisk aktivitet, integrering og mangfold. For planperioden vil et godt samarbeid mellom fylkeskommunen og idrettskretsen være en betingelse for styrking av aktivitets-, kompetanse- og anleggsutvikling i fylket. Idrettskretsen vil spille en viktig rolle i et regionalt anleggs- og aktivitetsråd.

Den eksisterende samarbeidsavtalen mellom fylkeskommunen og idrettskretsen vil revideres i begynnelsen av planperioden. Aktuelle temaer ved revidering vil blant annet være muligheter for langsiktige og målrettede satsningsområder, en årlig formell uttalelse til spillemiddelfordeling og mulige samarbeid om kompetansebygging og formidling. I tillegg vil det arbeides for en styrking av samarbeidsavtaler på lokalt nivå mellom kommune og idrettsråd.

³⁶ Jfr. Melding til Storting 26 (2011-2012).

7 VEDLEGG

7.1 BEGREPER

BEGREP	FORKLARING
Allemannsretten	Allemannsretten er nedfelt i frilufsloven og sikrer at enhver har rett til å ferdes til fots i naturen, når det skjer hensynsfullt og varsomt. Forutsatt at det ikke finnes andre lovfestede begrensninger eller forbud kan ikke grunneieren stenge utmark for lovlig ferdsel.
Aktive medlemskap (innen idrett)	Er medlemmer som utøver idrettsaktivitet, som utøver, trener, eller leder mv i regi av NIF. Aktive medlemskap blir også kalt aktivitetstall.
Aktivitetsarenaer	I denne planen er dette et større område for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.
Anleggsdekning	Er et mål for innbyggere per anlegg.
Anlegg for idrett	Idrettsanlegg er anlegg for den organiserte idretten.
Egenorganisert aktivitet	Fysisk aktivitet, trening, mosjon eller lek utenom organiserte aktiviteter i regi av et lag eller forening.
Folkehelse og folkehelsearbeid	Folkehelse er definert som «befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning» (Folkehelseloven § 3). Prinsipper for folkehelsearbeid: 1) utjevning, 2) helse i alt vi gjør, 3) bærekraftig utvikling, 4) føre-var og 5) medvirkning.
Friluftsliv	Opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturoplevelser.
Friluftslivsanlegg	Her brukt om anleggskategori som er berettiget spillemidler. For eks.: dagsturhytter, turveier, turløyper og turstier, lysanlegg for turveier og turløyper, sanitær-anlegg ved et aktivitetsanlegg (f eks badeplass), turkart og sjøsportkart. (I hht Kulturdepartementets bestemmelser)
Friluftslivsområde	Et tilgjengelig naturområde for allmenheten, tilrettelagt eller ikke, med egnethet og verdi for utøvelse av friluftsliv. Tradisjonelt er begrepet knyttet til naturområder, utmark, og fjell utenfor by- og tettsteder. Med satsingen på friluftsliv i nærmiljøet, betraktes også grøntområder innenfor byer og tettsteder som friluftslivsområder.
Fysisk aktivitet	Her er fysisk aktivitet benyttet som et overordnet begrep som inkluderer alle former for fysisk utfoldelse, som f. eks. arbeid, idrett, mosjon, friluftsliv, lek, trening, trim, kroppsøving, fysisk fostring mv.
Grønnstruktur	Et sammenhengende, eller tilnærmet sammenhengende, vegetasjonspreget område som ligger innenfor eller i tilknytning til en by eller et tettsted.

BEGREP	FORKLARING
Hverdagsaktivitet	Fysisk aktivitet hvor formålet ikke er idrett eller trening, men fysisk aktivitet i forbindelse med ulike gjøremål i hverdagen som f.eks. gange- eller sykling til ulike aktiviteter (jobb, skole, butikker, fritidsaktiviteter mv).
Idrett	Aktivitet i form av trening, eller konkurranse i den organiserte idretten.
Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder	Områder og kvaliteter som har betydning for friluftslivet i kommunen dokumenteres på kart. Enkeltområder inndeles i områdetyper. Ved hjelp av verdsettingskriterier gjøres en vurdering av verdi for enkeltområder.
Kunnskapsgrunnlaget	Her menes kunnskapsgrunnlaget utarbeidet av Akershus fylkeskommune i 2016 for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.
Leke- og rekreasjonsområder	Lekeplasser, ballplasser, nærmiljøanlegg, hundremeterskog, badestrender, offentlig sikrede områder, parker o.l. som er mindre enn 200 dekar.
Ordinære anlegg	I hovedsak anlegg for konkurranse- og treningsvirksomhet for den organiserte idretten.
Organisert aktivitet	Her brukt som aktivitet i regi av et lag eller forening.
Oslomarka	Marka som omkranser Oslo. Er definert i markaloven av 6.6.2009, til å omfatte naturområder i 5 fylker og 19 kommuner. Samlet areal 1700 km ² , hvorav 850 km ² i Akershus. Inndelt i 10 områder.
Marka	Sammenhengende utmarksområder med skog og hei, med tilrettelagte stier og løypenett, som i hovedregel grenser direkte opp mot byer og tettsteder og har direkte adkomst derfra. Brukt som kortform for Oslomarka.
Mosjon	Fysisk aktivitet med sikte på helse- og trivselsformål mer enn på konkurranser og prestasjoner.
Målgruppe for spillemidler til idrettsanlegg	Statens prioriterte målgruppe innen idrett, anleggsutvikling og fysisk aktivitet er barn og unge i aldersgruppen 6 – 19 år.
Nærmiljøanlegg	Anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og eller oppholdsområder.
NIF	Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite.
NOVA	Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
Nærturterreng	Her menes et større naturområde (større enn 200 dekar) i tettsteder eller som grenser til tettsteder.
Rekreasjonsareal	Her menes et naturområde større enn 5 dekar i tettsteder eller som grenser til tettsteder.

BEGREP	FORKLARING
RVU	Den nasjonale reisevaneundersøkelsen som gjennomføres av TØI.
SINTEF	Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved NTH
SSB	Statistisk sentralbyrå
Statlig sikring av friluftslivsområder	Innebærer i prinsippet at staten skaffer seg råderett over et areal til allmennhetens bruk som friluftslivsområde ved kjøp, inngåelse av langsiktig avtale om bruksrett (servituttavtale) eller tinglyst erklæring om at området skal brukes til friluftslivsformål.
Sykkel	I planen brukes definisjonen sykkel som ligger i Forskrift i krav til sykkel § 2» Kjøretøy som drives frem av trå- eller veivanordning, unntatt kjøretøy som bare er beregnet for lek». Herunder er også el-sykkel som skal følge den europeiske standarden EN 15194.
Sykkelanlegg	Strekningsvis fysisk tilrettelegging for sykling på eller langs offentlig veg, herunder sykkelfelt, gang- og sykkelveg, sykkel-veg, sykkelveg med fortau, sykkel-ekspressveg og sykkelgate.
Særidretter	Betegnelse på ulike idrettsgrener, for eksempel fotball, håndball, skyting osv.
Trygg tilgang til nærturterreng og rekreasjonsareal	Kriterium for hva som regnes som trygg tilgang for å nå et nærturterreng eller rekreasjonsareal, er at en må kunne ferdes langs stier, gang- og sykkelveger eller bilveger med lite trafikk og lav fartsgrense. Det er også satt krav om avstand for å ha tilgang. Kravene er 200 meter for rekreasjonsareal og 500 meter for nærturterreng (SSB).
TØI	Transportøkonomisk institutt.

7.2 OVERSIKT OVER STYRINGSINDIKATORER

Tabellene under viser utvalgte styringsindikatorer med referanseår og utvikling i planperioden, jf. punkt 2.3 i strategidelen.

Tabell 1: mål for aktivitet

STYRINGSINDIKATOR	STATUS OG REFERANSEÅR	STATUS UTVIKLING	MÅL 2030	KILDE
MÅL ■ STILLESITTING				
Andelen som sitter i ro 10 timer eller mer på hverdager (jobb, skole og fritid).	Begge kjønn (2016) 11 %		Andelen er redusert.	Akershus. Levevaner på fylkesnivå. SSB, tabell 11277.
MÅL ■ AKTIVITETER PÅ DAGTID				
Andelen som sitter eller står for det meste (jobb, skole, eller huslig).	Begge kjønn (2016) 53 %		Andelen er redusert.	Akershus. Levevaner på fylkesnivå. SSB, tabell 11277.
MÅL ■ MOSJON				
Andelen som aldri mosjonerer.	Begge kjønn (2016) 15 %		Andelen er stabil eller har økt	Akershus. Levevaner på fylkesnivå. SSB, tabell 11277.
Andelen som mosjonerer ukentlig eller oftere	Begge kjønn (2016) 70 %		Andelen har økt og den har økt mest for jenter.	Akershus. Levevaner på fylkesnivå. SSB, tabell 11277.
MÅL ■ MODERAT AKTIVITET – HVER DAG/UKE				
Andelen unge på 15 år som oppfyller nasjonale anbefaling om moderat aktivitet hver dag / uke.	15 år (2011) Jenter 43 % Gutter 58 %		Andelen har økt og den har økt mest for jenter.	Nasjonal undersøkelse. Fysisk aktivitet blant 6, 9 og 15-åringer i Norge, Helsedirektoratet 2012.
Andelen voksne på 20 år og eldre som oppfyller nasjonale anbefaling om moderat aktivitet hver dag / uke.	20 år og eldre (2015) Kvinner/menn 31 %			Nasjonal undersøkelse. Analyser av fysisk aktivitetsnivå blant voksne og eldre i Norge (Helsedirektoratet IS-2183).

STYRINGSINDIKATOR	STATUS OG REFERANSEÅR	STATUS UTVIKLING	MÅL 2030	KILDE
MÅL ■ AKTIV FORFLYTNING – DAGLIGE REISER				
Andelen innbyggere på 13 år og eldre som reiser til fots av alle transportformer totalt i Akershus*.	13 år og eldre (2013/2014) 18 %		Andelen har økt.	Den nasjonale reisevaneundersøkelsen hvert fjerde år, siste år 2013/14. (TØI, RVU). * Dette gjelder omlandskommunene rundt Oslo. I hovedsak Akershus, men også noen få kommuner i Østfold og Buskerud.
Andelen innbyggere på 13 år og eldre, skolereiser til fots av alle transportformer i Akershus*.	13 år og eldre (2013/2014) 31 %		Andelen har økt.	Den nasjonale reisevaneundersøkelsen hvert fjerde år, siste år 2013/14. (TØI, RVU). * Dette gjelder omlandskommunene rundt Oslo. I hovedsak Akershus, men også noen få kommuner i Østfold og Buskerud.
Andelen innbyggere på 13 år og eldre som sykler av alle transportformer totalt i Akershus*.	13 år og eldre (2013/2014) 3,4 %		Andelen har økt.	Den nasjonale reisevaneundersøkelsen hvert fjerde år, siste år 2013/14. (TØI, RVU). Nasjonalt mål er 8 % i 2023. * Dette gjelder omlandskommunene rundt Oslo. I hovedsak Akershus, men også noen få kommuner i Østfold og Buskerud.
Andelen innbyggere på 13 år og eldre, skolereiser med sykkel av alle transportformer i Akershus*.	13 år og eldre (2013/2014) 14 %		Andelen har økt.	Den nasjonale reisevaneundersøkelsen hvert fjerde år, siste år 2013/14. (TØI, RVU). * Dette gjelder omlandskommunene rundt Oslo. I hovedsak Akershus, men også noen få kommuner i Østfold og Buskerud.
MÅL ■ AKTIV FORFLYTNING				
Sykkelandel av daglige reiser i sommerhalvåret i sykkelby-kommuner.	(2011) Asker 11 %, Bærum 12 %, Oppegård 10 %, (2014) Skedsmo 9 %, Ullensaker 10 %.		Andelen har økt.	SINTEF 2011 og 2014. Nasjonalt mål for 2023 at andelen har økt til 10-20 %. Undersøkelsene var bestillingsoppdrag og videreføres ikke automatisk.

STYRINGSINDIKATOR	STATUS OG REFERANSEÅR	STATUS UTVIKLING	MÅL 2030	KILDE
MÅL ■ IDRETT				
Andelen innbyggere i alle aldre som er aktive idrettsutøvere i NIF.	Alle aldre (2015) 34 %		Andelen har økt.	Akershus. Norsk idrettsindeks 2015 (Telemarksforskning). Aktivitetsandel = aktive idrettsutøvere innen alle idretter i NIF / totalt antall innbyggere.
Andelen innbyggere på 13-19 år som er aktive idrettsutøvere i NIF.	13 - 19 år (2015) 66 %		Andelen har økt.	Akershus. Norsk idrettsindeks 2015 (Telemarksforskning). Aktivitetsandel = aktive idrettsutøvere innen alle idretter i NIF / totalt antall innbyggere.
MÅL ■ FRILUFTSLIV				
Andelen innbyggere på 16 år og eldre som utøver friluftsliv i nærmiljøet.	16 år og eldre (2014) Menn/kvinner 22 %		Andelen har økt.	«Nordmenns holdninger og adferd i natur- og miljøvernsspørsmål». Natur- og miljøbarometeret / TNS-Gallup 2014. Nasjonal undersøkelse som gjennomføres annet hvert år.
Andelen innbyggere i Akershus og Oslo som har vært på kortere fotturer i skogen eller på fjellet i løpet av siste 12 måneder.	Akershus og Oslo (2014) Andel 0 ganger er 24 %. Andel 25 ganger eller mer er 36 %.		Andelen som har vært på kortere fotturer i skogen eller på fjellet har økt.	SSB, levekårsundersøkelsen.

Tabell 2: Mål for areal og anlegg

STYRINGSINDIKATOR	STATUS OG REFERANSEÅR	STATUS UTVIKLING	MÅL 2030	KILDE
MÅL ■ ANLEGSDEKNING				
Anleggsdekning i Akershus i forhold til landsgjennomsnitt etter anleggspoeng per 1000 innbyggere.	Akershus (2014) 0,09 Norge (2014) 0,12.		Anleggsdekningen i Akershus har økt (per antall innbygger).	Norsk idrettsindeks 2015 - resultater for Lørenskog kommune inkludert Akershus fylke. (Telemarksforskning). Ved verdsetting vektes anleggstype-nes kapasitet og kvalitet basert på norsk idrettsindeks' anleggspoeng.
MÅL ■ TRYGG TILGANG				
Andelen under 20 år i Akershus med trygg tilgang til rekreasjonsareal med ≤ avstand enn 200 meter fra hjem / bolig.	2013 59 %		Andelen er opprettholdt eller økt.	SSB, tabell 09579. 2013.
Andelen i alle aldre i Akershus med trygg tilgang til nærturterreng med ≤ avstand enn 500 meter fra hjem / bolig.	2013 48 %		Andelen er opprettholdt eller økt.	SSB, tabell 09579. 2013.
MÅL ■ SIKREDE OMRÅDER				
Antallet lokale friluftslivsområder med statlig sikring i by og tettsteds-områder*.	Akershus (2015) 67		Antall har økt.	Naturbase. * by og tettsteder med buffer + 500 m.
Andelen statlig sikrede friluftslivsområder med forvaltningsplan.	Akershus (2015) 41 av 116		Antallet har økt.	Naturbase og årlige søknader om tilrettelegging i statlig sikrede områder.
Andelen statlig sikrede friluftslivsområder med universell utforming.	Akershus (2015) 1 av 116		Antallet har økt.	Naturbase og årlige søknader om tilrettelegging i statlig sikrede områder.
MÅL ■ HYTTER – OVERNATTING				
Antall overnattingshytter som er allment tilgjengelige i Akershus.	(2015) 30		Antall er økt.	Den Norske Turistforening (DNT), Oslofjordens Friluftsråd/Kystleden

Tabell 3: Mål for kunnskap og kompetanse

STYRINGSINDIKATOR	STATUS OG REFERANSEÅR	STATUS UTVIKLING	MÅL 2030	KILDE
MÅL ■ KUNNSKAP				
Kunnskapsgrunnlaget for fysisk, aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus revideres hvert fjerde år.	2016			Akershus statistikk, Akershus fylkeskommune.
MÅL ■ KOMPETANSE				
Det arrangeres felles samlinger i kompetansenettverk om fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv tre -fire ganger i året.				Aktivitetsplan og kompetanseplan, Akershus fylkeskommune.
Det arrangeres samlinger i kompetansenettverk sammen med andre fylker om aktuelle fysisk aktivitets-, idretts- og friluftslivstemaer arrangeres én - to ganger i året.				Aktivitetsplan og kompetanseplan, Akershus fylkeskommune.
Kompetansegivende samlinger for aktører fra andre fagområder om aktuelle fysisk aktivitets-, idretts- og friluftslivstema arrangeres tre - fire ganger per år.				Aktivitetsplan og kompetanseplan, Akershus fylkeskommune.

7.3 LOKALE OG REGIONALE MYNDIGHETER INNEN FYSISK AKTIVITET, IDRETT OG FRILUFTSLIV PER 2016

Lokale myndigheter

Kommunen

Kommunen har roller og ansvar som lokal samfunnsutvikler, myndighetsutøver og tjenesteprodusent. I sammenheng med planens tema har kommunen ansvar for blant annet:

- Helhetlig samfunns- og arealplanlegging
 - Delplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv eller lignende
- Folkehelse
- Friluftsliv
 - Bidra til aktivitetsfremmende tiltak
 - Kartlegge, verdsette og analysere områder for friluftsliv
 - Tilrettelegge områder og ferdselsårer for friluftsliv
 - Sikre og tilrettelegge statlig sikrede områder
- Idrett
 - Behovsanalyser
 - Veilede, prioritere og behandle spillemiddelsøknader
 - Anleggsutvikling
- Gå- og sykkelstrategier
- Grunnskolen
- Medvirkning / samarbeid med innbyggere og lokale organisasjoner

Regionale myndigheter

Fylkeskommunen

Fylkeskommunen har ulike roller som regional utviklingsaktør, forvaltningsorgan, myndighetsutøver og tjenesteleverandør. I sammenheng med planens team har fylkeskommunen ansvar for:

- Regional planlegging
- Folkehelse – pådriver og samordningsfunksjon
- Kultur, idrett og friluftsliv
 - Veiledning, kunnskapsbygging og kompetansebygging
 - Detaljfordeling av spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet
 - Bistå og veilede i sikring av friluftsområder, bidra i forvaltning og tilrettelegging i statlig sikrede friluftsområder, ivareta friluftsinteresser i fylkes- og kommuneplanlegging, ivareta allemannsretten og motivere til friluftsliv
 - Forvalte tilskuddsordningen aktivitetsmidler til friluftsliv
- Bestandsforvaltning av høstbare arter av vilt og innlandsfisk
- Videregående opplæring - bygging av videregående skoler
- Samferdsel - koordinerende rolle mellom de offentlige vegmyndighetene

Fylkesmannen

Fylkesmannen er statens representant i fylket med forvaltningsansvar, tilsynsansvar og skal i denne sammenheng bidra til å iverksette og samordne nasjonal politikk for

- planlegging og arealforvaltning
- klima og miljø
- Osloområdet
- folkehelseområdet og være pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid
- staten som grunneier og rettighetshaver og med ansvar for oppfølging av saker som vedrører forvaltningen av statlig sikrede områder

Vegmyndigheter

- Statens vegvesen gjennomfører prosjektene på vegne av staten (europaveg og riksveg) eller fylkeskommunene (fylkesveg). I saker som gjelder europa- og riksveg går styringslinjen fra Samferdselsdepartementet gjennom vegdirektøren til regionvegsjefene. I saker som gjelder fylkesveg går styringslinjen fra fylkeskommunene til regionvegsjefene.
- Kommunale veger håndteres av kommunene selv ofte i regi av eksterne entreprenører eller egen teknisk etat/fagavdeling.

7.4 OVERSIKT OVER TILSKUDDSORDNINGER PER 2016

Relevante statlige tilskuddsordninger

TILSKUDDSORDNING	MÅLGRUPPE / SØKER	MERKNAD
Spillemidler til anlegg for friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet	Kommunen Organisasjoner	
Tilskudd til friluftslivsaktivitet	Kommunen Organisasjoner	Søknad sendes Miljødirektoratet
Tilskudd i statlig sikra områder	Kommunen	Søknad sendes Miljødirektoratet
Statlig sikring av friluftslivsområder	Kommunen Interkommunale friluftsråd	

Relevante fylkeskommunale tilskuddsordninger

TILSKUDDSORDNING	MÅLGRUPPE / SØKER	MERKNAD
Tilskudd til friluftslivstiltak	Kommunen Organisasjoner	Forutsettes endret med virkning fra 2018.
Tilskudd til skilting om merking av turruter, Turskiltprosjektet	Kommunen Organisasjoner	Forutsettes endret med virkning fra 2017.
Tilskudd til utvikling av pilegrimsleden	Kommunen Organisasjoner Bedrifter Private	
Tilskudd til folkehelse	Kommunen Organisasjoner	
Tilskudd til utvikling av attraktive byer og tettsteder	Kommuner	
Aktive skolebarn – Tryggere skolevei	Kommunen, grunnskoler	

Informasjon om ordningen på akershus.no/tilskudd

FOTOGRAFER:

Forside: Jacek Chabraszewski/Shutterstock.

Side 5 øverst: Turlederkurs. Foto: Fozia Hussain/Oslo og Omland Friluftsråd.

Side 5 midten: Jessheim stasjon. Foto: Trude Levere.

Side 5 nederst: Fotball i Oppegård. Foto: Inger Johanne Strand.

Side 6: Foto: iStockphoto/sonyae.

Side 9 venstre: Sykkel. Foto: iStockphoto/monkey-businessimages.

Side 9 midten: Rulleskiskyting. Foto: Norges Skiskytterforbund.

Side 9 høyre: Kompetansebygging. Foto: Torunn Korneliussen.

Side 10: iStockphoto/violetkaipa.

Side 12: Sykkeltur på Gamle Greveveien. Foto: Rune Winum.

Side 13 venstre: Friluftsliv i Oslofjorden. Foto: Oslofjordens Friluftsråd.

Side 13 høyre: Klimaendringer. Terje Pedersen/NTB scanpix.

Side 14: Grilling på Greverud golfbane vinterstid. Foto: Inger Johanne Strand.

Side 16: Jente i klatrevegg. Foto: iStockphoto/bmcentl.

Side 17 øverst: iStockphoto/vgajic.

Side 17 midten: blurAZ/Shutterstock.

Side 17 nederst: Postkassetrim. Foto: Gro Jahr Huso.

Side 18 øverst: Skihall i Lørenskog. Foto: Skihallen AS.

Side 18 nederst: Innovativt aktivitetsanlegg. Foto: Rune Johansen.

Side 19 øverst: Lek og turn på Sofiemyr stadion. Foto: Jan Walbeck.

Side 19 nederst: Sammen på skitur. Foto: Gro Jahr Huso.

Side 20: Syklist i Oppegård. Foto: Jan Walbeck.

Side 21 øverst: Sprøyting av skøytebane på skole. Foto: Arne Fiske.

Side 21 nederst: Flere generasjoner på tur i nærmiljøet. Foto: Inger Johanne Strand.

Side 22: Skilt på kyststien. Foto: Oslofjordens Friluftsråd.

Side 27: Ski ishall. Foto: Inger Johanne Strand.

Side 28: Søndrehallen i Aurskog-Høland. Foto: Hallmaker.

Side 29: Basket i Bærum idrettspark. Foto: HIDRUP.COM.

Side 30: Transmator'n i Heggedal. Foto: Torunn Korneliussen.

Side 32: Snø produksjon om kvelden. Foto: Rune Åslund.

Side 34 venstre: Sandvolleyball på Kjeholmen. Foto: Ingvald Kavli. Oslo og Omland Friluftsråd.

Side 34 høyre: Utlån av turutstyr på biblioteket i Kolbotn. Foto: Eli Moe.

Side 35: På tur til Oppgangssaga i Ljanselva. Foto: Oslofjordens Friluftsråd.

Side 37 øverst til høyre: På fisketur i Sagdammen. Foto: Rune Winum.

Side 37 nederst til venstre: Fysisk aktivitet i Nansenparken. Foto: Alena Strmisková/Oslo og Omland Friluftsråd.

Side 37 nederst til høyre: Parkour. Foto: Emil Hildebrand.

Side 38: Oslomarka og Oslofjorden. Foto: Terje Bøhler.

Side 39: Lengdehopp på Sofiemyr stadion. Foto: Jan Walbeck.

Side 41 øverst til venstre: Turskilt med nasjonal standard. Foto: Inger Johanne Strand.

Side 41 øverst til høyre: Velfortjent hvil i blomsterenga. Foto: Gro Jahr Huso.

Side 41 nederst til venstre: Trening på senter. Foto: Jan Walbeck.

Side 42 til venstre: Fiske på Romerikssåsen. Foto: Gro Jahr Huso.

Side 42 til høyre: Skijente på toppen av Varingskolle. Foto: Rune Winum.

Side 43: Kartutsnitt for verdsetting av friluftsliv i Vestby. Foto: Vestby kommune.

Side 44: Frivillighet. Foto: Inger Johanne Strand.

Side 45: Rulleski. Foto: SKIGO AB.

Side 46: Populær friluftsdag på Råsjøen. Foto: Rune Winum.

Side 49: På sykkel i Ski sentrum. Foto: Trude Levere.

Side 51: Kanopadling på Mønevann. Foto: Tuva Marstein.

Side 52 øverst: Skøyting på fjordisen. Foto: Oslofjordens Friluftsråd.

Side 52 nederst: Bading ved kystledhytta Bergholmen. Foto: Oslofjordens Friluftsråd.

Side 53: Teltning på Romerikssåsen. Foto: Kai Jensen.

Side 54: Tilrettelegging for rullestol ved Langvanet. Foto: Inger Marie Gulliksen.

Side 55: Læring i friluft. Barbora Fusková/Oslo og Omland Friluftsråd.

Side 57: Starten på turrennet Holmenkollmarsjen. Foto: Kai Jensen.

Side 58 til venstre: Kampsport. Foto: Kaderov Andril/Shutterstock.

Side 58 til høyre: Utfor. Foto: iStockphoto.

Side 59: Innovative anlegg. Foto: Rune Johansen.

Side 60: Innovativt anlegg i Odense i Danmark. Foto: Rune Johansen.

Side 61: Innovativt anlegg på skole i Danmark. Foto: Rune Johansen.

Side 62: I svømmehallen. iStockphoto/Nata_Snow.

Side 63 øverst: Hundespann. Foto: Kai Jensen.

Side 63 nederst: Motorsport. Foto: Jørgen Kirsebom.

Side 64: Fotball i Sofiemyr idrettspark. Foto: Jan Walbeck.

Side 65: Rehabiliteringsbehov i ballbinge. Foto: Torunn Korneliussen.

Side 66: iStockphoto/Imgorthand.

LAYOUT

Ann Kristin Thorstensen, Grafisk senter, Akershus fylkeskommune, Fylkesadministrasjonen

TRYKK/PRODUKSJON

Grafisk senter, Akershus fylkeskommune, Fylkesadministrasjonen

OPPLAG

300 eksemplarer

Mars 2017

AKERSHUS FYLKESKOMMUNE
Postboks 1200 Sentrum
0107 Oslo
Tlf: 22 05 50 00
E-post: postmottak@afk.no
www.akershus.no

BESØKSADRESSE
Schweigaards gate 4
Galleriet
Oslo
